T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE ŞİDDETİ ÖNLEMEDE KAMU POLİTİKALARININ ROLÜ

Ayşegül BÜYÜKGEDİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğretim Üyesi Hediye Şirin AK

Çankırı – 2023

T.C.

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE ŞİDDETİ ÖNLEMEDE KAMU POLİTİKALARININ ROLÜ

Ayşegül BÜYÜKGEDİK

ORCID: 0000-0002-2599-9055

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğretim Üyesi Hediye Şirin AK

Çankırı – 2023

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ iv

TEZ KABUL VE ONAY v

ÖNSÖZ vi

ÖZET vii

ABSTRACT viii

KISALTMALAR ix

1. GİRİŞ 1

2. TÜRKİYE'DE KADIN, KADIN HAKLARI VE FEMİNİST KURAMLAR.. 1

2.1. KADIN, FEMİNİZM VE TOPLUMSAL CİNSİYET 1

2.2. FEMİNİST KURAMLAR 4

2.2.1. Liberal Feminizm 4

2.2.2. Sosyalist Feminizm 5

2.2.3. Marksist Feminizm 6

2.2.4. Ekofeminizm 7

2.2.5. Post-Modern Feminizm 8

2.2.6. Varoluşçu Feminizm 11

2.3. TÜRK TOPLUMUNDA KADIN VE KADININ EŞİTLİK MÜCADELESİ .13

2.3.1. Eski Türkler Toplumlarında Kadın ve Kadın Hakları 13

2.3.2. Osmanlı Döneminde Kadın ve Kadın Hakları 14

2.3.3. Cumhuriyet Döneminde Kadın ve Kadın Hakları 15

3. KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE ŞİDDETİ ORTAYA ÇIKARAN NEDENLER 18

3.1. ŞİDDET KAVRAMI 18

3.2. KADINA YÖNELİK ŞİDDET 19

3.3. KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET 23
3.3.1. Şiddete Yönelik Tutum ve Şiddetin Mazur Görülmesi 24
3.3.2. Kadının Şiddete Katlanma Nedenleri 25
3.3.3. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Sonuçları.....26
3.3.3.1. Aile İçi Şiddetin Kadın Üzerindeki Etkisi 27
3.3.3.2. Aile İçi Şiddetin Erkek Üzerindeki Etkisi.....28
3.3.3.3. Aile İçi Şiddetin Çocuk Üzerindeki Etkisi.....28
3.4. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN TÜRLERİ.....29
3.5. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ BAĞLAMINDA KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN NEDENLERİ.....31
3.6. KADINA YÖNELİK ŞİDDETE İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR.....36
3.6.1. Feminist-Politik Yaklaşım 36
3.6.2. Sosyo-Kültürel Yaklaşım.....37
3.6.3. Psikolojik-Biyolojik Yaklaşım.....37
3.7. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KADINA YÖNELİK ŞİDDET 40
3.7.1. Dünyada Kadına Yönelik Şiddete İlişkin İstatistiki Veriler 40
3.7.2. Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddete İlişkin İstatistiki Veriler 41
4. KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE VE ŞİDDETİN ÖNLENMESİ.....43
4.1. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİ ÖNLEMEYE İLİŞKİN MEVZUAT 43
4.1.1. Uluslararası Mevzuat 43
4.1.1.1. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW).....43
4.1.1.2. Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi ve Pekin Birleşmiş Milletler Deklarasyonu 45
4.1.1.3. Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) 48

4.1.2. Ulusal Mevzuat.....49

4.1.2.1. Anayasa.....50

4.1.2.2. Medeni Kanun.....51

4.1.2.3. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair 6284 Sayılı Kanun…….....52

4.2. AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI VE KADINA ŞİDDETİ ÖNLEMEDE ROLÜ.....54

4.2.1. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM).....54

4.2.1.1. ŞÖNİM'lerin Çalışma Esasları.....55

4.2.1.2. ŞÖNİM'lerde Kadınlara Verilen Hizmetler.....56

4.2.2. Kadın Konukevleri.....58

4.3. ŞİDDETLE MÜCADELE KAPSAMINDA ULUSAL EYLEM PLANLARI 60

4.4. KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELEDE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ROLÜ.....62

5. SONUÇ.....65

KAYNAKÇA.....70

ÖZGEÇMİŞ.....82

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet ve Şiddeti Önlemede Kamu Politikalarının Rolü* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

… / … / 202..

İmza

Ayşegül Büyükgedik

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ayşegül BÜYÜKGEDİK tarafından hazırlanan "Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet ve Şiddeti Önlemede Kamu Politikalarının Rolü" başlıklı bu çalışma, 10.05.2023 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda oybirliğiyle başarılı bulunarak jürimiz tarafından Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Dr. Öğretim Üyesi Hediye Şirin AK	İmza: ……..
Üye	: Dr. Öğretim Çağdaş ZARPLI	İmza: ……..
Üye	: Dr. Öğretim Üyesi İsmet AKBAŞ	İmza: ……..

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 27.04.2023 tarih ve 2023/20-07-A sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Coşkun POLAT

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Gerçekleştirmiş olduğum tez çalışmamın her aşamasında yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren, bana destek olan çok değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hediye Şirin AK'a, yüksek lisansa başlama sürecimden sonuna kadar desteklerini hiç esirgemeyen manevi ablam Ülkü SÖĞÜTDELEN'e ve bu süreçte yanımda olan sevgili aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

...…./…./2023

Ayşegül BÜYÜKGEDİK

ÖZET

Tezin Başlığı : Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet ve Şiddeti Önlemede Kamu Politikalarının Rolü
Tezin Yazarı : Ayşegül BÜYÜKGEDİK
Danışman : Dr. Öğretim Üyesi Hediye Şirin AK
Anabilim Dalı : Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Tezin Türü : Yüksek Lisans
Kabul Tarihi : 10.05.2023

Şiddet coğrafi sınır tanımamaktadır. Kadına yönelik şiddet ve istismar, dünyada olduğu gibi bugün Türkiye'de de en yaygın toplumsal sorunlardan biridir. Kadına yönelik şiddet, kadının yaşam, sağlık, beslenme, eğitim, gelişme, toplumsal ve ekonomik yaşama katılma gibi temel insan hak ve özgürlüklerini ihlal eden önemli bir toplumsal sorun olarak nitelendirilmektedir. Bu toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, kadınları baskı altına almayı ve üstünlük kurmayı hedeflemektedir.

Aile, kadına yönelik şiddetin en sık yaşandığı ortamlardan biri olarak ifade edilmektedir. Kadına yönelik aile içi şiddet uzun zamandır bilinmesine rağmen, geçmişte sadece aileyi ilgilendiren özel bir mesele olarak görülmekteydi. Ancak 1980'li yıllardan itibaren bu algı değişmiş ve kadına yönelik şiddet bir insan hakları ihlali ve bir halk sağlığı sorunu olarak kabul edilmiştir. Bu kapsamda özellikle 90'lı yılların sonlarından 2000'li yılların başına kadar bu alanda faaliyet gösteren kadın örgütlerinin kendi kurumlarını oluşturma mücadelesinde bazı yasal değişiklikler yapılmıştır. Bu dönemde yaşanan değişimler, kadına yönelik şiddetin yasa koyucular ve kamu otoriteleri tarafından toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık olarak kabul edilmeye başlandığını göstermektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı Türkiye'de kadına yönelik şiddet ve şiddeti önlemede kamu politikalarının rolünün ortaya konmasıdır.

Anahtar Kelimeler

Toplumsal Cinsiyet, Şiddet, Feminizm, Kadın, Kamu Politikası

ABSTRACT

ThesisTitle : Violence Against Women in Turkey and the Role of Publıc Policies in Preventing Violence
Author : Ayşegül BÜYÜKGEDİK
Supervisor : Dr. Lecturer Hediye Şirin AK
Department : Political Science and Public Administration
ThesisType : Master'sThesis
Date : 10.05.2023

Violence knows no geographical boundaries. Violence and abuse against women is one of the most widespread social problems in Turkey as well as in the world. Violence against women is characterised as an important social problem that violates women's fundamental human rights and freedoms such as life, health, nutrition, education, development and participation in social and economic life. This gender-based violence aims to oppress and dominate women.

The family is recognised as one of the most common settings where violence against women is experienced. Although domestic violence against women has been known for a long time, in the past it was seen as a private matter concerning only the family. However, this perception has changed since the 1980s and violence against women has been recognised as a violation of human rights and a public health problem. In this context, some legal amendments were made in the struggle of women's organisations operating in this field to establish their own institutions, especially from the late 90s to the early 2000s. The changes in this period show that legislators and public authorities have started to recognise violence against women as gender-based discrimination. In this context, the aim of this study is to reveal violence against women in Turkey and the role of public policies in preventing such violence.

Keywords

Gender, Violence, Feminism, Women, Public Policy

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AK-DER	Ayrımcılığa Karşı Kadın Derneği
ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BM	Birleşmiş Milletler
CEDAW	Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi
DEDAW	Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Bildirgesi / Declaration on the Elimination of Discrimination Against Woman
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
KADER	Kadın Adayları Destekleme Derneği
KSGM	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
SIW	Sosyalist Kadın Enternasyonali / Socialist Internetional Women
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
ŞÖNİM	Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri
TDK	Türk Dil Kurumu
TMK	Türk Medeni Kanunu
TSSB	Travma Sonrası Stres Bozukluğu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRKKAD	Türk Kadınları Kültür Derneği
VAKAD	Van Kadın Derneği

1.GİRİŞ

İnsanın en temel hak ve özgürlüklerini ihlal eden şiddet insanlığa karşı bir suç olarak tanımlanabilmektedir. Coğrafi sınırlarla bağlı olmayan şiddet, bugün dünyanın zengin-yoksul, huzurlu-çalkantılı, demokratik-antidemokratik ayrımı yapmadan hemen hemen bütün bölgelerinde kol gezmektedir. Bütün canlılara karşı şiddet büyük bir suç ve toplumsal sorun olsa da çalışmamız kadına şiddet konusuna eğilmektedir. Kadına yönelik şiddet ve istismar, dünyadaki gibi Türkiye'de de en yaygın toplumsal sorunlardan biridir. Kadına yönelik şiddet, kadının yaşam, sağlık, beslenme, eğitim, gelişme, toplumsal ve ekonomik yaşama katılma gibi temel insan hak ve özgürlüklerini ihlal eden önemli bir toplumsal sorun olarak nitelendirilmektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı bu şiddet, kadınları baskı altına almayı ve üstünlük kurmayı hedeflemektedir. Kadına yönelik şiddet, ataerkil toplumsal yapıların etkisi altında gerçekleşmekte ve eşitsiz toplumsal cinsiyet ilişkilerini sürdürmek için kullanılabilmektedir. Kadına yönelik şiddeti anlamak için kadınların ataerkil yapılarda yaşadıkları eşitsizliği incelemek gerekmektedir. Kadınlar eğitimde, işgücüne katılımda ve toplumdaki karar alma mekanizmalarında eşitsizliğe maruz kalmaktadır. Bu durum kadınların sosyal kaynaklara erişimini olumsuz etkilemektedir. Toplumdaki koşullar kadınların savunmasız hale gelmesine neden olmaktadır. Çünkü toplumlarda kadınların güçsüz olarak, erkeklerin ise iktidar sahibi olarak konumlandığı görülmektedir. Topluma hakim olan ataerkil yapı böyle bir konumu gerektirmektedir. Cinsiyet kavramı, bir kişinin cinsiyetine dayalı kültürel ve toplumsal değerleri ve kalıplaşmış yargıları ifade etmektedir.

Bireylere cinsiyete dayalı olarak biçilen roller ve sorumluluklar, kadın-erkek ilişkilerinde eşitsizlik yaratmaktadır. Cinsiyet eşitsizliği, kadına yönelik şiddetin ana nedenlerinden biridir. Ülkemizde artan şiddet vakaları ve bunun medyada yer bulması şiddetle mücadele çabalarının artmasını sağlamaktadır. Kadına yönelik şiddet toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle paralel olarak ilerlemektedir.

Kadına yönelik şiddeti önlemek ve karşılık vermek bir insan hakları önceliğidir. Her ülkede ve kültürde kadınlara şiddet ve baskıdan uzak yaşama fırsatı verilmesi gerekmektedir. DSÖ'nün kadına yönelik şiddet çalışmasına göre, 3 kadından 1'i hayatları boyunca partneri tarafından fiziksel veya cinsel istismara veya eşi olmayan

bir kişi tarafından cinsel şiddete uğramaktadır (WHO, 2018). Şiddet bireyler için kısa ve uzun vadeli pek çok soruna yol açabilmektedir. Bu alanda yapılan çalışmalarda istismara uğramış kadınların, istismara uğramamış kadınlara göre depresyon ve yeme bozuklukları geliştirme riskinin neredeyse iki katına çıktığı tespit edilmiştir. Bu şiddet biçimleri, istismara uğrayan kadınlarda depresyon, travma sonrası stres ve diğer kaygı bozuklukları, uykusuzluk, yeme bozuklukları ve intihar girişimlerine neden olmaktadır. Ayrıca kadın sağlığı sorunları arasında baş ağrıları, ağrı sendromları (sırt ağrısı, kronik pelvik ağrı, karın ağrısı vb.), sindirim bozuklukları, hareket kısıtlılıkları ve genel sağlık sorunları gibi pek çok problem yer almaktadır (El-Serag & Thurston, 2020). Özellikle aile içi şiddet, bu şiddetten bir şekilde etkilenmiş veya bu şiddetten etkilenen ya da maruz kalan çocuklar için ciddi sağlık sorunlarına yol açabilmektedir.

Bu kapsamda aile içi şiddetin önlenmesine yönelik olarak 14.01.1998 tarihinde 4320 sayılı "Ailenin Korunmasına Dair Kanun" çıkarılmıştır. Söz konusu kanun, aile içi şiddet kavramının kullanıldığı ilk kanun olarak bilinmektedir. Daha sonra yürürlüğü giren diğer kanunlarla da güncellemeler yapıldığı görülmektedir (Günay, 2012, s. 649). ASPB, "2007-2010 Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı" hazırlayarak yürürlüğe koymuştur. Bahsi geçen plandan sonra "2008-2013 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Ulusal Eylem Planı" ve "2012-2015 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Ulusal Eylem Planı" hazırlanmış ve uygulamaya konulmuştur (Altunok, Aydın, & Gedikkaya, 2015, s. 8). 2008 yılına gelindiğinde kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" yürütülmüştür (KSGM, 2014). Bunların yanı sıra Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından STK'lar, kamu kuruluşları, üniversiteler, medya, uluslararası kuruluş temsilcileri ve akademisyenlerin de katılımıyla 2021-2025 yıllarını kapsayan dönemde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı'nın hazırlandığı belirtilmektedir (KSGM, 2021, s. 40).

6284 sayılı Kanun'un getirdiği en önemli reformlar arasında şiddetin önlenmesi, korunması ve önleyici tedbirlerin etkin bir şekilde uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetleri vermek amacıyla Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin (ŞÖNİM) kurulması da yer almaktadır. ŞÖNİM'in rolü ve sahip olması gerekenler de dahil olmak üzere yasada birçok düzenleme bulunmaktadır. Bu nedenle ŞÖNİM;

olayların merkezinde yer alan, şiddet mağduru, şiddet uygulayan, bir nevi kanun uygulayıcı ve şiddetle mücadelede en aktif olan bir örgüte dönüşmüştür. Soyut kavramlardan oluşan bir kanunun ancak uygulamada netlik kazandığı ifade edilmektedir. 6284 sayılı kanun ise ŞÖNİM aracılığıyla görünür kılınarak işlerlik kazanmaktadır. ŞÖNİM, hem şiddet uygulayanlar hem de mağdurlar için bire bir adres olması nedeniyle, olay istatistiklerinin tutulması aslında 6284 sayılı Kanun'un merkezinde yer almaktadır. Bu nedenle ŞÖNİM'in rolü ve ŞÖNİM yönetiminin görüş ve eleştirilerinin sistemin doğrularının, eksikliklerinin ve yanlışlarının belirlenmesinde belirleyici rol oynayacağı ifade edilmektedir.

2. TÜRKİYE'DE KADIN, KADIN HAKLARI VE FEMİNİST KURAMLAR

2.1.KADIN, FEMİNİZM VE TOPLUMSAL CİNSİYET

İnsan yeryüzündeki varlığını biyolojinin, toplumun ve fiziğin bir parçası devam ettirir. İnsanlar sosyal çevrelerin içine doğar ve doğumlarından itibaren bu sosyal çevreye ve kendi ailelerinin öğretilerine ve gerçeklerine göre yetiştirilirler (Selçuk & Tuzlukaya, 2013, s. 7). Bireyin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin anlayışının gelişimi toplumsallaşma süreci içinde gerçeklemektedir (Gök, 2013, s. 6). Bu noktada pek çok faktör devreye girmektedir. Cinsiyet, kategorilerin en temel ayrımına neden olan kavramdır. Cinsiyet, bir kişinin doğuştan ait olduğu grubu ifade eder. Biyolojik ve fizyolojik varoluşla eşdeğerdir (Seçgin & Tural, 2011, s. 2447). Kadın ve erkek kavramları insanların zihninde farklı anlamlarla bir arada yer almaktadır. Bu bakımdan toplumsal cinsiyet kavramı, toplumsal boyutun yanı sıra sadece kadın ve erkeğin biyolojik yapısıyla ifade edilmektedir. Cinsiyet, sosyal yaşamdaki birçok eşitsizlikle ilişkilendirilebilir (WHO, 2020) Cinsiyet, dış etkenler tarafından şekillendirilmez veya değiştirilmez. Oysa toplumsal cinsiyet insanlar tarafından üretilen bir oluşumdur (Saraç, 2013, s. 27). Dünyaya doğan çocuklar doğum sürecini başlatır ve cinsiyete özgü farklı kalıplara tanık olmaktadır. Bu ifade ve tutumlar ise zamanla çocuğun bilinçsizce, sözsüz de olsa toplumsal cinsiyet üzerinde bilinç düzeyinin dışında bazı algılarının oluşmasına yol açmaktadır (Seçgin & Tural, 2011, s. 2448).

Feminizm kavramının tarihi, sonradan ortaya çıksa da feminist görüşlerin farklı kültürlerde çok daha önceden ifade edildiği gerçeğine dayanmaktadır. Örneğin, Pisan tarafından 1405 yılında yayınlanan "The Book of The City of Ladies" (Kadınlar Kentinin Kitabı) ünlü kadınların eylemleri ile siyasi etki ve eğitim haklarını içeren önemli bir eserdir. Feminizm hakkında ilk kez 17. yüzyıl İngiltere'sinde konuşulup tartışılmıştır. Bu dönemin İngiliz feministleri, devrimci burjuvaziyi kadınlara uyarlamış ve kadınların ev ve aile işlerine mahkûm edilmelerine çözüm arayışına girmişlerdir. 17. yüzyıl feminizmi, bir geçiş dönemi olarak, fikirlerini 18. yüzyıldaki Devrimler Çağı'na aktarmıştır (Zarplı & Akdeniz, 2023, s. 111).

Feminizm kelime olarak 1837'de "kadınların toplum içerisindeki rolünü ve haklarını genişletmeyi öngören doktrin" olarak Fransızca 'ya girmiştir (Doğan, 2008, s. 32). Öztürk'ün (2011, s. 19), Grendon'dan aktardığı şekliyle feminizm terimi ilk olarak Fransız yazar Dumas tarafından 1872'de "L'Homme-femme" adlı risalede kadın hareketini tanımlamak amacıyla kullanılmıştır. Feminizm, G. Marshall'ın ifadelerine göre, cinsiyet eşitliğini sağlamak için 18. yüzyılda İngiltere'de ortaya çıkan bir toplumsal harekettir. Öztürk (2011, s. 21) tarafından yapılan tanıma şöyledir; "Feminizm, kadının hemen tüm Avrupa tarihi boyunca ezilmesinden, cadı addedilip yakılmasından, İncil'e dahi el sürmesinin yasaklanmasından, miras, boşanma, mülkiyet gibi pek çok hakkının elinden alınmasından sonra; Aydınlanma Çağı'nın, Fransız Devrimi'nin ve İnsan Hakları Bildirgesi'nin de kadına beklediğini vermemesi üzerine kadınların kendi haklarını aramak için doğal haklar bildirgesinden yola çıkarak 19. yüzyılda ortaya attıkları, fakat 21. yüzyıla kadar pek çok farklı kollara ayrılmış bulunan bir felsefi ekol ya da kuramdır".

Hooks (2022, s. 12-13)'un ifadelerine göre feminizm; "Feminist Teori: Çeperden Merkeze" adlı kitabında cinsiyetçiliği cinsiyetçi sömürü ve baskıyı sona erdirme hareketi olarak tanımlanmaktadır. Hooks'a göre feminizm denilince çoğu kişinin aklına erkeklerle eşit olmaya çalışan kadınlar gelmektedir. Ancak Hooks, feminizmi anlamak için önce cinsiyetçiliğin ne olduğunu anlamak gerektiğine dikkat çekmektedir. İnsanların ataerkil hale gelen baskın medyadan öğrendiklerine göre feminizmin erkeklik karşıtı olarak algılandığını ifade etmektedir Feminizm, kadın cinsine yönelik ayrımcılık yani cinsiyetçiliktir. Cinsiyetçilik fallokrasinin sonucu olarak nitelendirilmektedir. Bu kapsamda fallokrasi, 20. yüzyılın ortalarında ortaya çıkan erkeklerin kadınlar üzerindeki egemenliğini ifade etmektedir. Androkrasi (erkek egemenliği), ataerkil, fallokrasi yalnızca basit bir egemenlik olgusunu temsil etmekle kalmaz, aynı zamanda hukuk, siyaset, ekonomi, ahlak, kültür, eğitim, kitle iletişim araçları da dahil olmak üzere tüm kurumsal ve ideolojik alanları kapsamaktadır. Kadınlar üzerindeki egemenliğini kalıcı olmasını ifade etmektedir. Örnek verilecek olursa kapitalizmin tüm bunları kendini desteklemek için kullanması gösterilmektedir (Michel, 1984, s. 6).

Michel, tarihçilerin, sosyologların ve ekonomistlerin, kadınların insanlığın gelişimine kültürel ve ekonomik katkılarını göz ardı ettiğini ve kadınların tarımdan hayvan

evcilleştirmeye, dokumacılığa, çömlekçiliğe ve ilaç keşfine kadar birçok alanda çalıştığını vurgulamaktadır. Çünkü kadınlar, onları tarihçi ve sosyal bilimci olarak yetiştirenler tarafından erkek egemen bir bakış açısıyla görmek üzere eğitilmişlerdir. Modern ekonomi bile, modern işgücü istatistiklerinde ev kadınlarını "çalışmayan" olarak ifade etmektedir. Michel (1984, s. 9) 2000 yıl sonra, kadınların ekonomik üretimdeki rolünü incelemek isteyen bir kadın tarihçi, kadınlar tarafından ücret karşılığı çalışılan toplam iş süresinden fazla olan ev içi üretim süreçlerinin yerine getirilmesinin görmezden gelindiğini ve kadınların asalak olarak görüldüğünü yazacağını ifade etmektedir. Feminist teori Berktay (2003, s. 12) tarafından "bir anlama ve yorumlama aracı olduğu kadar, dönüştürmenin yolunu açabilecek bir eleştirel perspektif" olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda kadınların düşünce ve inançlarının nereden geldiğine dair bir anlayışa sahip olduklarını belirtmektedir. Başka bir deyişle, kadınların kendileri ataerkilliği olumsuz olarak görmeyebilmektedirler. Bu nedenle onu olumsuz bir ışık altında kabul etmek için kadınlar ve erkekler arasındaki gizli hegemonik ilişkileri ifşa etmeleri gerekmektedir. Birinci Dünya Savaşı sırasında erkekler cephede savaşırken, kadınlar önce evlerinden çıkarılmış ve daha sonra fabrikalarda erkeklerden daha az ücretle çalıştırılmışlardır. Savaş sonrası yıllarda erkekler işe döndükçe kadınların ev hanımlığı ve annelik gibi yüceltilen değerler tarafından kamusal alanların dışına itildiğini görülmektedir (Taş, 2016, s. 169).

Aydınlanma sonrası 18. yüzyıldan itibaren siyaset, toplum, yönetim, hukuk gibi birçok alanda kadının toplumsal rollerini ve eşitsizliğe karşı mücadelesi görülebilmektedir. 19. yüzyılın ortalarından itibaren kadınların erkeklerle eşitlik ve eşitlik mücadelesi feminizm kavramının doğmasına neden olmuştur. Feminizm, ataerkil kurumların ortadan kaldırılmasını, kamu ve özel sektörde kadınların baskı ve denetim altına alınmasını talep eden ve bu yasal haklar için mücadele eden bir hareket olarak tanımlanabilmektedir. Tarihsel olarak feminizm, 19. yüzyıldan 21. yüzyıla uzanan, genellikle kadının ev içindeki ve dışındaki rollerini, ataerkil toplumları ve erkek egemen iktidar yapılarını ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini konu edinmektedir (Berktay, 2003, s. 19-20).

Çocuk aile içinde sosyalleşmeye başladığında, ilk etkileşimlerini ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet rolleriyle karşı karşıya getirir. Bu dönemde ailenin değerleri ile

rolleri kabullenme ve aktarma biçimleri çocuğun erkeklik ve kadınlık kavramının şekillenmesinde önemli bir konumdadır(Seçgin & Tural, 2011, s. 2447).

Cinsiyet kavramına bağlı olarak dünyada ve Türkiye'de kadınların en savunmasız insanlar olduğu görülmektedir. Ancak erkeklerin de bu kavramla ilişkilendirilen çağrışımlardan dolayı sorun yaşadıkları görülmektedir (Saraç, 2013, s. 29). Toplumlar, kültürlerine ve yaşam tarzlarına göre erkek ve kadınlara değişik roller biçmektedir. Toplum, kadın ve erkek için farklı baskın rollere sahiptir, ancak bireylerin sosyal ilişkilerini düzenler.Bu durum iki cinsiyet arasındaki ilişkiye katılarak bir kurum olarak ailenin dinamiklerinde etkilidir (Gök, 2013, s. 5). Cinsiyet kimliğinin toplumsal boyutları toplumlarda farklılık gösterebilmektedir. Bu durum da toplumsal cinsiyet dışında başka kavramların da kullanılmasını zorunlu kılmaktadır. Toplumsal cinsiyet olarak tanımlanan bu kavram, toplum tarafından kadın ve erkeğe yüklenen anlam ve beklentiler olarak tanımlanmaktadır. Cinsiyete dayalı olarak bireye dayatılan kültürel yapının bir yansımasıdır (Dökmen, 2019, s. 20). Tanımlar, cinsiyetin toplumsal cinsiyet kavramından keskin sınırlarla ayrılamayacağını belirtmektedir. Toplumun bireylere biçtiği toplumsal cinsiyet rollerinin temelinin toplumsal cinsiyete dayanması bu durumu kanıtlamaktadır.

2.2.FEMİNİST KURAMLAR

Feminizm kavramı, kadınların toplum içindeki rolünü genişletmeyi ve kadınların durumunu iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Ancak söz konusu amaçlar için mücadele eden grupların homojen gruplar olmaması nedeniyle farklı feminist yaklaşımların ortaya çıktığı ifade edilmektedir.

2.2.1. Liberal Feminizm

Feminizm, birçok değişik aşama ve akımdan oluşan bir alandır. Fakat özünde kişilerin özgürlüğü, eşitliği ve yalnızca bireyin yetenek ve arzularıyla sınırlı kişisel gelişim fırsatlarının yaratılması gibi aynı değerleri paylaşmaktadır. Tüm feminist hareketlerde ortak olan, kadınların maruz kaldıkları sosyal eşitsizliklerden ve yaşam tarzı kısıtlamalarından kurtarılması gerektiği inancıdır. Bu nedenle feminizm, kadının pozitif ve negatif özgürlüğünü desteklemektedir. Buna ek olarak liberal feminizm, temel toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamayı ve herkesi özgür, sorumlu ve eşit kararlar alma konusunda güçlendirmeye odaklanmaktadır (Rousseau, 2006, s. 72).

Liberal feministler tarafından kadın ve erkeklere eşitsiz muameleyi ve erişim fırsatlarının cinsiyete dayalı olarak adil olmayan şekilde dağıtılması eleştirilmektedir. Liberal feminizm öncelikle işgücü piyasası, politika ve ekonomi ile ilgilenmektedir. Örnek verilecek olursa aile ve iş koordinasyonu, yönetimde, denetim kurulunda veya parlamentoda eşit temsil ve "pembe vergi", yani kadın ürünlerinin haksız vergilendirilmesi konusu olarak ifade edilmektedir. Bunların yanı sıra, liberal feministlerin odak noktası, bireylerin ve sınıfların varlığını yok saymak, hatta inkar etmektir. Liberal feminizmde cinsellik ve cinsiyet kimliği genellikle özel konular olarak ele alınmaktadır (Demir, 2014, s. 23-26).

Liberal feminizm, kadınları erkekler pahasına özgürleştirmeye değil, herkes için özgürlük ve eşitliğe katkıda bulunmaya çalışır. Uzun vadeli hedef, cinsiyet ayrımcılığını ve geriye dönük sorumlulukları ortadan kaldırarak herkesin özgürce gelişmesini sağlamaktır (Aydın, 2000, s. 65). Özgürleşme, bağımlılıktan ve olgunlaşmamışlıktan kurtulma, bireyin sosyal grupların normlarından ve kontrolünden kurtulmasıdır. Kadınların özgürlüğü erkeklerin özgürlüğüne yardımcı olur ve bunun tersi de geçerlidir. Çünkü farklı kadın ve erkek imajları liberal toplumda yer almakta ve liberal feminizm pratiğine katkıda bulunmaktadır (Çam, 1990, s. 243).

Liberal feminizm, toplumumuzdaki tüm insanların klişelerle tanımlandığını kabul ettiği için, bireye temelde uzlaşmacı bir yaklaşım yaratmaya çalışmaktadır. Cinsiyetler arasındaki farklar reddedilmemektedir. Ancak bu gruplardaki bireyler arasındaki farklılıkların çok daha fazla olduğu görülmektedir (Heywood & Drake, 1997, s. 238). Liberal feminizmin amacı, cinsiyet ve cinsel yönelime dayalı ayrımcılığa neden olan düşünce kalıplarını aydınlatmak ve ortadan kaldırmak olarak ifade edilmektedir. Liberal feminizmin amacı, toplumdaki ve demokrasideki cinsiyet eşitsizliğini eleştirmektir. Bunun yanı sıra burjuva toplumunda cinsiyet eşitliği için çabalamaktır. Ana-babaya yönelik ayrımcılık, mesleki eşitlik ve iş-aile uyumu temel konulardır (Giddens, 2008, s. 518).

2.2.2. Sosyalist Feminizm

Sosyalist feminizm, Marksist feminist teoriyi toplumsal cinsiyet merkezli radikal feminist teoriyle örtüşmektedir. Kadınların ezilmesinde sınıflara ek olarak cinselliği ve toplumsal cinsiyete de yer verdiği görülmektedir. Feminist burjuva hareketi, 19.

ve 20. yüzyılın başlarındaki kapitalist ve ataerkil düzen içinde kadınların farklılığını vurgulayarak toplumsal cinsiyet eşitliğini savunmuştur. Sosyalist Kadın Hareketi ise emekçi kadınların haklarını desteklememekte ve bu hareketten yabancılaşan burjuva kadın hareketini eleştirmektedir (Notz, 2012, s. 15). Sosyalist feministler hem ataerkilliği hem de kapitalizmi yok etmeye çalıştılar (Giddens, 2008, s. 518). Çünkü modern toplumda kapitalizm ve ataerkillik birbirini desteklemekte ve kadınları ezmeye devam etmektedir. Bu nedenle, kadının ekonomik sömürüsünü bir ekonomik üretim tarzı olarak yalnızca Marksizm açıklayabilmektedir. Radikal feminizmin ataerkil perspektifi, erkeklerin kadınlar üzerindeki daha geniş erkek egemenliğini açıklayabilmektedir. Önemli bir gelişme de sosyalist feministlerin, kadınların ezilmesinin nedenlerini anlamak için bu iki sistemin etkilerini ayrı ayrı ve birlikte analiz etmeleridir.

Ağustos 1907'de Stuttgart'ta Sosyalist Kadın Enternasyonali kongresinde, çalışan kadınlar konusuna yer vermiştir. Kadın sorunlarının toplumsal sorunların bir parçası olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanı sıra Baader'e göre ezilenlerin hakları, onları ezen ve sömürenlere karşı cinsiyeti ne olursa olsun korunmalı ve kapitalist sistemden tamamen kurtulmalıdır. Sosyalist kadın hareketinin başarısı, siyasi ve ekonomik güç ilişkisindeki değişimlere bağlıdır. Aksi takdirde, toplum inşasına eşit olarak katılamayacaktır (Notz, 2012, s. 15). Ancak Engels, "özel mülkiyet" ve "aile" kavramlarına odaklanmıştır. Ataerkilliğin özel mülkiyette bulunduğunu iddia etti; Kapitalizmin, servetin ve gücün az sayıda erkeğin elinde yoğunlaşmasının kadınlar üzerindeki erkek egemenliğini pekiştirdiğini ileri sürmüştür. Bunun yanı sıra, kapitalizmin düşük ücretleri için erkekleri suçlayarak; evin bakım ve temizliğinde kadınları bedavaya çalıştırarak sömürdüğünü iddia etmektedir (Giddens, 2008, s. 518).

2.2.3. Marksist Feminizm

Birçok kadın hareketinin Marksist feminizmle ilişkilendirildiği görülmektedir. Marksist feminizm, 1960'ların sonlarında Marksist öğrenciler tarafından geliştirilen bir teori olarak ifade edilmektedir. Feminist teorisyenler tarafından onun kavramlarını ve metodolojileri kullanılmıştır. Marksist ahlaki-politik talep"insanın aşağılanmış, köleleştirilmiş, terk edilmiş bir varlık olduğu tüm koşulları yıkmaktır". Bu özgürlüğün toplumsal teorisini ve politik pratiğini değerlendirmek için uygun bir

kriter olarak kabul edilebilmektedir. Fakat Marksist teorinin kendisinin bu stratejik yaklaşımı kullanmadığı görülmektedir (Onaran, 2015, s.12) ABD, İngiltere ve diğer ülkelerdeki ve federal cumhuriyetlerdeki feministler bunu özellikle yetmişler ve seksenlerde ortaya koymuşlardır. Bunun yanı sıra Marksist yönelimli partilerin, gerçek sosyalist devletlerin ve genel olarak solcuların kadın düşmanı siyasi uygulamalarının tesadüf olmadığı düşünülmektedir. Güç ilişkilerinin güç ilişkilerinin diğer yönlerine üstünlüğü, yaşamı sürdüren üreme işlevlerinin ihmal edilmesi ve sınıfsal anti-semitizm eleştirilmektedir (Ramazanoğlu, 1998, s. 27-32).

Benzer şekilde, erkek-kadın ilişkilerine yönelik diğer toplumsal tercih olan heteroseksizm eleştirisi, diğer cinsel yönelimlere, özellikle lezbiyen feministlere yöneliktir. 1980'lerin ikinci yarısında, farklı ve birbiriyle bağlantılı cinsel, sınıfsal, etnik ve diğer farklılıkların ve bunlardan kaynaklanan baskı biçimlerinin ilkesel olarak eşit olduğu bilinci ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra, felsefi dünya görüşlerinin farklı yorumları ve yorum biçimleri eşit kabul edilmelidir. Bunlardan biri olan Marksizm'den vazgeçilmesi gerekmektedir (Erdoğan, 2014, s. 7-19). Marksizm, değişim için bir araç olarak işçi hareketinin tarihsel öznesi ve önceliği olarak feminizme odaklanmaktadır. Feminizmin Marksizm'e aktarımı ve bu süreçte her ikisinin de dönüşümü, yalnızca işçi hareketiyle ilişkilendirilen geleneksel Marksizm'e eleştirel bir şekilde yaklaşmayı gerekli kılmaktadır. Marksizm, politik ekonomi ve emek hareketinin Marksist eleştirisi olarak nitelendirilmektedir. Bahsi geçen durum onun eşsiz gücünü oluşturmaktadır. Marksist görüşe göre tarihe, toplumsal sınıflar arasındaki mücadele hakimdir ve bu mücadele ancak gerçekten sınıfsız bir topluma ulaşıldığında sona erecektir (Davidoff, 2002, s. 76-87).

Marksizm, büyük ülkelerde işçi sınıfının devrimci dönüşümü için kabul edilen yol gösterici güç olarak ortaya çıkmıştır. Devrimci teori ve pratiğin geçmişte bugüne göre daha yüksek başarı puanlarına sahip olduğuna dair bir his bulunmaktadır. Nostalji, Avrupa'da 1930'lar ve ABD 1960'lar gibi daha modern zamanlara taşınarak hem zamana hem de mekan anlarında hareket edebilmektedir (Kuyucu, 2015, s. 57-59).

2.2.4. Ekofeminizm

Ekofeminizm, toplumsal cinsiyet, sosyal adalet ve iklim değişikliği gibi konuları da toplumda var olan erkek egemenliğine dayanan meseleler olarak gören bir ideolojidir

(Çetin, 2005, s. 62). Ekofeminizm, çevreyle ilgili sorunlarının çoğunun erkeksi niteliklerin (saldırganlık ve baskınlık gibi) ve bu nitelikleri bünyesinde barındıran güçlü insanların küresel sıralamasından kaynaklandığına inanılmaktadır (Ecevit & Karkıner, 2011, s. 17). Bunların yanı sıra ekofeminizm, kadınların çevresel konularda görece daha az temsil edildiğine dikkat çekmektedir. Küresel olarak, kadınların genellikle sahip oldukları parasal servetin az olması ve doğaya daha çok güvenmeleri onları iklim değişikliğinin yer değiştirmesi ve daha uzun kurak mevsimler nedeniyle su gibi kaynakları aramak için daha uzaklara seyahat etmeye zorlamaktadır. Bu hareketin vejetaryen ekofeminizmi, manevi ekofeminizmi ve materyalist ekofeminizmi içeren birkaç alt alanı vardır. Ancak tüm bu noktalardan yola çıkarak erkek egemenliğinin doğa ve kültür arasında bir kopukluğa yol açtığını ve bunun sadece marjinal grupları değil doğayı da etkilediğini öne sürmektedirler (Saulnier, 1996, s. 109). Feminizm, 1800'lerin ortalarındaki resmi başlangıcından bu yana birçok evrim ve canlanma dalgasından geçmiştir.

Ekofeminizm teriminin 1974 yılında Fransız feminist Françoised'Eaubonne tarafından ortaya atıldığı bilinmektedir. Fransız feminist Françoised'Eaubonne'e göre kadınların, beyaz olmayan insanların ve yoksulların haklarından mahrum bırakılması ve baskı altına alınması, her ikisi de aynı anda meydana gelen doğal dünyanın bozulmasıyla özünde bağlantılıdır. Bu ataerkinin bir sonucu olarak değerlendirilmektedir (Ecevit & Karkıner, 2011, s. 20). Ekofeminizmin tanıtılmasından bu yana neredeyse elli yıl geçti. Kelimenin kendisi bugün kullanılmasa da ekofeminizm ilkeleri, insanlar ve çevre için adil değişimi aktif olarak savunan insanlar arasındaki mevcut iklim değişikliği hareketiyle uyumludur (Çetin, 2005, s. 69).

2.2.5. Post-Modern Feminizm

Postmodern feminist kuramın temelinde postmodernizm vardır. Postmodern feminizmi açıklamak için öncelikle postmodern kuramı açıklamak gerekmektedir. Aslında postmodernist kuramın felsefi altyapısında tanım karşıtlığının varlığı, postmodernizm hakkında yeterince bilgi vermektedir. Postmodernizmin ortak özelliklerinin neler olduğu henüz cevaplanmış değildir. Bununla birlikte, terimin bir dizi teoriyi ifade ettiği konusunda fikir birliği vardır: Jean-Francois Lyotard ve Jean Baudrillard gibi düşünürlerin metinlerinden meydana gelen bir seçki ile söz konusu

seçkinin Jacques Lacan, Roland Barthes ve Michel Foucault gibi postyapısalcılar tarafından yazılan bir dizi başka metni belirli bir tarzda okunması neticesine geliştirilme sürecini içermektedir (Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, 2005, s. 592).

Postmodernizmin savunucuları ise klasik toplum düşünürlerinin "büyük tarihi"nden ve modern çağda yaygın olan "ilerici" yaklaşımdan ilham alıyor; ancak bu inancın yıkıldığını iddia etmektedirler (Giddens, 2008, s. 152). Bu durumun nedeni, modernizmin üst dilinin, üst teorisinin ve üst anlatısının önemli farklılıkları gizleme eğiliminde olmasıdır. Öte yandan postmodernizm, ilişkilerin, ilgilerin, kültürlerin, konumların vb. karmaşıklıklarını ve gölgeli farklılıklarını vurgulama eğilimindedir (Harvey, 2010, s. 134).

Başka bir deyişle, postmodern teori, modern toplumdaki indirgenemez çoğulculuğu ve çeşitliliği reddetmemektedir. Bu çoğulculuk ve çeşitlilik, modern toplumu gelenekselden daha modern kılmaktadır. Postmodernlerin farkı buradadır ve bu çoğulculuğun belirli bir ilkeye göre düzenlenip düzenlenmediği. Bu çeşitliliği ve çoğulculuğu şekillendirecek ve anlamlandıracak bir kontrol veya yönlendirici güç bulunmamaktadır (Kumar, 2010, s. 127). Sonuç olarak postmodernizm, Aydınlanmanın fikirlerine ve onun büyük teorilerine, büyük anlatılarına karşıdır; feminizm, Aydınlanma ile ilişkilendirilen modernizmle ilişkili bir akım olarak var olmuştur. Bu hareketi postmodernizmle uzlaştırmak kolay değil çünkü feminizm esasen büyük bir anlatı, modernizmle bağlantılı olmaya devam eden bir bakış açısı olarak ifade edilmektedir. Postmodernizm, kadın cinsini yücelten feminizme, yani erkek ve kadın kavramına karşıdır. Bu farklılığa rağmen pek çok benzerliği bulunan bu iki teori, Aydınlanma düşüncesinin yarattığı hiyerarşi ve hiyerarşilere meydan okumaktadır. Feminizm, Aydınlanma felsefesine karşıdır çünkü Aydınlanma felsefesi erkek cinsiyetini temel alır. Ancak postmodernizm, Aydınlanma felsefesini tamamen reddeder (Güriz, 2011, s. 76).

Aydınlanma karşıtı başka pozisyonlar olsa da bu iki teori Aydınlanma ideallerine karşı çıkmıştır. Bu nedenle, bu iki teori arasında bazı benzerlikler olduğu söylenebilmektedir. Feminizm ve postmodernizm arasındaki bu karşılaşmanın temel amacı, birbirinin zayıf yönlerini ortadan kaldırırken güçlü yanlarını birleştiren bir bakış açısı oluşturmaktır. Bu durum postmodern feminizmin olabileceğini düşündürmektedir (Kara, 2012, s. 1386).

Feminizm, kadın sömürüsü olgusunda ataerkil/patriarkal toplumlarda kadınların baskı altına alınmasına ve tabi kılınmasına odaklanmaktadır. Feminizm ve kadının yüceltilmesinin bu boyun eğdirme sorununu çözeceğine inanılmaktadır. Ancak postmodern feminizm, kadın kategorisine odaklanmanın ve tüm kadınların yararına olacak bir eşitlik teorisinden bahsetmenin uygun olmadığını savunmaktadır. Evrensel anlamda kadınlardan bahsetmek yerine batılı kadınlar, lezbiyen kadınlar, Üçüncü Dünya kadınları, siyah kadınlar gibi çoğulcu kadınlardan bahsetmenin daha doğru olduğunu savunmaktadır (Güriz, 2011, s. 77).

Bu nedenle, postmodern feminizmin temel kaygılarından biri, farklılığın tanınması olarak ifade edilmektedir. Postmodern feministler, kadınların konumlarının ataerkil, ırk ve sınıf temelli yorumlarını "özcü" olarak görmektedirler. Bunun yerine, farklılığı temellendirme ve kutlama yolları da vardır. Postmodern feminizm, bireyler ve gruplar arasındaki farklılıkların tanınmasını vurgulamakta, "ötekilik"in olumlu yönlerini vurgulamaktadır. Aynı zamanda ötekiliğin çoğulluğu, çeşitliliği, farklılığı ve açıklığı simgelediğine inanmaktadır (Giddens, 2008, s. 523). Çünkü postmodern feminizme göre, Marksist, liberal, sosyalist feminizm gibi kadın meselelerini genellemek ve sanki aynı sorunlarla karşı karşıyaymış gibi tüm kadınları feminist teoriye dahil etmek, kadınların farklı deneyimlerini yansıtmaktan son derece uzaktır.

Bunların yanı sıra aşırı genellemeden kaçınmak için "yapısöküm" olmalıdır. Yapısalcılık ve post-yapısalcılıktan etkilenen postmodern feministler, toplumda erkeğin üstünlüğüne dayalı sistemin sürekli olarak etkilendiğine ve "dil" aracılığıyla bir sonraki nesle aktarıldığına inanmaktadırlar (Güriz, 2011, s. 78).

Bahsi geçen feministler, erkek söylemlerini ve dünya görüşlerini yapısökümüne uğratmaya çalışarak, kadınların deneyimlerini daha iyi yansıtan özgür ve net bir dil yaratmayı amaçlamışlardır (Giddens, 2008, s. 523). Elbette bunu yaparken erkeklikle ilişkilendirilen değerlerin yerine kadınlıkla ilişkilendirilen değerleri koyma niyetinde değiller. Sadece kadın cinsiyetinden daha çoğulcu bir yaklaşım benimsiyor ve cinsiyet, ırk, sınıf, etnik köken, yaş gibi değişkenler açısından değerlendirilmesi gerektiğini öne sürmektedirler. Postmodern feministlere göre tartışılması gereken temel konular sınıf, ırk, etnisite, yaş ve cinselliktir (Güriz, 2011, s. 79). Bu feminist teoriye göre kadınların yaşamları, farklı da olsa, dünya çapında kapitalizm ve ataerkillikten olumsuz etkilenmektedir. Çeşitliliği kucaklayan ve birleşik güç

yapısına karşı çeşitli mücadele biçimlerini birleştiren birleşik bir mücadele için de bir temele ihtiyaç duyulmaktadır.

2.2.6. Varoluşçu Feminizm

İnsan bilinçli ve istekli bir varlıktır. Varoluşçuluk kelimesi, feminizm ile karıştırıldıktan sonra, insan ile bilinçdışı nesnenin ayrılmasını anlatmaktadır. Bilince ve arzuya odaklanmasının nedeni, insanı kendi davranışlarından sorumlu tutmaktır (Bayoğlu, 2010, s. 79). Varoluşçu feminizm, ana fikir olarak kadının ikincil konumunu vurgulayan ve Simone De Beauvoir'ın varoluşçuluğu ile açıklanmıştır. Daha sonra farklı yaklaşımlarla zenginleştirilmiş feminist bir teori olarak ifade edilmektedir (Yıldırım S., 2019, s. 146). Simone de Beauvoir'ın "İkinci Cins" adlı kitabı, kadınlardan ilk söz eden kitap olmasının yanı sıra kitapta kadınların kendi varlıklarını sorgulamaları gerektiğine, aslında kadın ve erkeğin aynı olduğuna dikkat çekilmiştir. Aynı zamanda Beauvoir'a göre (2006, s. 121-145), eğer kadın toplumda öteki olmaya tabi kılınırsa, bu onları adeta birer nesne haline getirecektir.

Kısacası Beauvoir, modern çağda "Kadın tanımlamasının erkeğe göre yapıldığını, erkeğin esas özne, kadının ise tesadüfi olduğunu yani erkeğin belirleyen, kadının da öteki konumda kaldığını" ifade etmektedir. Böylece varoluşçu feminizm hareketini başlatmıştır. Beauvoir, hayatı boyunca annesini ve çevresindeki kadınları gözlemledikçe, günlük davranışlarının kendi kendini sınırladığını fark etmiştir. Ataerkillik çerçevesinde kadının erkeğe ait olmasına karşı çıktığı için aile içinde babasıyla arası bozuktur. Ancak Beauvoir, kadınların özgürleştirici bilincine yalnızca eğitim yoluyla ulaşılamayacağını da bilmektedir. Kadın, ataerkil ilişkileri sürdürmemek için kendi hayatına müdahale etmesi gerektiğini bilmelidir. İşte tam bu anda kadından kaynaklanan varoluşçu düşünce ve özgürlük planlaması ortaya çıkacaktır. Beauvoir radikal bir karar alıyor çünkü her zaman evlilik ve aile kurumlarının benimsediği özgürlükçü kavramların önünde birer engel olduğuna işaret etmektedir. Kadınların çocuklara ve erkeklere bakmakla yükümlü olduğu ataerkil bir kültür olarak ifade edilmektedir.

Çünkü aile yapısı kadın kocasına bağımlı bir konumda olduğunda güçlenmektedir (Firestone, 1970, s. 34). Bütün bu yaşam biçimlerinin aksine Beauvoir, varoluşçu düşüncenin genel yönüyle doğru orantılı olan eserinde insanın özgürleşmesine vurgu yaparak, bireyin kendi özgürlüğü aracılığıyla var olduğunu vurgulayarak kendi

bireysel varlığını vurgulamıştır (Bayoğlu, 2010, s. 73). Varoluş kelimesinin temel anlamı; hayatta kalma mücadelesi veren bir kadındır. Yani exist sözcüğü, kavram olarak varoluşu çağrıştırmaktadır. Yani dışarı çıkmak, var olmak, gerçeğe ulaşmak demektir. Existent kelimesi ise var olmak, ortaya çıkmak, kendini açmak, gerçeğe dökmek demektir. Dolayısıyla mevcudiyet, tam anlamıyla bir olma durumunu ifade etmektedir (Kaplan, 2018, s. 1).

Feminist söylem, evlilik ve aile kavramının kadınlar üzerinde baskı ve kısıtlamalar yarattığını vurgulamaktadır. Cinsellik açısından ahlak ve haysiyet kavramları kadınlara empoze edilirken, erkeklerin özgür davranışları göz ardı edilmektedir (Hooks, 2022, s. 122). II. Daha liberal bir anlamda, dalga feminist teori, belirli bir kadın grubu için verilen mücadeleyi içerir. III. Dalga feminizmi olarak bilinen Marksist, radikal ve varoluşçu feminist teoriler, kadın sorunlarını genellemek yerine bireysel düzeyde ele almayı amaçlamaktadır. Bir diğer anlatımla, bireysel kadın sorunları üzerinden siyaset yapma eğilimi vardır. Kadınlar toplumsal cinsiyet rolleri ve kimlikleri olarak görülmektedir.

II. Feminist dalga anlayışı esasen kalıcı eşitlik isterken III. Dalga feminist düşünce ise farklılığı değerli ve önemli bir koşul olarak görmektedir (Heywood & Drake, 1997, s. 25-39). Aynı zamanda kadınların birbirini tanıdığı anlamına da gelmektedir. Kadınlar, cinselliği ve kadınla ilgili tüm konuları, özellikle tabu ve baskıcı durumları siyasallaştırma eğilimindeydiler (Rosental, 1984, s. 309-326). Söz konusu düşüncelerle birlikte kız kardeşlik kavramı gelmektedir. 1968'den beri kız kardeşlik önemli bir kavram haline geldi. Kadın üzerine yapılan tüm feminist çalışmalar bu kavramın devamını sağlamıştır. Kardeşlik, ataerkil toplumdaki erkek hegemonik yapıların "böl ve yönet" politikasıyla güvence altına alınmıştır. Kadınlar cinsiyetçi çekirdek ailelere hapsedilmiş, birbirlerinden izole edilmiş ve kadınlara yönelik ortak bir baskı anlayışından alıkonulmuşlardır. Bu durumun üstesinden gelmek ve mücadele etmek için erkeklerin, baskın akıma karşı ortak deneyimlerini ve mutsuzluklarını paylaşmaları gerekiyor. Dolayısıyla o dönemin karakteristiği olan "kız kardeşlik" güçlüdür sloganı yukarıdaki iki şeyi içermektedir. Kişisel olanın politik hale gelmesi, yani kadının ezilmesi olgusunun kişisel deneyim anlatısı yoluyla çözülebileceğine ve ortaklaşa sorumluluğun ifadesine dayandığına inanılmaktadır (Berktay, 2013, s. 6).

2.3. TÜRK TOPLUMUNDA KADIN VE KADININ EŞİTLİK MÜCADELESİ

Geçmişten günümüze tartışılan ve araştırılan konulardan biri de kadındır. Çünkü sadece Türkiye'de değil, dünya tarihi boyunca kadınlar toplumsal ayrımcılığa, hor görmeye ve şiddete maruz kalmıştır. Bugünün kadınını; onun işlevini, toplum içindeki yerini ve elde ettiği hakları anlamak için önce geçmişi ve geçmişin kadınını bilmek gerekmektedir. Bu bağlamda kadın ve aileyi daha iyi anlamak ve Cumhuriyet döneminde Türkiye'de yaşanan değişimleri görebilmek için geçmişte kadın ve ailenin konumuna bakmak gerekir. Eski Türk topluluklarında kadına ve İslami dönemdeki Türklerde kadına bakmak gerekmektedir.

2.3.1. Eski Türkler Toplumlarında Kadın ve Kadın Hakları

İnsanlık tarihinin başlangıcında kadınlar, fiziksel olarak erkeklerden farklı yeni bir canlıyı rahimlerinde dünyaya getirmeleri nedeniyle "gizli bilgilere sahip bir varlık" olarak kabul edilmişlerdir. Türk şaman anlatılarında yer alan bu durum, en güçlü ve en ürkütücü şamanların kadınlardan çıktığı şeklinde ifade edilmektedir. Erkeklik ve kadınlık doğumda doğal koşullar olmasına rağmen, toplum bunların nasıl deneyimlendiğini belirlemektedir. Eski ve Orta Çağ'da Türk kadını belli bir yere hapsolmak yerine, dünyadaki diğer kadınlara göre toplumda ve devlette daha aktif rol oynamıştır (Yılmaz, 2004, s. 111). Tarihsel olarak birçok toplum, güçlü bir aile yapısının olmaması nedeniyle tarih sahnesinden kaybolmuştur (Bayat, 2018, s. 21-22). Fakat Eski Türk devlet geleneğinde tam tersi bir durum söz konusudur. Eski Türklerin kadınlara o dönemde başka hiçbir toplumun vermediği kadar değer verdiğini söylenmektedir. İkinci Göktürk devletinin kralının eşi İlbilge Hatun'un adı, Türkiye'nin en eski kaynaklarından biri olan Kültigin Abidesi'nde, Türk milleti yok olmasın diye Tanrı'nın yarattığı insanlar arasında yer almaktadır (Tellioğlu, 2016, s. 219).

İlk dönemlerde göçebe bir hayat yaşayan Türkler, diğer ülkeler tarafından medeniyetlerini tam olarak kuramamış bir grup olarak görülüyorlardı. Bu görüşe rağmen Türkler her zaman kadına diğer toplumlardan daha fazla değer vermiş ve değer vermiştir. Türklerin çocukların cinsiyetine göre ayrımcılık yapmamaları kadına nasıl baktıklarını açıkça göstermektedir. Benzer şekilde Türk devlet geleneğinde de anne, babadan sonra aileyi temsil ediyordu. Bu yüzden annenin yeri her zaman babanın akrabalarından daha değerli olmuştur. Bu dönemde kadının toplum ve aile

içindeki konumunu zedeleyici uygulamalardan genel olarak kaçınılmıştır. O dönemde karı-koca arasında ne kadar kavga çıkarsa çıksın erkek kadını evden kovmaz, boşamaz (Kafesoğlu, 2015, s. 141). Erkekler ölürse, dullar aynı ailede yaşayacaktı. Bu yüzden babalarının evine geri dönmeyecekler. Dullar her zaman ailede en önemli olarak kabul edilir. Zaten Uygur dönemine ait Göktürk yazıtlarında ve eserlerinde baba kelimesinden önce hep anne kelimesi geçmektedir. Örnek verilecek olursa Dede Korkut kitabelerinde yer alan "ana ata" sözü gösterilmektedir (Ögel, 2001, s. 247-248).

Eski Türk devletlerinde kadının sosyal alanda birçok hakkı vardı. O zamanlar başka eyaletlerdeki erkekler kadınları istedikleri zaman boşayabiliyorlardı. Türk illerinde durum böyle değildi. Kadının da kocasını boşama hakkı vardı. Ama Türklerde boşanma neredeyse yok gibiydi. Çin'de bir erkek için karısını boşamak kolay olsa da bir kadın için öyle değildi. Yani erkek istediği zaman karısını boşayabilir ama kadın boşayamaz. Örneğin bu hak Uygurların her iki tarafında da geçerli kabul edilmektedir. Ayrıca kadınlar diğer sosyal haklardan da yararlanmaktadır(İzgi, 2017, s. 39-40).Sonuç olarak kadının, Eski Türklerde devlet işlerinde ve sosyal hayatta önemli bir konuma sahip olduğu görülmektedir(Sevinç, 2007, s. 63-64).Altındal, İslamiyet'in kabulünden sonra Türk kadınının durumunun değişmeye başladığını ve İstanbul'un fethiyle birlikte konumu kaybettiğini ve sosyal hayattan uzaklaşıp, eski Türklerden kalma çok fazla hakkını kaybettiğini belirtmektedir (Ak, 2021).

2.3.2. Osmanlı Döneminde Kadın ve Kadın Hakları

Osmanlı İmparatorluğu'nun kurulduğu dönemde, Orta Asya'da cinsiyet eşitliğine dayalı geleneklerini büyük ölçüde sürdürdüler. Bu dönemde harem yoktu, kadınların yüzü açıktı. Örtünme olayı ise Fatih döneminde, özellikle Bizans ile temasa geçmesi sonucunda başlamıştır. Çok eşlilik, harem kurma gibi ritüeller genellikle saray ve çevresine yerleştirilmiştir (Kışlalı, 2010, s. 182). İstanbul'un fethinden sonra imparatorluk statüsü kazanan Osmanlı Devleti, yabancı cariyelerle evlenmeyi tercih etmiş ve eş adaylarının sayısı artmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun aile nüfusu ise büyük geniş ataerkil ailedir. Çok eşlilik, sosyal statü ve zenginliğin bir göstergesidir. Seçkin Osmanlı ulema ve ulema ailelerinin özelliklerinden biri de kız çocuklarının eğitimine verilen önem olarak ifade edilmektedir. Osmanlı toplumunda eğitimli öncü kadınların bu sınıftan çıktığı görülmektedir (Ortaylı, 2000, s. 54-55). İslami aile

örneği olarak Osmanlı ailelerinde çok eşliliğe izin verilse de uygulamada tek eşliliğin hakim olduğu görülmektedir. Hem arşiv kaynakları hem de seyahatnameler, birden fazla eşle yapılan eş zamanlı evliliklerin yaygın olmadığını göstermektedir. Klasik döneme ait tereke defterlerinin özel bir araştırmasına göre çok eşlilik oranı %5-12'dir. Yine köylerde çok eşlilik oranı şehirlere göre daha düşüktür. Ayrıca tüm sosyal sınıflarda görülen çok eşliliğin temel nedeninin başta erkek çocuklar olmak üzere çocuk sahibi olmak olduğu söylenebilmektedir (Tabakoğlu, 2017, s. 34).Türkiye'deki kadın hareketinin başlangıcının Tanzimat'a kadar dayandığı söylenebilir. Tanzimat Dönemi'nde Batı'ya uyum sağlamak amacıyla başlatılan modernleşme hareketleri kapsamında, kadın haklarıyla ilgili bir dönüm noktası olmuştur (Ak, 2021).Ülkemizde kadınların özgürleşmesi, farklı alanlarda hak kazanması yönündeki adımlar, Türk milliyetçiliği ve Batılılaşmayla paralel bir gelişme göstermektedir (Ak, 2016).

Tanzimat'tan sonra Türk kadınının konumunun yeniden düzeldiği görülmektedir. 1858 yılında kızların ilk ve orta dereceli okullara kayıt olmalarına izin verilmiştir. Bu dönemde ebelik okulu, kız sanat okulu ve kız öğretmen okulu açılmıştır (Kışlalı, 2010, s. 182). İkinci Meşrutiyet döneminden sonra yeni açılan Batı tarzı okullarda kız çocukları ayrı ayrı veya karma olarak okutulmaya başlanmıştır. Büyük bir kısmı feminist karakterli olan kadın dernekleri kurulmuştur. I. Dünya Savaşı sırasında erkek nüfusunun kaybedilmesi kadınların sosyal ve çalışma hayatına daha fazla girmesine neden olmuştur (Tabakoğlu, 2017, s. 34). 1868 yılında "Terakki" adıyla çıkan gazete, ilk kez kadın hakları ve seçimler hakkında konuşma cesaretini göstermiştir.

2.3.3. Cumhuriyet Döneminde Kadın ve Kadın Hakları

Cumhuriyet döneminde Atatürk devrimleri ile birlikte kadının toplumsal statüsünde önemli değişimler ve gelişmeler yaşanmıştır. Kadın-erkek eşitliği yasalara büyük ölçüde yansımıştır. Kadınlar boşanma, seçilme, seçme, meslek seçme, eğitim ve kamu görevlerinde bulunma haklarını kazanmışlardır. Nitekim modern toplumu oluşturan tüm alanlarda en ciddi keşifler bu dönemde yapılmıştır. Mustafa Kemal Atatürk gibi karizmatik bir liderin belirleyici rol oynadığı söylenmelidir. Nitekim Tanzimat'la birlikte Batılılaşma çabaları Atatürk'ün düşünce dünyasının şekillenmesinde etkili olurken, Atatürk'ün dünya klasiklerine olan ilgisinin ve

okumasının daha çok yönlendirici olduğu söylenebilmektedir. Dolayısıyla onun düşünce dünyasında kadın konusu ve bu konudaki spekülasyonları, Türkiye'de kadının gerçek gelişimini görmek ve anlamak açısından önemlidir. Kadınların eğitime, işgücüne, siyasete, yani çok çeşitli tanımlanmış "kamusal" alanlara çekilmeleri, laik devletin temel özelliklerinden biri olarak tanımlanabilmektedir. Bu kapsamda 3 Mart 1924'te Hilafet kaldırılmış; aynı gün Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nu çıkartılarak okullar devletin denetimine alınmıştır. 1925 yılına gelindiğinde ise Tekke ve Zaviyeler kapatılmıştır.

Daha sonra 1926'da sosyal hayatı düzenlemede en etkili kanun haline gelen TMK Kanunu çok eşliliği kaldırmış, kadın ve erkeğe boşanma ve çocukların velayetinde eşit haklar vermiştir. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte kadınların hak talepleri artarak devam etmiştir. Siyasi alanda söz hakkı isteyen kadınlar, ulusal projelere karşıt olarak görülmüş ve bu girişimlerine olumlu yaklaşılmamıştır. Bu süreçte, Kadınlar Halk Fırkası ve Kadınlar Birliği gibi kuruluşlar aracılığıyla seçme-seçilme hakkı talep eden Nezihe Muhittin ve arkadaşları, kadınların siyasi haklarını elde etmek için önemli bir çaba sarf etmiştir. Ancak, 1924 yılında kadınların siyasi hak talepleri kabul görülmemiştir. Kadınların seçme ve seçilme hakkı 1934 yılında çıkarılan kanunla tanınmıştır (Ak, 2021). Bu gelişmelerle kadınlar eşit yurttaşlar olarak görülmeye başlanmıştır. Söz konusu gelişmelerle birlikte topluma aktif olarak katılmaya çalışan kadınlara yeni haklar sağlanmaktadır. Kadınlara tanınan bu sosyal ve siyasal haklar, yalnızca kadınlar için anlamlı bir adım olarak görülmemelidir (Tekeli, 1988).

Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana Türkiye'de kadının bilimdeki varlığı ideolojik olarak devlet tarafından desteklenmektedir. Kadınların, özellikle toplumda oldukça prestijli kabul edilen sektörlerde yüksek öğrenim, mesleki eğitim ve kamu hizmetine devam etmesi her zaman önemli olmuştur (Akın, 2007). Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana kadının toplumsal yaşamdaki konumu, yoğun sanayileşme ve kentleşme sürecinde kadının yeni konumu ve hukuki kazanımlar yakın Türk tarihinin en açık göstergesidir. Toplumsal hayatın temel belirleyicileri giderek iç içe, karmaşık bir hale gelirken, kadının mevcut statüsünün de benzer bir süreçten geçtiği görülmektedir.

Nitekim 1950'lerden bu yana Türkiye'deki kadın grupları arasında ekonomik sektörler, kültürel yapılar, dini kalıplar ve sosyal yaşam tarzları açısından bir bütünden çok farklılıklar gözlemlenmektedir. Bunun sonucunda fırsat eşitliği dahil her sektörde olumsuz göstergeler görülmeye başlanmıştır. Çalışan kadınlar arasında şaşırtıcı derecede derin farklılıklar bulunmaktaydı. Sosyal statü, dini fanatizm ve diğer normlar açısından çalışmayan kadınlar arasında da benzer farklılıklar görülmektedir. Her tabaka içindeki gruplar ile toplumu oluşturan tabakalar arasında ciddi farklılıklar vardır. Bu farklılık ve derin anlam, yeni cumhuriyetin felsefesindeki ve uygulamasındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır. Kadının toplumsal gerçekliğini, fiziksel ve ruhsal yapısını anlama ve tanımlamada kıyas kabul etmez bir farklılık vardır. Bu farkı yaratan ise teknolojinin, sanayileşmenin, tarımın, bürokrasinin, özellikle kültür ve eğitimin gelişmesidir. Toplumun her kesiminde olduğu gibi, yeni bir kadın anlayışı ve statüsü yaratılmıştır (Kırkpınar, 1998, s. 49-50). Bu tür politikalar uygulanarak kadınlara uygulanan baskının kırılması amaçlanmıştır.

Kadın artık evin içi tarafından tanımlanan özel alanla sınırlı kalmamakta, erkeklere has olarak tanımlanan evin dışındaki kamusal alanda da görülmektedir. Kadının kamusal alanda var olması peçe ve çarşafın kaldırılmasını, zorunlu karma eğitimi, kadınlara oy hakkının tanınmasını, kadın ve erkeğin toplumla bütünleşmesini gerektirmektedir. Bu doğrultuda peçeli kadını ortadan kaldırmayı hedefleyen yeni imaj açık, bir gösteri sırasında bayrak tutan, okul önlüğü giymiş, spor faaliyetlerine katılan ve topluluk önünde konuşan, teknolojiyi kullanan ve balo salonlarında dans eden kadın imajıdır (Göle, 1998, s. 39-41).

Bölgesel ve kültürel farklılıklara ve şiddetli çatışmalara rağmen, Cumhuriyet kadınları seleflerinden kıyaslanamayacak kadar farklıdır. Bu farklılık sadece kadının fiziksel görünümünde değil, sosyal statüsünün, kültürel yapısının ve çok yönlü karakterinin tanımlanmasında da görülmektedir. Kuşkusuz bu değişimler ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarındaki hızlı değişimlere paraleldir (Kırkpınar, 1998, s. 52). Öte yandan, erkek egemen değerlerin "kadına bakış açısı" merceğinden sorgulanması ancak son on yılda ilgi görmeye başladı. Bu nedenle, bir yandan genç kızların ve kadınların toplumdaki öğrenci ve öğretmen konumları, toplumdaki akranlarının çoğunun konumuna kıyasla anormal görülmüştür (Akın A., 1998, s. 3).

3. KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE ŞİDDETİ ORTAYA ÇIKARAN NEDENLER

3.1. ŞİDDET KAVRAMI

Gündelik hayatta sıklıkla duyduğumuz bir kelime olan şiddet kavramının çok sayıda tanımı yapılmıştır. Şiddetin ifade ettiği anlamlar sebebiyle defalarca değişikliğe uğradığı görülmektedir. Şiddetin var olduğu zamandan bu yana ifade etmiş olduğu anlamın değişime uğraması ise şiddetin sebeplerini, boyutunu ve etkilerinin düzeyini de değiştirmektedir. Dolayısıyla şiddeti kavramsallaştırmak oldukça güçtür (Özkan, 2017, s. 536). Fakat Dünya Sağlık Örgütü'nün yapmış olduğu tanım çerçevesinde şiddet kavramı: Kendinize, başka bir kişiye ya da bir gruba veya topluluğa karşı yaralama, şiddet, psikolojik zarar, gelişme geriliği, ölüm ya da yoksunlukla sonuçlanan ya da sonuçlanabilecek fiili tehditlerin ya da eylemlerin kasıtlı bir şekilde kullanımı olarak ifade edilmektedir (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi, & Lozano, 2002, s. 11). Şiddet kavramının tanımının pek çok farklı kaynakta birçok açıdan ele alındığı görülmektedir. Bu kapsamda şiddet kavramının tanımıyla birlikte türleri de değişiklik göstermektedir.

İngilizce violence kelimesinden gelen şiddet kelimesinin anlamı Latince 'deviolentus ve violare' kökünden yani ilk kelime kuvvet, ihlal etmek olarak ifade edilmektedir. Şiddet sözcüğü anlamı gereğince pek çok kavramı içinde barındırmaktadır (Dursun, 2011, s. 16). Şiddet kavramını ihlal, kuvvet ve olumsuzlama temelinde açıklayan yazarlar da vardır. Bu çerçevede Dewey, (Dewey, 1924, s. 342-343) tarafından şiddet kavramı kuvvet üzerinden açıklanmıştır. O'na göre kuvveti kötüye kullanma amacı, şiddet sonucunu doğurmaktadır. Bu noktada anlaşılması gereken konu ise, kuvvetin zarar verme amacı gütmesidir. Bunun yanı sıra şiddeti ihlal üzerinden açıklayan Betz (1977, s. 340) tarafından ise Dewey'in ifadelerinin aksine kuvvetin insan için aynı anlama gelmediğini; şiddetin, insanın haklarının ihlali sonucunda ortaya çıktığı ifade edilmektedir.

Hegel (1991, s. 119-120) tarafından ise şiddet olumsuzlama kavramı olarak ele alınmıştır. Bu kapsamda Hegel hakların ihlali kavramından söz etmektedir. Ancak bireyin iradesi sonucunda ortaya çıkan hakların ihlal edilmesi, aynı zamanda iradesinin olumsuzlanması anlamlarını da içermektedir. Örnek verilecek olursa, bireyin haklarının ihlal edilmesi şiddet olarak görülmektedir. Ayrıca bireyin haklarını

kullanırken ortaya koymuş olduğu iradenin ihlal edilmesi de bireye uygulanan şiddet yani bireyi olumsuzlama olarak nitelendirilmektedir (Dursun, 2011, s. 6-7).

Şiddet kavramını sosyal bilimlerin farklı dalları açısından ele alan düşünürler de vardır. Bu çerçevede şiddeti türlerine ayırmanın pek çok farklı yolu bulunmaktadır. Şiddetin hangi alanda gerçekleştiği ve kim tarafından ne sebeple kime karşı uygulandığı ve şiddetin hangi sonuçları doğurduğu belirleyicileri olarak ifade edilmektedir. Şiddet kavramı uygulandığı alan üzerinden Afşar (2015, s. 717) tarafından türlerine ayrılmıştır. Örnek verilecek olursa, sağlıkta şiddet, sporda şiddet ve medyada şiddet gibi ifade edilebilir. Afşar'ın ifadelerine göre şiddet uygulandığı bütün alanlar için çeşitlendirilebilmekte ve alan sözcüğüne şiddet eki getirilerek türetilebilmektedir. Buna ek olarak o alandaki şiddetin varlığını göstermek ve bir bilinç oluşturulması açısından ise şiddet kavramının geniş anlamda tanımlanması, farklı gerekçelerle sınıflandırılması, türlerine ayrılması gerekmektedir. "Şiddetin ortaya çıkma nedenleri üzerinden, şiddet mağdurları için bir sınıflandırma yapıldığı takdirde, şiddete en çok maruz kalan grup kadınlardır" (Polat, 2016, s. 17). Kadına yönelik şiddetin var olması, aynı zamanda kadına kadın olduğu için şiddetin gösterilmesi demektir. Yani şiddeti uygulayan, kadına kadın olması sebebiyle sahip olduğu bazı niteliklerinden dolayı şiddet göstermektedir. Bu da durumun ne kadar vahim bir hale dönüştüğünü gözler önüne sermektedir. Şiddet kavramına yönelik olarak net bir tanımın bulunmaması ise kavramın doğurduğu sonuçların da net olmasını engellemektedir. Fakat şiddet doğurduğu sonuçlara göre de bazı türlere ayrılmaktadır. Söz konusu türlere ekonomik, sosyolojik, kriminolojik veya toplumu ilgilendiren her alanda yer verilebilmektedir (Demirbaş, 2016, s. 3347).

3.2. KADINA YÖNELİK ŞİDDET

Kadına yönelik şiddet toplumda, dinde, ailede, coğrafyada ve kültürde yani yaşamın her alanında her şeyden çok daha önemli bir sorun olarak görülmektedir. Kadına yönelik şiddet vakaları incelendiğinde, kadınlar genellikle en yakınları olan eş, baba veya birlikte yaşadıkları bireyler tarafından şiddete uğradıkları saptanmıştır. Kadınlar şiddete ailelerinde, en yakınlarında tanık olmakta veya maruz kalmaktadır.

Kadına yönelik şiddet bir insanlık suçudur. Bu insanlık suçunun temelinde ise cinsiyet eşitsizliği yatmaktadır. Bu yanlışı, toplumsal yaşamda kadın ve erkeğin cinsiyet rollerinin dengesiz bir şekilde dağılımı açıklamaktadır. 1986 senesinde

Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi tarafından kadınlara karşı toplumsal cinsiyete yönelik şiddet, "bir kadına sırf kadın olduğu için yöneltilen ya da orantısız bir şekilde kadınları etkileyen" şeklinde tanımlanmıştır (Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi, 1986). Öte yandan kadınların maruz kaldıkları bu şiddet psiko-somatik sağlığı tehlikeye atan, psikolojik sorunlarla karşı karşıya bırakan ve özgüvenini yok eden bir sağlık sorunu olarak ifade edilmektedir (Altun, 2006, s. 17). BM Kadına Yönelik Şiddetin Engellenmesi Bildirgesi'nde Kadına yönelik şiddet; "ister kamusal alanda olsun ister özel yaşamda meydana gelsin kadınların fiziksel, psikolojik, cinsel ya da ekonomik olarak acı veya ıstırap veren ya da verebilecek olan cinsiyete dayalı bir eylem, uygulama ya da bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma" olarak ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra kadına yönelik şiddet, kadını inciten, zarar veren, cinsiyete dayanan, cinsel, ruhsal ve fiziksel hasarla sonuçlanma olasılığına sahip olan, toplumsal yaşamda veya aile içinde baskı uygulanmasına ve özgürlüklerinin kısıtlanmasına yol açan her türlü davranış olarak ifade edilmektedir (Özmen, 2004, s. 29).

Aynı zamanda kadına yönelik şiddet bir insan hakları ihlalidir. Genellikle şiddetin söz konusu olduğu durumlarda insanların aklına vurma veya darp gelmesine rağmen, şiddetin bunlarla sınırlı olmadığı görülmektedir. 1993 yılı Aralık ayında BM'de onaylanan "BM Kadına Yönelik Şiddetin Yok Edilmesi Bildirisi" kapsamında kadına yönelik şiddet kavramı yeniden tanımlanmıştır (Özkan, 2017, s. 538). Bu çerçevede tanım kadınlarda ruhsal, cinsel ve bedensel açıdan tahrip etme ve üzüntüye yol açma olarak kararlaştırılmıştır. Kadına yönelik şiddet ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda kadınlara, çoğunlukla hayatlarını birleştirdikleri ve en güvendikleri hayat arkadaşları tarafından şiddet uygulandığı ortaya çıkarılmıştır (Cerit & Porsuk, 2021; KSGM, 2014; Altınay & Arat, 2007). Bütün toplumlarda aile kutsaldır ve bu kutsallığın bozulmasına yol açacak nedenler aile içinden ya da aile dışından biriyle paylaşılmak istenmemektedir. Yüzyıllardır toplumsal bilinçdışımıza aile kurumuna atfedilen bu kutsallık ile maruz kalınan şiddet durumunda kadınlara yüklenilen roller nüfuz etmiştir.

Bazı deyimlerde ve atasözlerinde ifade edildiği gibi "kol kırılır yen içinde kalır" düşüncesiyle büyüyen kadınların aile içindeki durumları paylaşamadıkları

düşünülmektedir. Bir başka deyim ise "Yuvayı dişi kuş yapar" deyimidir. Kadının yuvanın birliğindeki önemi her zaman vurgulanmaktadır. Yuvada şiddet bile olsa bozulmaması için toplum, aileler ve akrabalar el ele vermektedir. Kadınlara daha küçük bir kız çocuğu iken empoze edilmeye başlayan bu rollerin, eşi, babası, erkek arkadaşı ve çevresindeki diğer ataerkil düşünceye sahip bireyler için erkek hegemonyasına karşı bir risk olarak görüldüğü düşünülebilir. Söz konusu durumda kamusal alanda ve aile içinde kadına şiddetin başlamasına kendilerinde gerekçe göstermektedirler (Yengin, 1997, s. 151). Bu nedenle kadına yönelik şiddetin anlaşılması ve bu duruma bir çözüm bulunması için toplumsal cinsiyet algılarının değişmesi ve düzenlenmesi önem arz etmektedir. Genel olarak toplumlarda kadınların aile içindeki konumlarının benzerlik gösterdiği iddia edilebilir. Kadınlar "iyi anne" ve "iyi eş" gibi tanımlamalarını içselleştirmektedir. Yani kadın kimlik çatışmasının sancılı sürecini yaşamamak için bu durumu içselleştirmeye mecbur bırakılmaktadır da denilebilir. Bahsi geçen durumu içselleştiren kadın ise toplumda, çocukluğunda iyi bir kız çocuğu, yetişkinlik döneminde ise eşine kusursuzca hizmet eden "iyi bir ev hanımı" olarak yer almaktadır. Ancak kadın söz konusu rolleri kabul etmediği zaman ise erkeğin iktidarına yöneltilmiş bir tehdit olarak algılanmaya başlamaktadır. Bu tehdidin şiddet ortamının ortaya çıkmasına neden olduğu söylenilebilir. Erkekler tarafından kadınların itaat etmesini sağlamak, onları sindirmek ve davranışlarını kontrol etmek için şiddet uygulandığı ifade edilmektedir (Taşçı, 2013, s. 13).

Tarihin hemen her döneminde ve toplumların büyük çoğunluğunda şiddetin var olduğu görülmektedir. Kadınların fiziksel istismarının ise binlerce yıl öncesine kadar uzandığı bilinmektedir. Arkeologlar tarafından yapılan çalışmalara göre erkek mumyaların kemiklerindeki kırık oranlarının %9-20 düzeyinde olduğu görülürken, kadın mumyaların kırık oranının ise %30–50 düzeylerinde olduğu görülmüştür (Yetim & Şahin, 2009, s. 50). Bahsi geçen kırıkların toplumsal mücadeleye ya da savaşlara bağlı olmadığı düşünülmektedir. Bu kırıklar savaşa bağlı kırıklar olsaydı erkeklerde daha fazla kırık görülmesi mümkün olabilirdi. Ancak bu kırıkların genellikle kadınların kafa taslarında tespit edilmiş olması bir erkek şiddetiyle karşı karşıya kalındığını akla getirmektedir.

Kadına yönelik şiddetin yüzyıllardır ataerkil toplumlarda normal kabul edildiği düşünülmektedir. Kadına yönelik fiziksel şiddetin kaynağı tam olarak bilinmemekle birlikte psikolojik şiddetin başladığına dair söylentiler bilinmektedir (Çalışkan & Çevik, 2018, s. 222). Bu kapsamda kadınların erkeklerin kaburga kemiğinden yaratıldığına ve Hz. Adem'in cennetten Hz. Havva yüzünden kovulduğuna dair bilgiler de bu söylentileri destekler niteliktedir (Dartma, 2009, s. 12). Kadına yönelik olumsuz bakış açısının örnekleri arasında kadının varlığının olumsuz olarak görülmesi, kadınlara ceza verilmesi gerektiği, kadınların kötülükle bağdaştırılması gibi durumlar sayılabilmektedir. Medeniyetin temelinde Yunan felsefesinin yer aldığı düşünülmektedir. Yunan felsefesinde kadınların ters yaratılmış erkekler olduğu konusu tartışılmaktaydı (Tanrısever, 2019, s. 48).

Antik Yunan mitolojisi incelendiğinde ilk kadın Pandora'nın kötülükler saçan bir kutuyla ilişkilendirildiği görülmektedir. Mitolojilerde kadınların erkeklerin hazzı için yaratıldıkları ve aklı başından alan, tehlikeli ve şeytani varlıklar olduklarından söz edilmiştir (Ündücü, 2016, s. 4). Kadının kötülük timsali olarak algılanması durumunun Roma ve Yunan medeniyetlerinin yanı sıra bütün kara parçalarında kabul gören bir düşünce olduğu belirtilmektedir. Kadınlar Babil'de evcil hayvanlarla eşit tutulurken, eski Hindistan'da ise köle olarak kabul görmüşlerdir. 17. Yy'a gelinceye kadar kocası vefat eden bir kadının yaşam hakkının elinden alındığı bilinmektedir. Uzak Doğu'da ise kadınlara isim verilmemiş ve numaralandırılmıştır (Yodanis, 2004, s. 661). İnsanoğlu, kadını aşağılayan her durum ve meselede birlik içinde görünmektedir. Ancak Eski Türklerde durumun farklı olduğundan bahsedilebilir. Orhun yazıtları, dede korkut hikayeleri ve kimi seyyahların metinleri Türklerin yaşamları hakkında bize bilgi veren kaynaklar arasında sayılabilir (Donuk, 1981, s. 152). Bu kaynaklardan öğrendiğimiz bilgilere göre; kadınlar erkekler gibi savaşmakta ve ata binmektedir. Mirasta erkeklerle eşit kabul edilmekte ve kadına yönetim alanında da söz hakkı verilmektedir (Akçıl, 2016, s. 64).

Kadına karşı şiddet her toplumda görülebilmektedir. Bahsi geçen durum ataerkil toplumlarda aile içerisinde çözülmesi gereken bir problem olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle bu sorunlar yıllardır araştırılmaya ve çözülmeye gereksinim duyulmayan sorunlar olarak karşımızda çıkmıştır. Son yıllarda bu sorunlar sosyal medyanın yaygınlaşması ve olayın toplumsal travmalara yol açması gibi nedenlerle

kamuoyunun ilgisini çekmiştir. Genellikle kadına yönelik şiddetin düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip olan bireylerde ve eğitimsiz ailelerde yetişen bireylerde değil aksine entelektüel düzeyi yüksek bireylerde de karşımıza çıktığı görülmektedir. Ross (2011, s. 330) tarafından yapılan araştırmaya göre şiddete başvuran erkeklerin 1/3'lük kısmının hukuk, tıp ve ekonomi gibi önemli meslek gruplarına ait kişiler oldukları saptanmıştır.

3.3. KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET

Aile içi şiddet, aile içinde, özel yaşamda veya aynı evde yaşayan, cinsel ilişki veya kan bağı olan kişiler arasında meydana gelen şiddet olarak tanımlanmaktadır. Aile içi şiddetin boyutu aynı evde yaşamakla sınırlı değildir. Çünkü eski eş, koca, arkadaşlar ve nişanlılara yönelik her türlü güç, zorlama ve kontrol davranışları aile içi şiddet bağlamında değerlendirilebilmektedir (Sallan-Gül, 2014). 2011 yılında yayınlanan uluslararası bir sözleşme olan İstanbul Sözleşmesi geniş bir tanım sunmaktadır. Bu kapsamda aile içi şiddet, "eylemi gerçekleştiren, mağdurla aynı ikametgahı paylaşmakta olsun veya olmasın veya daha önce paylaşmış olsun veya olmasın, aile içinde veya aile biriminde veya mevcut veya daha önceki eşler veya birlikte yaşayan bireyler arasında meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet eylemleri" olarak tanımlanmıştır (İstanbul Sözleşmesi, No. 210). 1970'lerde ortaya çıkan feminist hareket sayesinde kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetin boyutları gündeme getirilmiştir. Feminist hareketler, kadına yönelik aile içi şiddeti güç ve toplumsal cinsiyet ilişkileri, "aile içi şiddet" kavramı ile açıklamaya çalışmışlardır. Feministler, erkeklerin kadınlara yönelik şiddetini tanımlamak için aile içi şiddeti kullanmaktadırlar.

Feminist literatürde aile içi şiddet; güç eşitsizliği nedeniyle kadınları ezen, toplumsal cinsiyet ilişkilerine dayalı bir sorun alanıdır (Hooks, 2022, s. 25-26). Aile içi şiddet kavramı eşe, çocuklara, anneye, babaya, kardeşlere ve diğer yakın akrabalara yönelik her türlü saldırgan davranışı içermektedir. Ancak şiddet mağduru sıklıkla kadınlar ve çocuklar olmaktadır (Yıldırım-Güneri, 1996, s. 51; Sallan-Gül, 2014). Bu alanda yapılan araştırmalar özellikle kadına yönelik aile içi şiddet oranının en yüksek düzeyde olduğunu göstermiş, bu da aile içi şiddeti cinsiyete göre ele alıp sorgulamaya yöneltmiştir. Aile içi şiddet tanımı ailenin tüm üyelerini kapsasa da kadına yönelik şiddetin aile içinde, özel alanda tanımlanan çok ciddi bir boyutu

vardır. Yıldırım Güneri (1996, s. 65-66) bir güç ilişkisi olarak gördüğü aile içi şiddet olgusunu şöyle ifade etmektedir; "Kendini aile olarak tanımlamış bir grup içerisinde, zorlamak, aşağılamak, cezalandırmak, güç göstermek, öfke, gerginlik boşaltmak amacıyla bir bireyden diğerine yöneltilen her türlü şiddet davranışıdır".

3.3.1. Şiddete Yönelik Tutum ve Şiddetin Mazur Görülmesi

Kadınların kendilerini şiddetten koruyamamalarının temel nedeni şiddet algısı ile ilgilidir. Kadınların şiddete ilişkin görüşleri, kadının yaşadığı toplumsal kültüre, mevcut yasal düzenlemelere, eğitim düzeyine, sosyoekonomik düzeyine göre değişmektedir. Tüm bu değişkenlere rağmen, çoğu kadın başlangıçta paniğe kapılarak saldırıya uğradığında ne yapacağını bilememektedir. Bunun yanı sıra insanın şiddet ve baskı ortamından çıkması kolay olmamaktadır. Genellikle kadınlar çocukluktan itibaren ailede bir "karar veren bir reis" görerek büyür. Dolayısıyla "karar verme" eylemi çoğu zaman kadınlar için alışılmadık ve yabancı bir eylem olarak ifade edilmektedir (Altınay & Arat, 2007, s. 75).

Bir kadının yaşadığı şiddete direnebilmesi için ilk olarak yaşadığı şiddeti ve baskıyı tanımlaması gerekir. Bu nedenle, bu eylem bir kadın için başlangıçta bile o kadar kolay görünmüyor. Çünkü sonrasında kendisine zarar veren yeri değiştirmesi, buna yönelik girişimler planlayıp uygulaması ve son adım olarak yeni bir yaşam yaratarak bu yaşamı geliştirmesi gerektiğini anlamaktadır. Bu durumda kadının baskı ve boyunduruktan arınmış, kendine ve zevklerine göre bir yaşam kurması gerekmektedir (Bolevin, 2016, s. 29). Bu süreç göründüğü kadar basit değildir. Şiddeti tanıyamayan ve adlandıramayan kadınlar bazı engellerle karşılaşmaktadır. Bu engeller aşağıda şöyle sıralanabilmektedir;

- Kadınlar ilk şiddette "şok" hissetmektedirler. Bu noktada anahtar bir unsur, kadının şiddet davranışının anormal olduğunu anlaması ve kabul etmesidir. Ancak birçok kadının şiddeti doğal karşıladığı görülmektedir. Belli bir süre sonra kadınlar artık bu alışılmış ve yerleşmiş davranışlardan korunmak için çaba göstermeyi düşünmekten vazgeçmektedirler (Karınca, 2007, s. 33).

- Kadınlar beklentiler ve hayallerle kendilerini avutabilmektedirler. Bunun yanı sıra değişim hayali kuran kadınların umudu vardır. Aralıklı şiddet ya da mola dönemlerinde görmezden gelmenin kolay olması, kadınların şiddete karşı kör kalmasına neden olmaktadır (Vahip, 2002, s. 316).

- Öğrenilmiş çaresizlik yaşayan kadınlar; "ben nasılsa karşı duramam, beceremem, çaresizim, yetersizim…" yargıları ile şiddet karşısında susmaktadır. Hatta bazı durumlarda şiddeti kendi suçları olarak görmektedir (Gökalp, 2014, s. 26).

- Kadına yönelik şiddet sadece duygusal engellerden kaynaklanmamaktadır. Bunun yanı sıra aile, arkadaş, komşu baskısı, dini baskı, yasal veya sosyal desteğin olmaması gibi engeller, şiddetin önündeki toplumsal engeller olarak değerlendirilebilmektedir (Bolevin, 2016, s. 29).

- Kadınların karşılaştıkları ekonomik sorunlar arasında işsizlik ve çocuklarıyla gidecek yer bulamama gibi maddi nedenler yer almaktadır (Vahip, 2002, s. 316).

Sonuç olarak, kadınların şiddeti bilmemesinin veya şiddeti kabul etmemesinin önündeki engellerin çok fazla olduğu görülmektedir Kadının psikolojik ve fizyolojik yorgunluğu göz önüne alındığında bu durumun ciddi bir çaba gerektirdiği açıktır. Kadınların şiddetle baş edebilmeleri için söz konusu engelleri aşmaları gerekmektedir.

3.3.2. Kadının Şiddete Katlanma Nedenleri

Kadının şiddete maruz kalmasına rağmen buna katlanmasındaki asıl etken kocasından duyduğu korkudur. Şiddetten kaçmak için evini terk etmek zorunda kalan kadının gidecek hiçbir yeri olmaması, kocasından ayrılamaması daha fazla şiddete maruz kalacak olması ve hatta öleceğini düşünmesi ise şiddet korkusunun temel nedeni olarak görülmektedir. Yine kadınların ekonomik özgürlüklerinin olmaması, çocuklarının geleceğinden endişe duymaları ve babasız büyümek istememeleri kadına yönelik şiddete yani toplumsal baskıya yol açmaktadır (Uçar, 2003, s. 93).

Şiddet sadece sözlüyse veya fiziksel şiddet olduğunda kadın bu durumu şiddet olarak kabul etmemekte ve meşrulaştırmaktadır. Kadın aile içi şiddeti toplumsal dokunun bir parçası olarak kabul etmektedir. Bunun yanı sıra kadın şiddetin her ailede olduğuna inanarak normal ve normal bir durum olarak kabul etmektedir. Bir çeşit kadercilik sendromu yaşanmaktadır. Kadın zaman zaman şiddete uğradığı için kendisinin suçlu olduğuna inanmakta ve kocasını üzdüğü için vicdan azabı çekmektedir, hatta yaşadığı şiddeti bir kenara bırakır ve kocasını kırdığı için üzülür (Moroğlu, 2012, s. 370). Ancak bir gün işlerin düzeleceğine olan inanç, şiddete

hoşgörü ve sabırla katlanabilecekleri inancı, kadınların gözünde şiddeti meşrulaştırmaktadır (Kumbetoğlu, 2010, s. 98). Arkadaşlarından ve komşularından şiddet olaylarını duyan bir kadın, bulunduğu ortamda utanacağını hissedebilir ve doğru yere gitse bile "hak etmiş ki dayak yemiş" gözüyle bakılacağı ve belki de daha da mağduriyet yaşayacağına inanmaktadır (Yalçın-Sancar, 2013, s. 291). Bu ve benzeri sebeplerden dolayı şiddet uygulayanlar bir süre sonra şiddeti kadınların da kabul ettiği normal bir davranış şekli olarak anlamaya başlarlar ama buradaki tehlike tedbirli olmamaktır. Toplumda, özellikle şiddet mağdurlarına, ancak şiddete şiddetle karşılık vermek eğitim yoluyla, mücadele, farkındalık, bilinçlenme ile aşılabilmektedir (Aydın M., 2010, s. 17).

3.3.3. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Sonuçları

Kadına yönelik aile içi şiddet, toplumda şiddetin artmasının bir nedeni olarak görülmektedir. İstismarcı ile şiddet mağduru arasındaki şiddet, toplumsal şiddeti pekiştirir ve dolayısıyla bir bedel ödenmesine sebebiyet vermektedir. Kadın ve çocukların mağdur, erkeklerin fail olduğu bu süreçte sosyal izolasyon, zayıf iletişim, toplumdaki çatışma ve sorunların şiddet içermeyen çözüm yollarını engellemektedir.

Aile mahremiyetinin önemi nedeniyle aile içi şiddet ve çocuk istismarı ev içinde gizlice gerçekleşmekte ve toplum bu konuları soyut görmekte ve bu ihlalleri önlemeye yönelik yasal tedbirler yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle aile içi şiddet ve istismar mağdurları ihbar edilmemektedir. Mağdurlar genellikle korku, utanç ve benzeri duygusal zorluklar nedeniyle gerçeği kabullenememektedir. Mağdurla ilk karşılaşan doktorlar belirti ve semptomları iyi analiz edememekte ve mağdur hakkında yeterince bilgi sahibi olmamaları sebebiyle yeterli düzeyde bilinememekte ve aile içinde konunun üstü örtülmektedir (KSGM, 2014, s. 45). Bu nedenle bu iki durumun yaygınlığı hakkında net ve kesin rakamlar vermek mümkün değildir. Kadına yönelik şiddetin ekonomik sonuçları vardır. Şiddet ortamında, mağdurun ve istismarcının ailesine ekonomik katkısı zorlaşmaktadır. Bunların yanı sıra aile içi şiddetin varlığı, kadını ekonomik hayattan soyutlamaktadır. Aile içi şiddetin sonuçları ise hem gelişmiş ülkelerde hem de gelişmekte olan ülkelerde sosyal ve ekonomik kalkınmayı engellemektedir (Uçar, 2003, s. 103).

3.3.3.1. Aile İçi Şiddetin Kadın Üzerindeki Etkisi

Kadına yönelik şiddet hem kısa hem de uzun vadede kendini göstermektedir. Her kadında fiziksel, psikolojik ve ekonomik olarak kendini gösterse de şiddetin etkisi, şiddetin türü, süresi, şiddeti, kadının yaşı, başa çıkma becerileri ve kadına sağlanan sosyal desteğe bağlı olarak değişmektedir (Özçoban, 2018, s. 28). Kadına yönelik şiddetin olumsuz sağlık etkilerine örnek verilecek olursa, yaralar, kırık kemikler, morluklar, diş kaybı, beyin sarsıntısı, morarma, görme ve işitme kaybı, yanıklar, kronik baş ağrıları, mide ve sindirim bozuklukları ve fiziksel engeller gösterilmektedir. Kadınlara şiddet içeren davranışların çoğu ölümle sonuçlanmaktadır. Kadına yönelik şiddetin en üst boyutu ise toplumun kültürel yapısından dolayı (namus ve töre cinayetleri) kadınların eşleri tarafından öldürülmeleri olarak ifade edilmektedir (Gökkaya, 2009, s. 175).

Ülkemizde kadına yönelik şiddetin en yaygın biçimlerinden biri namus cinayetidir. Genelde çoğu insan tarafından namus cinayetleri, kadına yönelik şiddet olarak tanımlanmamaktadır. Kadına yönelik şiddet kadınların psikolojik sağlığını da olumsuz yönde etkilemektedir. Kadına yönelik şiddetin kadınların psikolojik sağlığı üzerindeki olumsuz etkisine örnek olarak; depresyon, öfke, kaygı, utanç, fobiler, suçluluk, TSSB, uyku ve iştah bozuklukları, yetersizlik duyguları, kaygı, yalnızlık duyguları, düşük benlik saygısı, güven kaybı, insanlara güvenmekte zorluk, intihara meyilli düşünceler ya da kendine zarar verme girişimleri, öfke, uyuşturucu kullanımı, tütün bağımlılığı, alkol bağımlılığı, madde bağımlılığı ve umutsuzluk ortaya çıkabilmektedir (Özçoban, 2018, s. 29). Bunların yanı sıra kadına yönelik şiddet, kadınların cinsel ve üreme sağlığını da büyük ölçüde olumsuz yönde etkilemektedir.

Kadına yönelik şiddetin cinsel sağlığa etkileri arasında; HIV, idrar yolu enfeksiyonları, vajinal enfeksiyonlar, düzensiz kanamalar, vajinal akıntılar, adet ağrısı şikayetlerinde artış, genital bozukluklar, kısırlık, istenmeyen gebelikler ve bu istenmeyen gebeliklerin neden olduğu düşükler mevcuttur. Kadınlar hamilelik döneminde de şiddete maruz kalmaktadır Gebelikte kadına yönelik şiddet, var olan riskleri daha fazla artmasına yol açmaktadır. Hamilelik döneminde çocuğun ve annenin sağlığını etkilemekle birlikte erken doğum ve düşük gibi sonuçlar doğurmaktadır (Sağkal & Kalkım, 2014, s. 381). Çok sayıda kadın aile içinde ve dışında şiddete maruz kalmasına rağmen ekonomik gücü olmadığı için bu şiddete

karşı sessiz kalmaları gerektiğine inanmaktadır. Sosyoekonomik olarak dezavantajlı kadınların şiddete karşı daha savunmasız olduğu görülmüştür. Kadına yönelik ekonomik şiddetin belirtileri arasında kadınları ekonomik olarak erkeğe bağımlı hale getirmek, kadınların çalışmasını ve iş bulmasını engellemek, kadın çalışırken kazandığı parayı elinden almak gibi pek çok belirti yer almaktadır (Gökkaya, 2009, s. 174).

3.3.3.2. Aile İçi Şiddetin Erkek Üzerindeki Etkisi

Kadına şiddet uygulayanların çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır. Bunlar kadının flörtü, erkek kardeşi, babası veya başka bir akrabasıdır. Şiddet uygulayan erkeklerin genellikle çocukluk döneminde şiddete maruz kalmış ya da şiddetin olduğu bir evde büyümüş ve geçmişlerinde şiddet olguları bulunan bireylerdir. Eşine şiddet uygulayan erkeklerin büyük çoğunluğunu çocukluklarında şiddete uğramış, annelerinin şiddete uğramasına tanık olmuş, anneleri tarafından şiddete uğramış çocuklar oluşturmaktadır (KSGM, 2007). Şiddet aynı zamanda çocukluk istismarı, aile içi şiddet, eş istismarı yaşayan ve popüler inanışın aksine duygusal olarak savunmasız, kolayca incinen, bağımlı, terk edilmekten korkan ve eşini kaybetmekten korkan erkekleri de büyük ölçüde etkilemektedir (Hooks, 2022, s. 69)). Bu kişiler madde kullanımı veya madde kullanımı eğilimleri ve kişilik bozuklukları sergilemektedirler. Genellikle terk edilme, kayıp, azalan güvenlik duygusu, bağımlılık ve mahremiyet sorunlarıyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Davranışlarından dolayı kadınları aşağılama, inkar etme, talep etme, yalan söyleme ve suçlama eğilimindedirler. Şiddet konusundaki görüşlerinin tüm dünya tarafından kabul edildiğini ve şiddetin günlük hayattaki iletişim yollarından biri olduğunu düşüncesine sahiplerdir. Empatileri zayıftır. Cinsiyet rollerine ilişkin katı görüşlerinden dolayı kendilerini özel insanlar olarak kabul etmektedirler. Bunun yanı sıra koruyucu olarak özel ilgiyi hak ettikleri düşüncesine sahiplerdir (Dursun, 2011, s. 9).

3.3.3.3. Aile İçi Şiddetin Çocuk Üzerindeki Etkisi

Çocuğa yönelik şiddet Türkiye'de ev ve aile içi şiddet istatistiklerinde ve mahkeme kayıtlarında en az bildirilen şiddet türü olarak ifade edilmektedir. Çünkü genel kanı çocukların aile tarafından terbiye edildiği yönündedir. Bahsi geçen durum, ebeveynlerin çocukları üzerindeki hakimiyetini normalleştirmekte ve bunu bir "ebeveynlik" yöntemi olarak kabul etmelerini sağlamaktadır (Mertoğlu, 2020, s. 29).

Bir çocuğun yakınları tarafından şiddete uğraması, bir babanın annesini dövmesi, bir babanın kendisini veya diğer kardeşleri dövmesi ya da babasına uygulanan şiddete tanık olunması travmalara neden olabilmektedir. Evde şiddete tanık olan çocuklar birçok yönden etkilenmektedir. Erken sonuçlar arasında düşük benlik saygısı, azalan sosyal beceriler, davranış sorunları, depresyon ve üzüntü yer almaktadır. Evde şiddet mağduru veya tanığı olarak büyüyen çocukların gelecekte şiddete başvurma ve eşlerine şiddet uygulama olasılığı daha yüksektir. Ayrıca ebeveynleri tarafından şiddete maruz kalmış olan kadınların ve erkeklerin ileride çocuklarına şiddet uygulama olasılığının da son derece yüksek olduğu vurgulanmaktadır (Polat, 2016, s. 287). 6284 sayılı kanunun tanımlar kısmında "şiddet" kavramına ayrıntılı olarak yer verilmiştir (KSGM, 2018). Aile içi şiddet mağdurlarının korunması için bu tanımın kanunda geniş olarak ele alınması önem arz etmektedir.

3.4. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN TÜRLERİ

Şiddet olgusuna bütüncül bir bakış açıcı ile bakabilmek için ilk olarak şiddetin ve türünün tanımının yapılması yerinde olacaktır. Kadına yönelik şiddet söz konusu olduğunda akla ilk olarak fiziksel şiddet gelmektedir. Buna ek olarak şiddet olgusu eril tahakkümün aracı olarak ele alındığında, kadınların psikolojik olarak zarar gördükleri, sözel hakaretlere maruz kaldıkları, toplumda evin reisi konumunda olan erkeğin bütün iktisadi hareketleri yönetimine aldığı durumlar dikkate alındığında ise cinsiyete dayalı şiddetin birden fazla şekilde ortaya çıktığı saptanabilmektedir.

21 yüzyılda gelişen teknolojinin insan yaşamında giderek daha çok yer kaplaması neticesinde yeni bir şiddet türü olarak dijital şiddet karşımıza çıkmaktadır. Şiddetten bahsedildiğinde insan yaşamının çok farklı alanlarına yayılmış bir şiddet sarmalından bahsedilebilir. Ama şiddet türlerinin tamamından bahsetmek bu çalışmanın kapsamını aşacağı için kadına karşı yapılan daha temel şiddet türleriyle devam etmek daha uygun olacaktır. Bu çerçevede şiddet türlerinin fiziksel şiddetin yanı sıra ekonomik, duygusal ve cinsel şiddet temel çatısı altında toplayabilmek mümkündür. Fiziksel şiddet kapsamında yumruk, iteleme, dövme, tekmeleme, yaralama veya eşya fırlatma gibi davranışların yanı sıra son nokta olan öldürme fiili yer almaktadır (Halıcı, 2007, s. 43). "Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması" kapsamında kocanın gündelik hayatı denetimiyle ilgili kısımda kadınların %34'lük kısmının

eşleri tarafından en az bir kez fiziksel şiddet uygulandığı tespit edilmiştir (Altınay & Arat, 2007).

Duygusal şiddet kavramı ise, kadınların duygusal ihtiyaçlarının ve duygularının, cezalandırmak, aşağılamak veya öfke boşaltmak amacıyla kadınlara baskı uygulamak amacıyla tutarlı bir şekilde istismar edilmesi bir yaptırım ya da tehdit unsuru olarak kullanılmasıdır. Kadın duygusal şiddet sonucunda kendine duyduğun güveni yitirmekte ve düşüncelerini açıklaması engellenerek kendini ifade etmesinin önüne geçilmektedir. Duygusal şiddet kapsamında ilgi, sevgi ve şefkatten yoksun bırakma, hakaret etme, dini, dili ve etnik kökeni gibi değer ve inanç sistemlerini aşağılama, duygusal destek alınabilecek kişi ve kurumlardan yoksun bırakma gibi davranışlar yer almaktadır (Yetim & Şahin, 2009, s. 49; Akkaş & Uyanık, 2016, s. 38).

Bu alanda yapılan araştırmalarda Türkiye'de kadınların %44'lük kısmının yaşamlarının herhangi bir döneminde duygusal şiddette uğradıkları tespit edilmiştir (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2014). Bunların yanı sıra duygusal istismar şekli olarak taciz içeren ilişkilerde görülmekte olan şiddet eylemi ise gaslighting (manipüle etme) olarak ifade edilmektedir. Mağdurun sonunda kendi akıl sağlığını da sorgulamaya kadar gidebileceği ve çevresinde yaşanan hatıraları, fikirleri ve olayları sorgulamaya zorlandığı manipülatif eylemler ise manipüle etme olarak ifade edilmektedir (York Morris, 2017). Bunların yanı sıra mansplaning (erkek açıklaması) kavramı ise psikolojik şiddetin bir başka türüdür. Bu kavram kadınların yeterliliklerini sorgulamasına, sosyal veya profesyonel ortamlarda susturulmalarına yol açan başka bir eylem şekli olarak ifade edilmektedir. Mansplaning (erkek açıklaması) kavramı ilk kez Rebecca Solnit tarafından 2008 yılında kaleme alınan "Men Explain Things to Me" başlıklı makalede kullanılmıştır. Bu kavram kapsamında kadınları sessizliğe iten sosyal atmosfer ve davranış kalıplarının eleştirel bir sorgulaması yer almaktadır (Mura, 2018).

Ekonomik şiddet ise ekonomik kaynakların kadın üzerinde bir yaptırım, tehdit ve kontrol aracı olarak kullanılması olarak ifade edilmektedir. Kadınların istihdam edilmesini engellemek, evin giderleriyle ilgilenmemek, kadının gelirine el koymak, kadının kısıtlı bir bütçe ile ihtiyaçlarını karşılamasını beklemek gibi davranışları içermektedir. Hacettepe Üniversitesi (2014) tarafından yürütülen "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" kapsamında kadınların %23'lük kısmının

partneri ya da eşleri tarafından çalışmalarının engellendiği ifade edilmiştir. Bir diğer tür ise cinselliğin, kadını korkutma, sindirme ve bir tehdit aracı olarak kullanılması olarak tanımlanan cinsel şiddettir. Bu kapsamda cinsel ilişkiye kaba güç kullanarak girmek, kadını cinsel bir obje olarak görmek, cinsellikle cezalandırmak, kadını istemediği sayıda çocuk doğurmaya zorlamak, zorla pornografik yayınlar izletmek, bekaret kontrolüne zorlamak, kürtaja zorlamak, ensest, tecavüz, kadın sünneti ve taciz gibi davranışların cinsel şiddet kapsamında yer aldığı bildirilmektedir. Cinsel şiddetin kadına yönelik işlenen suçlar arasında çok yaygın bir orana sahip olduğu bilinmektedir. Bu kapsamda "Aile İçi Şiddet Araştırması" sonucunda evli kadınların %12'lik kısmının cinsel şiddete maruz kaldıkları saptanmıştır. Aynı zamanda kız çocukları da yetişkin kadınlar kadar cinsel şiddete maruz bırakılmaktadır. Bunun yanı sıra flört şiddeti ise yakın partner şiddetinin bir alt türü olarak bilinmektedir (Kadın Platformu Politika Tutum Belgesi, 2019). Flört şiddetinde homoseksüel ya da heteroseksüel birliktelik ayrımı yapmadan partnere karşı acı verici ve zorlayıcı, psikolojik veya fiziksel güç kullanımı içeren, mimik, söz ve davranışların tamamı olarak tanımlanmaktadır. Flört şiddeti kapsamında fiziksel, cinsel, psikolojik şiddet şekilleri de yer almaktadır (Baldan & Akış, 2017, s. 41-42).

Dijital şiddet ise teknolojik araçlar kullanılarak kadınların kontrol edilip denetlenmesi, cezalandırılması ve küçük düşürülmesi gibi eylemler olarak ifade edilmektedir. Buna ek olarak kadınların sosyal medya platformları gibi alanlarda sürekli bir şekilde gözetlenerek takip edilmesini de içeren şiddet türü ise "yeni kuşak şiddet" olarak da ifade edilmektedir (Mor Çatı, 2021).

3.5. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ BAĞLAMINDA KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN NEDENLERİ

Kadına yönelik şiddet genellikle erkek egemen toplumsal yapıdan kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda kadınların sosyal, yasal, ekonomik, geleneksel, politik ve eğitimsel yapılar tarafından ayrımcılığa tabi tutulduğuna ve kadının erkeğe bağımlı hale getirildiği ifade edilmektedir. Hukuki ve ataerkil geleneklerden kaynaklanan erkek egemenliği, kadınların erkeğe hizmet etmesi ve erkeklerin kararlarda söz sahibi olmasının "doğal" olduğu görüşün yaygınlaşması ise şiddetin artmasına yol açmaktadır (Odman, 2012, s. 167-168). İnsanlar, aile üyeleriyle olan deneyimlerinden, fiziksel saldırganlığın kabul edilebilir bir davranış biçimi olduğunu

bilmektedirler. Yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde, bu öğrenilmiş saldırgan davranışları ve tutumları kişisel ilişkilerinde sürdürme eğiliminde olabilmektedirler (Çetiner, 2006, s. 3). İstismarcılar, davranışlarının etkili olduğuna inandıkları anda davranışlarına devam etmektedirler. Bunun yanı sıra şiddete maruz kalan bireyler, şiddeti uygulayan kişilerden ayrılmadıkça kendilerini tamamen şiddetten arınmış sayamamaktadırlar (Bybee & Sullivan, 2005, s. 85). Kadına yönelik şiddetin temelinde ise güç ve kontrol sağlama mekanizması bulunmaktadır. Nesilden nesile aktarılan çok çeşitli toplumsal cinsiyet rolleri bulunmaktadır. Bu roller arasında, tüm kültürlerde kadınlara dayatılan toplumsal rollere gömülü geleneksel "susmak", "cevap vermeme", "itaat etme", "söylenenin ve yapılanın koşulsuz yerine getirilmesi" gibi roller vardır.

Sonuç olarak, bu geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine yönelik güçlü desteğin ve kadının ne olması gerektiğine ilişkin doğrudan tutumların bir sonucu olarak kadına yönelik şiddetin artış gösterdiği ifade edilmektedir (Fraim, 2012, s. 1). Türkiye'de kadına yönelik şiddetin temel nedeni toplumsal yapıdaki geleneksel ile modern arasındaki çatışmadır ki bu çatışma günümüzde aile hayatında daha da belirgin bir hale gelmektedir (Çetin, 2005, s. 66). Ekonomik yoksunluk ve eğitim düzeyinin düşük olması şiddeti arttıran faktörler arasında yer almaktadır. Ancak daha derindeki gerçek, kadına yönelik şiddeti hoş gören ataerkil söylemlerin şiddet uygulayanları cesaretlendirmesidir (Şimşek, 2012, s. 259). Ataerkilliğin sürdürülmesinde en etkili unsurlardan biri erkek şiddeti olarak belirtilmektedir. Kate Millet (1987), çağdaş ataerkil sistemlerin büyük bir kısmında baskıyı, belirli sınıf veya etnik gruplara vahşi güç kullanma hakkı vererek genel olarak tanımlamıştır. Ona göre fiziksel yapıları ve teknik donanımları gereği kaba kuvvet kullanımı erkeklere aittir. Silah kullanımı fiziksel güç farkını ortadan kaldırsa da kadınların yetiştirilme tarzları gereği bu silahları kullanamadıkları ifade edilmektedir. Ataerkilliğin kaba kuvveti, cinsel suçun en uç noktasını tecavüz olarak gösteriyor. Olayın utancı kadınların öne çıkmasını engellediği için, gerçek rakamlar hiçbir zaman ulaşılamamaktadır. Bu nedenle tecavüz sayısının gerçekte yansıtılandan çok daha fazla olduğu bildirilmektedir. Ataerkil şiddet yaratmanın suçu erkeklerin yanı sıra kadınlara da yüklenmektedir. Çünkü bazı kadınlar bu şiddetin gönüllü destekçileridir. Bazen kadınların, erkekler aracılığıyla iktidar kurmak için erkek şiddetini kışkırttıkları belirtilmektedir. Türkiye'de ise bazı annelerin oğullarını bu şekilde büyüttüğü de bilinmektedir

(Şimşek, 2012, s. 272). Bunların yanı sıra bazı kesimlerde ise kadının sergilediği davranışlarıyla şiddeti hak ettiği düşünülmektedir.

Bütün bu söylenenlere istinaden kadın da şiddetin kaynağı olarak kendini görme eğilimde olabilmektedir. Kadından beklenen davranışı gösterememesi, kendisine biçilen rolü gereği gibi yerine getirememesi, kocasının aile kurallarına göre davranmaması ve belki de aile içinde düzeni sağlamak istemesi şiddete uğraması için yeterli sebep olarak kabul edilmektedir (Bulunmaz, 2012, s. 221). Kadına yönelik şiddeti hoş gören kültürel yapılar, toplumdaki erkek egemenliği ve erkeklerin fiziksel olarak kadınlardan daha güçlü olması kadınların aile içi şiddet mağduru olma riskini artırmaktadır (Köse & Beşer, 2007, s. 116). Bunun yanı sıra şiddet sıklığı yaşla birlikte azalmaktadır. Bu da genç kadınların daha fazla risk altında olduğunu düşündürmektedir. Bununla birlikte, yaş farklılıklarına dayalı araştırmalar, bir erkeğin kadından daha yaşlı olması durumunda eş tarafından uygulanan şiddet riskinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Aile, arkadaş ve sevdiklerin desteği aile içi şiddete karşı koruyucu bir faktör olarak nitelendirilirken, destek eksikliği aile içi şiddet için bir risk faktörüdür. Buna bağlı olarak, çiftlerin evliliklerindeki çatışmaları çözmek için etkili yöntemler kullanmadıkları ve bu durumun aile içi şiddet riskini artırdığı görülmektedir (Page & İnce, 2008, s. 85).

Bu çerçevede DSÖ (2002) tarafından yapılan bir araştırmaya göre erkekler, iş hayatlarında veya hayatlarının başka herhangi bir alanında kadınlardan beklenen toplumsal cinsiyet rollerini aşarlarsa eşlerine şiddet uygulayabilmektedir. Aynı çalışmada, sanayileşmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kocaları şiddete yatkın hale getiren durumlar arasında, kadınların kocaların kurallara uymaması, verdiği sözü tutmaması, yemekleri zamanında hazırlamaması ve çocuklarına bakmaması gibi faktörlerin yer aldığı ifade edilmektedir. Bunların yanı sıra kadının kocasından para istemesi, kız arkadaşıyla birlikte olması, kocasının izni olmadan bir yere gitmesi, karısının aldattığından şüphelenmesi ve cinsel ilişkiye girmemesi vb. birçok faktör de ortaya koyulmuştur (Bugay & Delevi, 2012, s. 14).

Kadına yönelik aile içi şiddet, erkek egemen toplumsal yapıdan kaynaklanmaktadır. Erkek egemen siyasi, toplumsal ve ekonomik yapılar aile içi şiddeti teşvik etmekte ve kadına yönelik şiddetin çıkış yolunu tıkamaktadır. Dolayısıyla aile içi şiddeti yaratan dinamikler sadece aile içi dinamiklerden değil, aynı zamanda toplumsal,

yasal, ekonomik, geleneksel, siyasal ve eğitim sistemlerinde kadına yönelik ayrımcılık yapan ve onu erkeğe bağımlı hale getiren mekanizmalardan da kaynaklanmaktadır. Bunların yanı sıra şiddeti besleyen diğer unsurlar ise toplumdaki ataerkil geleneğin, erkeklerin kadınlardan daha yüksek konumda olması, kadınların erkeğe hizmet etmesi ve aile kararlarında erkeklerin kadınlardan daha fazla söz sahibi olmasıdır (Altınay & Arat, 2007).

Ülkemizde yapılan araştırma sonuçlarına bakıldığında; aynı şekilde sözle cevap vermek, yemek yakmak, çocuklara yeterince bakmamak, gereksiz para harcamak, cinsel ilişkide bulunmamak da kocaların eşlerine şiddet uygulaması için makul nedenlerdir (Bugay & Delevi, 2012, s. 14). Bu bağlamda kadına yönelik şiddetin nedenleri biyolojik, toplumsal ve psikolojik olmak üzere üç başlık altında toplanabilmektedir. Toplumsal sebeplere bakacak olursak bunların başında ataerkil toplum yapısı gelmektedir. Dünyanın diğer ülkeleriyle karşılaştırıldığında Türkiye'de hakim olan sosyal anlayış aile reisinin erkek olmasıdır. Bu var olan yapı, özellikle aile içinde kadına yönelik şiddetin temel nedenlerinden birisidir. Aslında aile içinde gücünü göstermek isteyen bir erkek, belli bir "sınırı" aştığında, ailesinde daha önce gördüğü kadına karşı şiddet içeren davranışlar sergileme eğilimine girmektedir. Bunun yanı sıra ailesinde bu tür şiddete tanıklık eden bir kadın ise şiddete katlanmakta ve belki de kendi hatası olduğunu düşünmektedir. Biyolojik nedenler kapsamında erkeklerde görülen bazı ruhsal bozukluklar ve erkeklik hormonlarının etkisinden söz edilmektedir (Bulunmaz, 2012, s. 221).

İkizler, evlat edinilmiş çocuklar ve faillerin birinci derece akrabaları üzerinde yapılan araştırmalar, şiddetin genetik yönlerinin önemli olduğunu göstermiştir (Gürhan, 2015, s. 27). Son olarak psikolojik nedenler arasında kişinin hayattan beklediğini alamaması, stres ve ekonomik güçlüklerin yarattığı baskı ortamı, aile hayatında meydana gelen ani değişimler yer almaktadır (Bulunmaz, 2012, s. 221). Aynı zamanda alkol ve uyuşturucu kullanımı gibi erkek alışkanlıklarının da şiddete zemin hazırladığı söylenmektedir (Hatiboğlu, 2008, s. 106). Çocukluğunda fiziksel ya da cinsel istismara uğramış, istismara tanık olmuş, anne ve babasını erken yaşta kaybetmiş kişilerin istismara uğrama olasılığı daha yüksektir. Temel ihtiyaçları karşılayamama, yalnız yaşama, aile sorunları, alkol kullanım sorunları, düşük sosyoekonomik durum, kültürel durum, özellikle işsizlik, zayıf sosyal kontrol ile

ilişkilendirilmektedir (Güleç, 2012, s. 119). Türkiye'de kadına yönelik şiddet, gerçek boyutları tam olarak anlaşılamayan ciddi bir sorun olarak nitelendirilmektedir. Kadınlar, çocukları babasız büyüsün istemediği, ekonomik olarak eşlerine bağımlı oldukları ve gidecek yerleri olmadığı için şiddete maruz kalmaktadır. Şiddetli yıldırma ve sindirme, erkeklerin büyüdükçe öğrendikleri davranışlardır. Bu nedenle şiddetin öğrenilmiş bir davranış olduğunu ifade edilmektedir. Babalarının evde tacizde bulunduğuna tanık olan erkekler tarafından, bunu başkalarına istediklerini yaptırmanın ve alışkanlık haline getirmenin bir yolu olarak görülmektedir. Erkeklerin belirli kişilik yapılarından dolayı şiddet uyguladığı kabul edilen bir söylemdir. Ancak şiddet sebep değil sonuçtur. Failin bu davranışına "hastalık", "bir an göz kayması" vb. şiddet gibi sebepler fail için bahaneden öteye geçememektedir. Şiddet, öfke kontrolünden kaynaklanan öğrenilmiş bir davranıştır (Şenol, 2019, s. 432).

Fiziksel şiddete başvurma eğilimi lise veya üniversitede ortaya çıkabilmekte ve tekrarlayarak devam etmektedir (Roberts & Lewis, 1997, s. 670). Özellikle geleneksel toplumlarda ya da geleneğin güçlü olduğu toplumlarda şiddet tekeli erkeklerdedir. Çünkü sosyalleşme sürecinde erkek çocuğa sürekli olarak kız çocuğundan üstün olduğu hissettirilmektedir. Böyle kültürlü bir ortamda yetişmiş bir erkek; baskıcı, diktatör, zalim, önemsiz sorunları çözmek için bile şiddete başvurmaktan çekinmeyen bir kişilik yapısı geliştirmektedir. Bu tip baba, aile ilişkisinde eşi dahil olmak üzere çocuklarına şiddet uygulayabilmektedir. Sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerden gelen insanların yaşamlarında gelir yoksulluğu, şiddeti artıran ve fiziksel güvenliği azaltan faktörler hakimdir. Kadınların ekonomik fırsatlara, fırsatlara ve güçlenmeye erişimi, dünya çapında daha aşağı sosyal ve ekonomik yapıların varlığı tarafından engellenmektedir. Toplumsal kültür, toplumsal yapı, dini inançlar, toplumsal izolasyon, katı toplumsal roller, yoksulluk, kadın-erkek eşitsizliği, özdenetim eksikliği ve zayıf kişilik, ekonomik şiddet riskini artırmaktadır (Kocadaş& Kılıç, 2012, s. 350). Kadınların farklı şiddet biçimlerini deneyimlemelerinin farklı nedenleri vardır. Şiddetin nedenleri arasında; toplumun şiddete tolerans göstermesi, şiddetin bir sonraki nesle aktarılması, aile içi şiddet örneklerinin çocuklara sosyal olarak aşılanması, bireylerin problem çözme ve bireylerin stresle baş etme becerilerindeki eksiklikler, hızlı kentleşme, parçalanmış aileler, yoksulluk ve işsizlik. , kültürel değişim, kadın ve erkeklerin düşük eğitim düzeyi, göç, çok sayıda çocuk olarak vb. pek çok neden yer almaktadır. Kadın ve

erkek arasındaki eşit olmayan güç ilişkilerinden kaynaklanan şiddet, aslında kadının gücünü ve kontrolünü sağlamayı amaçlamaktadır (Şanlı, 2012, s. 362).

3.6. KADINA YÖNELİK ŞİDDETE İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR

Romantik ilişkide kadına yönelik partner şiddetinin birçok boyutu bulunmaktadır. Söz konusu boyutları açıklamaya çalışan bazı yaklaşımlar vardır. Kadına yönelik şiddeti açıklayan yaklaşımlar ise feminist-politik yaklaşım, psikolojik yaklaşım ve sosyo-kültürel yaklaşım olarak ifade edilmektedir.

3.6.1. Feminist-Politik Yaklaşım

Kadınların yaşamları boyunca cinsiyet temelli ayrımcılığa dayalı şiddete maruz kaldıkları bilinmektedir. Feminizm çerçevesinde toplumda kadınların güçlenmesini ve aktif olarak toplumun her alanında kendini göstermesini ve geliştirmesini sağlayacak çalışmalar yürütülmüştür. Bu kapsamda İngiltere'de 18.yüzyılda ortaya çıkan feminizm hareketi, sosyal ve siyasal alanda kadınların maruz kaldıkları adaletsizliğin ve eşitsizliğin yok edilmesine yönelik olarak önemli bir yol kat edilmiştir. Böylece söz konusu çalışmaların toplumsal hareketliliğe dönüşmesini sağlamıştır(Marshall, 2005, s. 62).

Feminizm, kadını ikinci plana atan erkek egemenliğini problem haline dönüştürerek ve sorgulayarak çözüm üretmek amacıyla mücadele etmektedir. Tekeli'nin (1988, s. 33) ifadelerine göre bu büyük dönüşüm Fransız devrim ile kendini göstermeye başlamıştır. Feminizmin temelinde erkek ve kadın arasındaki iktidar ilişkisini değiştirme düşüncesi yatmaktadır. Bu kapsamda kadın ve erkek arasındaki ilişki geniş bir yelpazede incelenmektedir (Çaha, 2010, s. 52).

Feminizm Mitchel(1985, s. 103) tarafından da kadının kurtuluş mücadelesine yol gösterecek bir ideoloji olarak nitelendirilmektedir. Bu çerçevede Mitchel kadınların yalnızca kadın oldukları için yaşadıkları problemleri ele alan ve bunları sorgulayan bir ideoloji olduğunu iddia etmektedir. Bu nedenle feminizm bir eleştiri şekli olarak değerlendirilmektedir. Toplumsal şekillenmeleri anlamamızı sağlaması nedeniyle dinsel ve bilimsel bilgi dâhil olmak üzere mevcut düşünceleri, gelenekleri ve inançları sorgular (Ramazanoğlu, 1998, s. 43-44).

Hooks (1984)'un ifadelerine göre feminizm, sisteme getirilmiş olan politik bir mücadele olarak nitelendirilmektedir. Feminizm kavramı, "kadın ve erkek arasındaki

iktidar ilişkisinde cinsiyetçi ezilmenin son bulması amacıyla verilen bir mücadeledir. Bu sebepten dolayı kesinlikle batı kültürüne farklı düzeyde hükmeden ideolojileri ortadan kaldırmak için verilen bir mücadele olmalıdır" (Altun, 2008, s. 103). Sanayi devrimi sonrasında devletler tarafından demokrasiye geçilmesiyle birlikte Avrupalı kadınların toplumdaki yeri sarsılmıştır. Bu dönemde özellikle aile yapısının ekonomik ve siyasi önemi azalmıştır. Bu durum feminizmin daha çok mücadele etmesini ve sesini duyurmak için gereken koşulların hazırlanmasına ortam yaratmıştır (Jaggar, 1988, s. 52-53). Feminizm ve feminizm ideolojisini benimsemiş olan hareketler güçlendikten sonra, kadınların toplumun pek çok alanında varlıklarını göstermeye başladıkları bilinmektedir. Bunun yanı sıra söz konusu kadın hareketlerine destek verecek dernekler kurulmuş ve bu alanda çeşitli dergiler yayınlanmaya başlanmıştır. 1. Dünya Savaşı'ndan sonra pek çok ülkede kadınlara seçme seçilme hakkı verilmiştir. Bunun yanı sıra kadınlar 20.yy boyunca uluslararası politikalarda da son derece önemli bir aktöre dönüşmüşlerdir. Yaşanan gelişmelerden sonra feminizm daha fazla güçlenerek günümüze kadar geldiği söylenilebilir.

3.6.2. Sosyo-Kültürel Yaklaşım

Sosyokültürel yaklaşım çerçevesinde aile içinde kadına yönelik şiddet kavramı ele alınırken, şiddetin ortaya çıkmasına sebebiyet veren unsurlar arasında yer alan aile yapısı, gelir seviyesi, mesleki unsurlar ve aile içindeki ilişki tarzına atıfta bulunulmuştur. Söz konusu unsurların ele alınmasıyla ise şiddetin oluşup oluşmaması değerlendirilmiştir (Törer, 2020, s. 21).

Sosyokültürel tutumlar genellikle erkekler ve kadınlar arasında ortaya çıkan güç ilişkisini ve bu ilişkinin önemini yansıtmaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerinin kadın ve erkek arasındaki şiddeti başlattığına ve sürdürdüğüne inanılmaktadır. Şiddetin sosyolojisi; Sosyolojik bakış açıları, şiddetin sosyal, yapısal ve çevresel faktörlerden kaynaklandığını ileri sürmektedir. Partnerler kadınlara ceza olarak şiddet uygularken, erkekler burada güçlerini pekiştirerek kendilerini hiyerarşinin en üst basamağına yerleştirmektedirler (Aytaç, Eteman, Aydın, Reçber, & Sezen, 2016, s. 231-232).

3.6.3. Psikolojik-Biyolojik Yaklaşım

Psikolojik yaklaşım, partneri tarafından şiddete uğrayan kadınlarda toplumsal yapının etkisi ve önemi üzerinde durmaktadır. Şiddete uğrayan kadınları yaşadıkları olaylar karşısında maruz kaldıkları şiddete ve kendine anlamlar atfetmektedir. Bu

konuya yönelik olarak yürütülen çalışmalarda ise kadınların, şiddete uğradıktan sonra şiddete maruz kaldıkları ortamı ve eşini terk ettikleri durumlarda partnerini sorunun kaynağı olarak gördükleri ifade edilmektedir. Kadın şiddete uğramasına rağmen, şiddet gördüğü ortamı ve partnerini terk etmediği durumlarda ise yaşadığı sorunun kaynağı olarak kendisini görmektedir. Ayrıca şiddet gören kadınlarda şiddet görmeyen kadınlara kıyasla depresyonun daha sık gözlemlendiği bilinmektedir (Yıldırım, 1998, s. 63). Bunun yanı sıra psikolojik-biyolojik yaklaşım çerçevesinde şiddet tutumu, bireyin zihinsel durumu, içgüdüler, bireyin psikolojisinde ortaya çıkan belirtiler ve kişilik bozuklukları gibi tutumlara yönelik araştırma yaparak kadına yönelik şiddet kavramı ile ilgili bazı veri sunmaktadır (Okumuş, 2014, s. 74).

İnsanların şiddete başvurma sebeplerini ve şiddet sonrasında partnerlerin birbirlerini suçlama nedenlerine yönelik olarak yürütülen araştırmalar incelendiğinde Lacan tarafından geliştirilen ayna evresi kuramına dayandığı gözlenmektedir. Bu çerçevede 8-18 aylar arasını kapsayan evrede bebek annesinin kucağındayken aynada kendini görünce bakışlarını annesine doğru çevirmekte ve sonra kendisinin çevresinden ve diğerlerinden farklı olduğunun farkına varmaktadır. Bebek bu süreci korku duygusuyla deneyimlemektedir. Şiddet davranışı ise aynada görülen yansıma sebebiyle duyulan hazzın yanı sıra hissedilen kaygı duygusunun vermiş olduğu tepki olarak nitelendirilmektedir. Her bireyin farklı olması, bireyi özne olarak diğer bireylerden ayırmaktadır. Bu farklılıklar ortaya çıkarken çocuğun deneyimledikleri ve yaşadıkları da şiddet içermektedir. Çünkü birey kendine ait olarak hissettiği şeyleri yitirmekte ve bağımlı olduğu durumdan kopmaya başlamaktadır (Tokmak, 2016, s. 103-104). Bu kapsamda Arendt (1994, s. 68-69) tarafından şiddetin öfkeden gelen bir durum olduğu ileri sürülmektedir.

Psikanalizin kurucusu Freud tarafından saldırganlığın içgüdüsel bir davranış olarak doğuştan geldiği ve bireylerin bu öfkeyi bir şekilde dış dünyaya akıtması gerektiği ifade edilmektedir. Freud tarafından eğer bireyler bunu yapmazlarsa, söz konusu şiddet davranışı kendilerine yönelik olacağı ileri sürülmektedir. Ancak Freud'un ileri sürdüğü bu durum sonraki dönemlerde yapılan çalışmalarla geçerliliğini kaybetmiştir. Bu çalışmalarda öfke duygusunun şiddet davranışı olarak dışarıya yansıtıldığında, söz konusu durumun bireydeki öfke duygusunun ve şiddet davranışın artmasına neden olduğu tespit edilmiştir (Karslı, 2016, s. 69).

Psikolojik yaklaşım çerçevesinde partneri tarafından şiddete uğrayan kadınlara yönelik iki önemli teori öne sürülmektedir. Bu kapsamda birinci teori bilişsel çelişki teorisi olarak ifade edilirken, ikinci teori ise saldırganlık teorisi olarak ifade edilmektedir (Aytaç S. , Eteman, Aydın, Reçber, & Sezen, 2016, s. 279).

Bilişsel Çelişki Teorisi; partneri tarafından şiddete uğrayan kadınların şiddetin yaşandığı ortamda uzun bir dönem yaşamlarını sürdürmekte olduğunu ileri sürmektedir. Partneri tarafından şiddete maruz kalan kadınların gerginlik durumları, partneriyle aynı ortamda olmaları nedeniyle gittikçe artmaktadır. Kadınlar söz konusu süreçte şiddet uygulayan partnerinin görüşlerini kabul etmesi sonucunda iki karşıt görüş arasındaki negatif yönlü durumları azaltmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle şiddete uğrayan kadın, şiddetin sürdürüldüğü ortamda kaldığı sürece şiddetin sebebini kendinde aramaya başlamaktadır. Bu nedenle kadın kendisini suçlamaya başlamaktadır (Temiz, 2008, s. 35-36).

Saldırganlık Teorisi çerçevesinde şiddetin temelinde yatan saldırganlık, farklı biçimlerde ortaya çıkan ve öğrenilebilen bir davranış olarak nitelendirilmektedir. Ailede annenin eşi tarafından şiddete uğraması sonucunda çocuklar örselenmektedir. Bu durumun şiddet eylemi sona erdikten sonra da devam ettiği görülmektedir. Çocuklar aile içinde yaşanan şiddet olaylarının sesiz tanıklarıdır. Çocuklar bulundukları olumsuz ortamda oluşan olumsuz duyguları içselleştirmektedir. Böylece çocuk genel olarak babalarını olumlu anlamda güçlü bir birey olarak görme eğilimine sahip olmaktadırlar (Vahip, 2002, s. 314).

Biyolojik Kuram çerçevesinde ise saldırganca davranışların sergilenmesine neden olan içgüdülerin yanında bazı biyolojik faktörlerin de şiddet davranışlarının ortaya çıkmasına sebebiyet verdiği ileri sürülmektedir. Biyolojik kuram, saldırganca davranışları incelerken, nörolojik temeli bir yaklaşım benimsemekte ve insan beyninde yer alan hormonların etkisine dikkat çekmektedir (Tremblay, Hartup, & Archer, 2005, s. 134). Bu kurama göre saldırgan davranışlar; beyinde yer alan mutluluk hormonu olarak bilinen serotonin hormonun az olduğu durumlarda ya da erkeklerde testosteron hormonun fazla olduğu durumlarda ortaya çıkmaktadır (Aronson, Wilson, & Akert, 2012, s. 156).

3.7. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KADINA YÖNELİK ŞİDDET

3.7.1. Dünyada Kadına Yönelik Şiddete İlişkin İstatistiki Veriler

Uluslararası İşçi Sendikası Konfederasyonu (2008) raporuna göre dünyadaki kadınların üçte biri fiziksel veya cinsel şiddet görmektedir. 15-44 yaş arası kadınlarda trafik kazası, savaş, sıtma ve kanser gibi nedenlerden ölenler aile içi şiddetten dolayı ölenlerden daha azdır. "Ulusal Kadına Karşı Şiddet Araştırması" sonuçlarına göre her 4 Amerikalı kadından birisi partneri tarafından fiziksel ya da cinsel şiddete maruz kalmaktadır. BM Dünya Kadınları 2010 yılı raporuna göre her üç Avrupa kadınından birisi en az 1 kere fiziksel ya da cinsel şiddete maruz bırakılmıştır. Bu durum Almanya'da %25, Danimarka'da %27 ve Norveç'te ise %22'dir. AB ülkelerinde şiddet gören kadınların %42'sinin hamileyken de şiddet görmesi önemli bir ayrıntıdır. İsviçre'de, kadınların %22.3'ü partnerleri dışındakiler tarafından cinsel şiddete maruz bırakılmıştır. Ürdün'de en az bir şiddet türüne maruz kalanlar %98 olarak tespit edilmiştir. ABD içerisinde kadınların %18.3'ünün yaşamları boyunca en az 1 kez tecavüze uğradığı saptanmıştır (Avcı, 2020, s. 79-82).

WHO'nun (2013) raporunda tüm dünyadaki kadınların %35'inin ya partnerinin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine ya da partneri olmayan bir kişinin cinsel şiddetine maruz kaldığı belirlenmiştir. Kenya'da yapılan bir araştırmada kadınların %42'si eşleri tarafından düzenli olarak fiziksel şiddet gördüklerini dile getirmiştir (Yetim & Şahin, 2008, s. 61). DSÖ'ye göre dünya çapında her 3 kadından birisi fiziksel ya da cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Bu durum yüksek gelir düzeyine sahip ülkelerde %23.2, Batı Pasifik ve Avrupa civarında %25, ABD'de %29.8, Afrika, Güneydoğu Asya ve Doğu Akdeniz'de ise %37 dolaylarındadır. Fiziksel ya da cinsel şiddet görenlerin %42'si bunu partnerlerinden görmektedir (Uyar, Yıldırım, & Şahin, 2019, s. 76). Çin'deki nüfus politikalarının 2000'li yıllarda getirdiği sınırlamalar yüzünden birçok kız bebek kürtaja tabi tutulmuş ya da kaybolmuştur. Normalde yeni doğan kız bebeklerin erkek bebeklere oranı 100/103 iken Çin'de 100/119 olarak bulunmuştur. Yeni Zelanda'da kadınların 5'te biri partneri tarafından en az 1 kere fiziksel ya da cinsel şiddete tabi tutulmuştur. Mısır'da kadınların %35'i evliliklerinde en az 1 kere kocalarından fiziksel şiddet görmüştür. DSÖ'ye göre erkek partneri tarafından en az 1 kere fiziksel ya da cinsel şiddet gören kadınlar en düşük %15 oranla Japonya ve en yüksek %71 oranla Etiyopya olarak tespit edilmiştir (Korkut-Owen & Owen, 2008, s.

75). DSÖ'nün 2005 yılındaki 10 ülke ve 24.072 kadının katıldığı çok merkezli araştırmasında fiziksel şiddet oranının %13-61, duygusal şiddet oranının %20-75 ve cinsel şiddet oranının ise %6-59 olduğu tespit edilmiştir. Şiddet gören kadınların %8'i fiziksel ve/veya cinsel şiddeti son 12 ay içerisinde görmüştür (Canlı & Özyurda, 2018, s. 33).

3.7.2. Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddete İlişkin İstatistiki Veriler

Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet dünyada da olduğu gibi önemli olan halk sağlığı sorunlarından birisidir. Türkiye'de 1990'lı yıllardan başlayarak 2000'li yıllara kadar sadece şehir bazında ya da bölgesel bazda tanımlayıcı şiddet araştırmaları yapılmıştır. 1995 yılında "Aile İçi Şiddetin Nedenleri ve Sonuçları" araştırmasında kadınların %29.6'sı fiziksel şiddete, %53.6'sı psikolojik şiddete ve %41.1'inin gebe olduğu dönemde de şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır. 1997 yılında 2578 hanede yapılan "Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet" araştırması sonuçlarına göre evlilik tecrübesi olmuş kadınların %25.2'si ve erkeklerin ise %6.1'inin eşlerinden fiziksel şiddet gördüğü ortaya çıkmıştır. Kadınlarda psikolojik şiddet ise %12.3 olarak tespit edilmiştir. 2007 yılında Altınay ve Arat'ın yaptığı "Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet" araştırması gerçek anlamda Türkiye çapında genelleme yapılabilecek ilk çalışmalardan biri olarak kabul edilebilir. Hayatı boyunca eşinden en az 1 kere fiziksel şiddet görmüş kadınlar %35 olarak tespit edilmiştir. Hayatı boyunca eşinden en az 1 kere cinsel şiddet görmüş kadınlar %14 olarak tespit edilmiştir. Cinsel şiddet görenlerin %67'sinin fiziksel şiddete de maruz kaldığı tespit edilmiştir. Çalışmadaki kadınların %36'sı eğer çalışmak isterlerse eşlerinin kendilerini engelleyeceklerini belirtmiştir (Avcı, 2020, s. 65-72).

Türkiye'de 2013 yılında çok kapsamlı olan "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda kadınların %39'unun partneri tarafından en az 1 kez fiziksel şiddet gördüğü, %15'inin en az 1 kez cinsel şiddet gördüğü ve %42'sinin de ikisinden en az birini gördüğü tespit edilmiştir. Bununla beraber Türkiye'de evlenmiş kadınların %44'ünün duygusal şiddet gördüğü tespit edilmiştir (KSGM, 2014). Kadınların sadece %8'inin herhangi bir kurum, sivil toplum kuruluşu ya da diğer olanaklar vasıtasıyla dışarıdan destek talep ettiği tespit edilmiştir (Avcı, 2020, s. 66). 2013-2014 yıllarında T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı KSGM (2021) tarafından yürütülen ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus

Etütleri Enstitüsü tarafından gerçekleştirilen çok kapsamlı bir araştırma daha yapılmıştır. Buna göre eşinden en az 1 kez fiziksel şiddet gören kadınların oranı Türkiye genelinde %36 olarak bulunmuştur. En fazla %43 oranla Orta Anadolu Bölgesi tespit edilmiştir. En az ise %27 oranla Doğu Karadeniz Bölgesi tespit edilmiştir. Kadınlara göre şiddetin nedenleri %33 olarak "erkeğin ailesiyle olan sorunları", %27 olarak "ekonomik sorunlar" ve %28 olarak "erkekle alakalı kıskançlık ve sorumsuzluk gibi nedenler" biçiminde ifade edilmiştir. Okur yazar olmayan kadınlarda en az 1 kez fiziksel şiddet oranı %41.4 iken lisans ve lisansüstü eğitimi olanlarda %19.5 olarak tespit edilmiştir. En az 1 kere cinsel şiddet görmüş ve evlenmiş kadınların oranı %12 olarak tespit edilmiştir. Fiziksel ve/veya cinsel şiddete en az 1 kez maruz kalanlar ise %38'dir. 2008'deki ve 2014'teki araştırmalara göre gebe olduğu halde fiziksel şiddet görmeye devam edenler ise %10'dur. 2008'deki araştırmaya göre 15 yaş öncesi yaşanan fiziksel şiddetin %75'i kadının ailesinden gelmektedir (KSGM, 2008). Türkiye'de kadına yönelik şiddet oranları Avrupa ülkelerinin neredeyse 2 katı olarak tespit edilmiştir. Bununla beraber her geçen yıl sayısal olarak kadın cinayetleri artmaktadır. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu ise kadınların aile içerisinde %34 fiziksel ve %53 sözel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir (Avcı, 2020, s. 69). Bununla beraber 2007'de başka bir araştırmada kadınların %58'i erkek partnerlerinden ziyade kadın akrabalarda dâhil olmak üzere kocasının ailesinden de şiddet gördüğü tespit edilmiştir. 2007'de Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 599 kadın ile yapılan bir araştırmada kadınların %51'inin evlilik içi tecavüze uğradığı tespit edilmiştir (Korkut-Owen & Owen, 2008, s. 65).

4. KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE VE ŞİDDETİN ÖNLENMESİ

4.1. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİ ÖNLEMEYE İLİŞKİN MEVZUAT

4.1.1. Uluslararası Mevzuat

Kadınların yerelden küresel düzeye doğru sürekli ve ısrarlı mücadelesi sonucunda ortaya çıkan kadının insan hakları rejimi ulusal düzeyde, 1946'da BM Ekonomik ve Sosyal Konsey'in 11 sayılı kararıyla, "BM Kadının Statüsü Komisyonu"nun kurulmasıyla birlikte ele alınmaya başlanmıştır. Komisyonun temel amacı ise kadın ve erkek arasındaki eşitliği desteklemek ve kadın haklarının geliştirilmesi olarak ifade edilmektedir. Bu Komisyon, BM içinde olduğu kadar küresel düzeyde de kendi rolünde öncü kuruluş konumundadır (Bozkurt-Şener, 2011, s. 23).Başlangıcından 1960'lara kadar Komisyon, dünyanın dikkatini kadın sorunlarına çekerek küresel anlamda bir farkındalık oluşturmaya ve ayrımcı yasal metinleri değiştirerek kadın haklarına ve kadın-erkek eşitliğine odaklanmıştır. Bu kapsamda 1952'de "Kadınların Siyasi Hakları Sözleşmesi" kabul edilirken, 1957 yılında ve 1962 yılında ise "Evli Kadınların Vatandaşlığı Sözleşmesi" ve "Evlilikte Rıza Sözleşmesi ile Asgari Evlilik Yaşı ve Evliliklerin Kayıt Altına Alınması Konusunda Sözleşme" imzalanmıştır. Ayrıca bu dönemde Komisyon tarafından çalışılan diğer konular arasında kadınların eğitim hakkı ve ekonomik hakları da yer almıştır. Bunların yanı sıra 1960'ların sonlarında ve 1970'lerin başlarında kadınların ekonomik kalkınmadaki rolüne özel olarak odaklanılmıştır (UN DAW, 2009).

4.1.1.1. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW)

BM Antlaşması'ndaki eşitlik ilkesi kadın hakları konusunda önemli bir adım olarak nitelendirilmektedir (Çakıroğlu, 2017, s. 32).

BM Genel Kurulu tarafından 1967 yılında CEDAW'ın imzalanmasına katkı sağlayan Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Bildirgesi (DEDAW) kabul edilmiştir. Bu bildirgeyle kamusal alanda ve özel alanda kadınlara karşı yapılan ayrımcılık engellenerek kadın-erkek eşitliğinin sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Buna ek olarak kadınlara yönelik önyargıların ortadan kaldırılmasının da gerekli olduğu belirtilmiştir (Yazıcı, 2006, s. 489).

Söz konusu bildirgenin bir sözleşme niteliğine sahip olmaması nedeniyle üye devletler nezdinde herhangi bir bağlayıcılığının da bulunmadığı ifade edilmektedir (Karınca, 2007, s. 38). 1967 yılında ilan edilen bu bildirge üye devletler açısından bir bağlayıcılığa sahip değildir. Bu nedenle 1979 yılına gelindiğinde kadın hakları ve kadına yönelik eşitlik ve ayrımcılık gibi sorunlar için dünya genelinde kabul görecek nitelikte uluslararası alanda bağlayıcı olan bir sözleşme hazırlanmıştır. BM "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi" BM Genel Kurulu'nun 18 Aralık 1979 tarih ve 34/180 sayılı kararı ile kabul edilmiştir. Bu sözleşme 1 Mart 1980 tarihinde imzaya açılmış ve Sözleşme'nin 27. Maddesindeki "Bu Sözleşme yirminci onay veya katılma belgesinin BM Genel Sekreterine tevdi edilme tarihinden itibaren otuz gün sonra yürürlüğe girer" hüküm gereğince 3 Eylül 1981 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Özçoban, 2018, s. 38).

CEDAW, BM'nin en yüksek katılımcıya sahip ve en hızlı onaylanan sözleşmelerinden biri olarak nitelendirilmektedir. CEDAW, Türkiye'de 11 Haziran 1985 tarihli 3232 sayılı Kanun ile uygun bulmuştur. Böylece CEDAW, 24 Temmuz 1985 tarih, 85/9722 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır. Bu sözleşme 19 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Karınca, 2007, s. 92). Sözleşmenin kabul edilmesinin ardından Türkiye'de kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik özel programlar oluşturulmaya başlanmıştır. Bu kapsamda kanunlarda kadına yönelik ayrımcılığa neden olacak hükümler değiştirilmiştir. Yaşamın her alanında kadının güçlendirilmesine yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Bu çerçevede ulusal mekanizmalar kurulmuş ve yine akademik alanda kadın konusunda çalışmalar ve araştırmalar artırılmıştır. Bunların yanı sıra faaliyet gösteren kadın kuruluşlarının iş birliği sayesinde daha etkili baskı grupları oluşturulmuş ve toplumsal alanda bilinçlenme sağlanmıştır (Börü, 2017, s. 54).CEDAW, özünde sadece kadın haklarını değil, yaşamın her alanında kadınların ve erkeklerin eşit olmasını ve kadınların kadın olmaları nedeniyle özel ayrımcılığa uğramama hakkını düzenlemektedir. CEDAW, yasal düzenlemelerde ve kamusal alanda kadınlara yönelik ayrımcılığı ortadan kaldırmanın yanı sıra özellikle aile yaşamında geleneksel ve kültürel olarak kalıplaşarak yargı haline dönüşmüş ayrımcı davranışların da düzeltilmesini amaçlamaktadır (Özçoban, 2018, s. 93).

CEDAW kapsamında kadın ve erkek arasında eşitlik ihlaline yol açan cinsiyete bağlı mahrumiyet ve kısıtlamalar kadın haklarına aykırılık teşkil etmektedir. Buna rağmen, kadın haklarının evrensel insan haklarıyla bölünmez bir bütün olarak kabul edilmesi sebebiyle sadece bu nitelikteki hak ihlalleri değil, ekonomik, kültürel, siyasal ve toplumsal bütün hak ihlalleri sözleşme kapsamında kadın hakkı ihlali olarak görülmektedir. Bu nedenle demokratik toplumlarda demokrasinin gerçekleştirilmesi ve etkinleştirilmesi, kadına yönelik hak ihlallerinin ortadan kaldırılmasıyla mümkündür (Tuskan, 2009, s. 753). Öte yandan bu sözleşmeyle taraf olan devletlere kadınların sosyal, kültürel, siyasi, medeni ve ekonomik alanlarda erkeklerle eşit bir şekilde yer almaları ve ayrımcılıkların ortadan kaldırılarak kadın-erkek eşitliğinin sağlanması açısından gerek duyulması halinde pozitif ayrımcılık içeren önlemler alma yükümlülüğü yüklenilmiştir (Kuyucu, 2013, s. 107). CEDAW Komitesi, 23 bağımsız uzmandan oluşturulmuştur. Komite sözleşmenin taraf devletlerce uygulanıp uygulanmadığını denetlemekle görevlendirilmiştir. Söz konusu denetim kapsamında taraf devletlerin dört yılda bir ülkelerinde kadına yönelik her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırmaya yönelik aldıkları önlemleri, sözleşmeyi ülkelerinde uygulama konusunda yol alıkları mesafe ve karşılaştıkları engelleri izah eden bir rapor düzenlenmektedir (Özdamar, 2009, s. 51).

4.1.1.2. Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi ve Pekin Birleşmiş Milletler Deklarasyonu

BM Teşkilatı kurulduktan sonra, buna bağlı olarak açılan "Kadın Statüsü Komisyonu" ile ilk kez kadının insan haklarından söz edilmiştir (Öztürk, 2012, s. 7). Bu kuruluş, kadınların erkeklerden ayrı olarak ele alınmasına olanak sunan öncü bir kuruluş olarak nitelendirilmektedir. Söz konusu komisyonun temel amacı ise kadın haklarının gelişmesini sağlayarak kadın-erkek eşitsizliğinin gerilmesi ve ayrımcılıkların ortadan kaldırılmasıdır (Akkaş & Uyanık, 2016, s. 37).

Kadın Statüsü Komisyonu bu konudan atılan ilk adım olarak ifade edilmektedir. Bu çerçevede bu komisyon, kadın haklarına yön veren adımlara temel hazırlaması açısında son derece önemlidir. Bu çerçevede BM Kadın Statüsü Komisyonu'nun1960'lı yıllara kadar olan dönemde, kadınların karşı karşıya kaldığı sorunlar küresel bağlantıda ele alınarak farkındalık yaratmak amaçlamıştır (Bolevin, 2016, s. 34). Buna ek olarak kadınlara yönelik olarak yapılan ayrımcılıkların da

ortadan kaldırılması amaçlanmıştır. Söz konusu ayrımcılığa yönelik olarak amaçlanan ise, kadınların yasal olarak korunması, bütün antlaşmalarda kadın-erkek eşitsizliğinin ortadan kaldırılması olarak ifade edilmektedir. Böylece kadın haklarının geliştirilmesi imkan tanımlamak olarak ifade edilmektedir(Yazıcı, 2006, s. 492). 1960'larda kurulmuş olan BM'de kadınların statüsünün temel amacı ise küresel bağlamda kadınların karşı karşıya kaldıkları problemleri ele alarak farkındalık oluşturulmasının sağlanmasıdır. Söz konusu hedefler doğrultusunda 1952 yılında ilk önce "Kadınların Siyasi Hakları Sözleşmesi", 1957 yılına gelindiğinde Evli Kadınların Vatandaşlığı Sözleşmesi, 1962 yılına gelindiğinde ise "Evlilikte Rıza Sözleşmesi ile Asgari Evlilik Yaşı ve Evliliklerin Kayıt Altına Alınması Konusunda Sözleşmeleri" yapılmıştır (Bolevin, 2016, s. 34).

1960 yılından sonraki dönemde kadınların sosyal ve ekonomik yaşama katılmaları sonucunda kadın haklar konusuna ağırlık verilmiştir (Dinçkol, 2005, s. 102). 1967 yılında BM Genel kurulunda, BM Komisyonu ve kadın haklarına destek veren aktivistler tarafından uzun süren kapsamlı çalışmaların sonucunda Kadına Karşı Ayrımcılığın Sonlandırılması Bildirgesi'nin kabul edildiği bildirilmektedir. Bahsi geçen bildirgenin sözleşme hükmünde olmaması sebebiyle siyasal olarak bağlayıcı değildir. Bu durum bildirgenin çoğu ülke tarafından uygulanmamasına yol açmıştır. Bu sözleşmenin yasal bağlayıcılığı olmaması nedeniyle yükümlülüklerinin gereğini yapamadığı ve etkili olamadığı görülmektedir (Şener, 2011, s. 23). Öte yandan CEDAW'ın temelinde yer alan konular kapsamında kadın-erkek eşitliği, kadın erkek ayrımcılığı yapmama ve devlet tarafından bu konuda üstlenilen görevler bulunmaktadır (Uygur & Gürgey, 2014, s. 19). Dolayısıyla bahsi geçen sözleşme, özel olarak ayrımcılığa uğramama hakkını düzenlemenin yanı sıra toplumda kadınların ve erkeklerin her alanında eşitliği amaçlanmaktadır (Arslan, 2004, s. 9). Ancak CEDAW'ın en önemli bir eksik yönü ise kadına yönelik şiddete hiç değinmemiş olmasıdır.

1991 senesinde "BM Ekonomik ve Sosyal Konsey" tarafından 18 sayılı karar ile kadınlara yönelik şiddet konusunun uluslararası boyutta ele alınmasına yönelik olarak bir belge hazırlanması önerilmiştir. Söz konusu belge ile küresel çapta kadınların temel problemlerinden biri olan şiddetin ele alınması ve kadın özelinde incelenmesi hedeflenmiştir(Canikoğlu, 2015, s. 360). Bu konunun 1992 yılına

gelindiğinde Cenevre'de toplanan İnsan Hakları Komitesi kapsamında için imza kampanyasının başlamasına karar verilmiştir. Bu kampanya kapsamında "Kadına yönelik şiddet bir insan hakları ihlalidir" ve "Kadın haklarını çiğnemek insan hakları çiğnemektir" başlıkları ile duyurulan kampanyanın desteklenmesi için tüm ülkelerin teşvik edildiği belirtilmektedir. Kampanyanın sonucunda en fazla oy toplanan ülke ise Türkiye olmuştur (Moroğlu, 1999, s. 46-47).

Bunların yanı sıra kadına yönelik şiddeti açık bir şekilde ele almış olan ilk uluslararası belge 20 Aralık 1993 tarihinde BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen "Kadınlara Karşı Şiddetin Engellenmesine Dair Bildirge" olarak ifade edilmektedir. Bu bildirgede şiddete maruz kalan kadınların korunması, şiddeti uygulayan bireyin ise alacağı ceza ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır (Canikoğlu, 2015, s. 360). Ayrıca şiddetin önlenmesine yönelik olarak alınması gereken tedbirlere ve devletin sorumluluklarına da ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Söz konusu konferanslardan ilki, 1975 yılında Meksika'da düzenlenmiştir (Sarıcı, 2013, s. 40). Bu konferans sonucunda kabul eden eylem planı kapsamında aile fertlerinin güvenliklerinin ve eşit olmalarının sağlanması için eğitimlerin düzenlenmesi hususlarında bazı tavsiyelerde bulunulduğu belirtilmektedir (Öztürk, 2011, s. 47). "İkinci Dünya Kadın Konferansı"nın sonuç bildirgesinde, aile içi şiddet konusuna yer verilmiştir. Böylece kadınlara yönelik şiddete dikkat çekilmesi amaçlanmıştır. Üçüncü konferans ise 1985 yılında Nairobi'de gerçekleştirilmiştir (Moroğlu, 2012, s. 360). Dördüncü kadın konferansı ise 1995 yılında Pekin'de gerçekleştirildiği bilinmektedir. Bu konferansın neticesinde Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı kabul edilmiştir (KSSGM, 2003, s. 3). Söz konusu iki belgenin birbirini tamamlayıcı olduğu görülmektedir. Bunu yanı sıra Pekin Deklarasyonu çerçevesinde kadın-erkek eşitliğinin sağlanması gerektiği vurgulanmış ve Eylem Planı'nın uygulanmaya konulması gerektiği ifade edilmiştir. Eylem Planı'nın temel amacı; yaşamın her alanında kadınların önünde yer alan engellerin kaldırılması olarak ifade edilmektedir (Arslan, 2004, s. 11)

Söz konusu bu iki belge kapsamında yer alan ortak noktalar olan devletin rollerine ve sorumluluklarına değinilmiştir. Aynı zamanda devletin kadına yönelik şiddet konusunda üstlenmiş olduğu sorumluluklarını yerine getirmesi gerektiği belirtilmiştir. Aynı zamanda söz konusu süreç içerisinde devlet tarafından çeşitli

yaptırımlar uygulaması gerektiği de vurgulanmıştır (KSSGM, 2003, s. 72). Türkiye tarafından söz konusu iki belge olduğu gibi kabul edilmiştir.

4.1.1.3. Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)

Avrupa Konseyi'nde 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe konulan "Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi"nin "İstanbul Sözleşmesi" adını aldığı ifade edilmektedir. Bu adı almasının sebebi olarak ise sözleşmenin İstanbul'da imzalanmış olmasıdır. Sözleşmeyi ilk imzalayan devletlerden biri de Türkiye'dir. Ayrıca Türkiye sözleşmeyi 14 Mart 2012 tarihinde ilk onaylayan ülke konumundadır (Özçoban, 2018, s. 102-103).

İstanbul Sözleşmesi belge denetim mekanizması ile güvence altına alınan bir belge olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla kadın hakları konusunda tarihteki önemli sözleşmelerden biridir. İstanbul Sözleşmesi'nin diğer Avrupa Konseyi belgelerinden farklı kılan özelliği ise Konseye üye olan ülkelerin dışındaki diğer ülkeler için de imzaya açılması olarak ifade edilmektedir (Moroğlu, 2012, s. 367). Bu sözleşme kapsamında, imzalayan ülkelerin dışında, göçmen ve sığınmacı kadınlar da yer almaktadır. Bu durumun sebebi olarak, İstanbul Belgesi'nin dünya çapında kadına yönelik şiddete karşı kapsamlı, bütün devletlerde yaşayan kadınların korunmasını amaçlayan ve şiddete maruz kalan kadınlara destek vermeyi amaçlayan bir belge niteliğine sahip olması gösterilmektedir (Bakırcı, 2015, s. 136).

İstanbul sözleşmesinin amacı, aile içi şiddet türlerini önlemek için tüm ülkeleri harekete geçirmek, kadınlara karşı şiddet de dahil olmak üzere, Ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli politikalar nedeniyle şiddet mağduru kadınlara yardım etmek ve korumak olarak ifade edilmektedir (Canikoğlu, 2015, s. 365). Bunun yanı sıra küresel bir çerçevede iş birliğinin geliştirilmesi, kadına karşı şiddete karşı yapılan çalışmaları desteklemek, sözleşmenin denetim sistemini oluşturmak ve uygulanmasını sağlamak olarak ifade edilmektedir. Sözleşme genel olarak aile içi şiddeti ele almaktadır (Bakırcı, 2015, s. 139). Bu nedenle sözleşmenin koruma kapsamında kadınların yanı sıra çocukların da dahil olduğu belirtilmektedir Böylece sözleşme aile içi şiddeti tamamen önlemeyi amaçlamaktadır.

İstanbul Sözleşmesi'nde yer alan maddelerin kapsamı sözleşmeyi imzalayan devletler tarafından daraltılamamaktadır. Fakat maddelerin genişletilmesi mümkündür. İstanbul Sözleşmesi taraf devletleri bazı yükümlülükler altında sokmaktadır. Sözleşmede bu yükümlülükleri özel ve genel olarak iki başlık altında toplandığı görülmektedir (Bölükbaşı, 2014, s. 65). Genel yükümlülükler kapsamında devlete, toplumsal cinsiyetle ilgili hassasiyet gerektiren politikalar düzenleme, ayrımcılık yapmama, devletin diğer kurumlarıyla birlikte şiddetin aktörü olmama ve zararı tazmin ederek kurumları denetleme konusunda bazı görevler yüklenmiştir. Bunun yanı sıra devlere kapsamlı ve koordineli politikalar üretme, sivil toplum kuruluşlarıyla ortak çalışma, finansal kaynaklar bulma, araştırma konularında da bazı görevler verilmiştir. Buna ek olarak özel yükümlülükler kapsamında ise devletten şiddeti engelleme, mağdurların korunması ve onlara destek verilmesi, faillere hukuki yaptırımların uygulanması görevlerinin yüklendiği ifade edilmektedir.

İstanbul Sözleşmesi'nin söz konusu amaç, kapsam ve yükümlülükler doğrultusunda sözleşmenin bağlılığını korumak ve devletler tarafından uygulanıp uygulanmadığını kontrol etmek amacıyla iki denetim mekanizması kurmuştur (Moroğlu, 2012, s. 368). Bunlardan biri "GREVİO" olarak bilinen "TheGroup of Experts On Action Against Violence Against Women and Domestic Voilence", ikincisi ise Taraflar Komitesi olarak ifade edilmektedir (Madde 66/6).

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın almış olduğu 3718 sayılı cumhurbaşkanı kararının 20 Mart 2021 tarihinde Resmi Gazete 'de yayınlanması ile Türkiye İstanbul Sözleşmesi'ni feshederek, 1 Temmuz 2021 tarihinden itibaren sözleşmeden çekilmiştir.

4.1.2. Ulusal Mevzuat

Son zamanlarda Türkiye'de cinsiyet eşitsizliğine ve kadına yönelik şiddete yönelik farkındalık büyük ölçüde artmıştır. Bu çerçevede kadınların desteklenmesi, korunması ve bu alanda suçlulara ceza verilmesi hususunda pek çok hukuki düzenleme yapılmıştır. Türkiye'de 1980'li yılların sonunda kadın hareketleri sonucu kadına yönelik şiddeti ve aile içi şiddeti önlemeye yönelik ilk adımlar atılmış ve bu duruma medyada yer verilmeye başlanmıştır (Özçoban, 2018, s. 111). Bunların yanı sıra kadın hareketleri şiddetin önlenmesi ve mağduriyet yaşayan kadınların korunması amacıyla çeşitli kampanyalar düzenleyerek seslerini duyurmaya

çalışmıştır. Bu kampanyalardan ilki 1987 yılında düzenlenen "Dayağa hayır!" kampanyası sonucunda ülkemizde kadınların farkındalığı artmaya başlamıştır. Aynı zamanda bu kampanya kapsamında kadın dayanışma merkezleri kurulmaya başlanmıştır (Sarıcı, 2013, s. 44).

Türkiye'nin kadınların korunmasına yönelik olarak yapılan düzenlemelerde diğer ülkelere kıyasla iyi durumda olduğu görülmektedir. Ancak tarihi, toplumun düşünce yapısı ve kültürel faktörler dikkate alındığında bu kuralların halk tarafından kabul görmediği görülmektedir. Aynı zamanda uygulama konusunda da bazı sorunların yaşandığı görülmektedir (Ülger, 2015, s. 31).

4.1.2.1. Anayasa

Türkiye Cumhuriyeti anayasası toplamda dört defa değişikliğe uğramıştır. Bugün geçerli olan ise 1982 Anayasası'dır. Söz konusu Anayasa, ulusal hukukun temel kaynağını ve en üst kademesini oluşturmaktadır (Tanör & Yüzbaşıoğlu, 2016, s. 129). Anayasa'nın 11. maddesinde yer alan "Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz" ifadesinde bütün kanunların Anayasaya göre şekillendiği belirtilmektedir(Araslı, 2015, s. 13). Anayasada kadına yönelik şiddet ile ilgili doğrudan bir düzenleme yoktur (Özçoban, 2018, s. 112).

Anayasa 2001, 2004 ve 2010 ve 2017 yıllarında yapılan değişiklikler sonucunda kadın-erkek eşitliğine daha çok dikkat çeken ve bunu koruyan bir belge haline dönüştürülmüştür. 2001 yılında, Anayasa'nın 41. Maddesindeki "Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır." ifadesine 4709 sayılı Kanun'da yer verilen "eşler arasındaki eşitliğe dayanır." ifadesi eklenmiştir. Böylece bu maddede aile içinde eşitlik vurgulanmıştır. Bu düzenlemeyle birlikte o dönem geçerli olan 743 sayılı TMK'nun 151-154. Maddelerinde yer alan kadının aleyhine olan hükümler geçersiz kılınmıştır. Böylece kadın-erkek eşitliğinin temelleri atılmıştır (Görücü, 2018, s. 16). Anayasa'nın 10. Maddesi olan "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir." ifadesine 5170 sayılı Kanun'un 1. Maddesi olan "Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür." ifadesi eklenmiştir. Bu yapılan ilk ekleme sonucunda devletin kadın-erkek eşitliğini sağlama hususunda üstlenmiş olduğu rol vurgulanış ve eşitliğin sağlanmasında devlet sorumlu tutulmuştur.

5170 sayılı Kanun'un 7. Maddesi ile Anayasanın 90/5. Maddesine "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır." ifadeleri eklenmiştir. Böylelikle anayasaya uyum konusunda uluslararası sözleşmelerin çok daha üstün oldukları kabul edilmiştir. Söz konusu maddenin kadına yönelik şiddet konusunda da önem arz ettiği belirtilmektedir. Böylece kadınların kazandığı haklar ve kadın-erkek eşitliğinin üstünlüğü sağlanmıştır. 2004 yılında Anayasanın 10. Maddesine eklenen "Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür." ifadesine, 5982 sayılının Kanun'un 1. Maddesi olan "Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz." ifadesi de eklenmiştir.

4.1.2.2. Medeni Kanun

TMK kapsamında kadın ile erkeği toplum ve aile içerisinde eşit kılan, cinsiyet ayrımcılığını yok eden, kadının insan haklarını sağlayan, kadının aile ve evlilik içerisindeki yerini güçlendiren düzenlemeler yer almaktadır. TMK kapsamında her bireyin evleneceği kişiyi özgür bir şekilde seçme hakkına sahip olduğu düzenlenmiş olup, TMK m. 124/1'de kadın ya da erkek on yedi yaşını doldurmadıkça evlenemeyeceği belirtilmiştir

Evliliğin geçerli olabilmesi için resmi nikâh aranmaktadır. TMK m. 143/3495'de evlenmenin dini törenle geçerli olmayacağı düzenlenirken, 143/2'de de aile cüzdanı olmadan dini tören ile evlenilemeyeceği düzenlenmiştir. Resmi nikah ile kadınların evliliğe bağlı hak ve yükümlülükleri korumaya çalışılmaktadır496. Bu kanunun 185/2497 maddesinde evlilik birliğinin mutluluğu ile çocukların eğitim, bakım ve gözetiminin sağlanmasında eşlerin birlikte sorumlu tutulduğu düzenlenmiştir. Bunun aynı sıra, m. 185/3 kapsamında ise eşlerin birlikte yaşayarak birbirlerine sadık olmaları ve her alanda yardım etmeleri gerektiği düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm evlilik birliğinde kadın-erkek eşitliğinin var olduğunu gözler önüne sermektedir. Bunun yanı sıra TMK kocanın ailenin reisi olduğunu düzenlerken, TMK m. 186 kapsamında eşlerin oturacakları konutu beraber seçecekleri, evlilik birliğinin eşler

tarafından birlikte yönetileceği ve evlilik birliğinden doğan harcamalara eşlerin emek ve malvarlıklarına göre güçleri oranında birlikte katılacakları düzenlenmiştir. Buna ek olarak kadının ikametgâhının kocanın ikametgâhı sayılmasına yönelik olarak ayrımcı hüküm kaldırılmış ve kadına ikametgâhını seçme hakkı verilmiştir (Çakıroğlu, 2017, s. 75). Bir başka değişiklik ise mal rejimine yönelik olarak yapılmıştır. Bu kapsamda yeni kanunla birlikte edinilmiş mallara katılma rejimi kabul edilmiştir. Böylece kadının korunması sağlanmış, 192. madde ile birlikte kadının ekonomik haklarını kullanmasına engel olan hükümler değiştirilmiştir. Bu doğrultuda eşlerin iş ve meslek tercihlerinde evlilik birliğinin faydasını gözetmek kaydıyla birbirlerinden izin almak mecburiyetinde olmadıkları da düzenlemiştir (Kuyucu, 2015, s. 66). Bunların aynı sıra TMK m. 194, ailenin korunması, aile konutunun mülkiyetine yönelik tasarruf hakkının kullanılması sonucunda mağduriyet yaşanmasının önlenmesini ve aile konutunun ayakta kalması için düzenlenmiştir. Bu hüküm çerçevesinde eşlerden biri diğerinin rızası olmaksızın aile konutuna yönelik kira sözleşmesini feshedemez, konut üzerindeki hakları sınırlayamaz veya konutu devredemez (Çakıroğlu, 2017, s. 75). Boşanma sebepleri ise TMK m. 161-166 kapsamında sıralanmıştır. Bu hükümler arasında kadına yönelik şiddete yönelik açık bir hüküm olmamasına rağmen, suç işleme, kötü muamele ve haysiyetsiz yaşam sürme, onur kırıcı davranış ve yaşama kast etme gibi nedenler kadına yönelik şiddet ile ilişkilendirilebilmektedir (Lefkur, 2019, s. 82). TMK'da kadına yönelik şiddet ile ilgili hükümler açık bir şekilde yer almasa da, yeni kanunla e.MK'nın kadın-erkek eşitliğine aykırı birçok hüküm değiştirilmiş ve ayrımcılık içeren hükümlerde düzeltme yapışmıştır (Çakıroğlu, 2017, s. 77).

4.1.2.3. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair 6284 Sayılı Kanun

Dünya genelinde kadına yönelik çalışmaların artmasıyla uluslararası alanda çeşitli sözleşmeler yapılmıştır. Bu alanda yapılan çalışmalar sonucunda Türkiye'de Anayasa ve sair kanunlarda yapılan düzenlemeler sonucunda 14.01.1998 tarihinde 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun kabul edilerek 17.01.1998 tarihinde yürürlüğe konulmuştur. Bu kapsamda kanunun yapılmasında yaşanan kadına yönelik şiddet olaylarının yanı sıra kadına yönelik çalışan STK'lar, kadın akademisyenler,

barolar ve milletvekillerinin çalışmaları, önemli bir rol oynamıştır (Gökalp, 2014, s. 109).

Ailenin Korunmasına Dair Kanun, aileyi korumayı hedeflemektedir. Bunun aynı sıra kanun yürürlüğe girdikten sonra devlet tarafından resmi olarak aile içi şiddetin varlığı kabul edilmiştir. Aynı zamanda aile bütünlüğünün sağlanmasıyla aile üyelerinin şiddetle kötü muameleden korunmasına yönelik yükümlülükler de yüklenilmiştir (Çakıroğlu, 2017, s. 82). Bu kanunun aileyi hedeflemesine rağmen, hâki tarafından verilecek olan tedbirler için ‘‘kusurlu eş’’ kavramından söz edilmesi ve gerekçesinde koca şiddetinden bahsedilmesi sebebiyle kanun metninin içeriğinde aileden daha çok kadının korunmasının hedeflendiği görülmektedir (Moroğlu, 2012, s. 370). Öte yandan kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik 4320 sayılı Kanun’da aile içi şiddet konusunun ilk kez ele alındığı bildirilmektedir. Bu kanun ile aile içi şiddet durumlarında mağdurun şikâyeti aranmaksızın adli işlemleri başlamaktadır (Gürhan, 2015, s. 132).

Kanundan önce mağduru koruyucu tedbir kararlarının uygulanması için mağdurun şiddet olayında şikâyetçi olması ve şiddete maruz kaldığının doktor raporuyla kanıtlaması gerekmektedir. Ancak kanun yürürlüğe girdikten sonra söz konusu usul değiştirilmiştir. Buna göre, şiddetin meydana gelme olasılığının olması yeterli görülerek ve mağdurun şikâyeti aranmaksızın hâkim tarafından bazı tedbir kararlarının verilebileceği düzenlenmiştir (Çakıroğlu, 2017, s. 80). Burada kararı verecek olan hâkim 09.01.2003 tarihine kadar Sulh Hukuk Mahkemesi hâkimi olurken, bu tarihten itibaren 4787 sayılı Kanun’la Aile Mahkemesi hâkimi görevli hale gelmiştir (Karınca, 2010, s. 327). Ayrıca bu konusunda tedbir uygulama sadece Aile Mahkemesi hâkimine görev verilmiştir. Böylece Cumhuriyet savcılarına ve diğer mahkeme hâkimlerine görev verilmemesi durumu ise doktrinde bir grup tarafından eleştirilmiştir. Hâkim tarafından verilebilecek tedbirler 4320 sayılı Kanun m. 1’de belirtilmiştir. Bu tedbirler kapsamında kusurlu eş ya da diğer aile bireyinin, aile bireylerine karşı şiddet veya korkutma amacıyla söz ve davranışlarda bulunmaması, aile bireylerinin ayrı oturdukları eve ya da iş yerlerine yaklaşamaması, müşterek konuttan uzaklaştırılması, iletişim araçlarıyla rahatsız etmemesi gibi tedbirler yer almaktadır (Akın, 2007, s. 94).

4320 sayılı Kanun'da resmi evlilikler dışında resmi olmayan beraberliklerin de korunup korunmayacağına yönelik açık bir hükme yer verilmemiştir (Gökalp, 2014, s. 111). Kanun kapsamında genel anlamda ailenin korunması amacı güdüldüğü belirtilmekte ve kadına yönelik şiddet ile ilgili hükümler içermesine rağmen açık bir şekilde kadın ibaresinin kullanmamaktadır. Bu nedenle kanun ailenin korunması amaçlanmasına rağmen aile içi şiddetin tanımını yapmaması ve birçok konuda net ifadelere yer vermemesi sebebiyle bazı kesimler tarafından eleştirilere maruz kalmıştır. Bu durumun sonucunda, 04.05.2007 tarihinde 5636 sayılı Kanun'la değişikliğe uğrayarak, 01.03.2008 tarihinde resmi gazetede Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un Uygulanmasına Dair Yönetmelik yayımlanmıştır (Çakıroğlu, 2017, s. 85). 5636 sayılı Kanun ile aile içi şiddet mağdurlarının eş ile birlikte çocuklar ve kardeşler gibi aile fertlerini kapsaması için 4320 sayılı Kanun'un 1. Maddesinde yer alan "eşlerden biri" ifadesi "çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden biri" ifadesiyle değiştirilmiştir (Karınca, 2007, s. 116).

5636 sayılı Kanun kapsamında 4320 sayılı Kanun'da alkolün şiddet uygulayanın şiddet uygulama alışkanlığını tetiklediğine yönelik saptamaya ilişkin tedbirde failin ortak konuta gelmemesine ilişkin ibare değiştirilmiş ve şiddet mağdurunun ikamet ettikleri konuta veya işyerine gelmemesi şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Fakat bütün çabalara rağmen 4320 sayılı Kanun ihtiyaçlara cevap verememiştir. Bu nedenle ülke genelinde meydana gelen şiddet olayları artmaya devam etmiştir. Bunun yanı sıra AİHM tarafından Türkiye aleyhine kadının şiddetten korunamadığına yönelik olarak verilen kararlar ve uluslararası alanda bu konuda yürütülen çalışmalar sonucunda aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet konusunda yeni bir kanuna ihtiyacı gündeme gelmiştir (Şenol, 2019, s. 433). Bu kapsamda 08/03/2012 yılında, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kabul edilerek yürürlüğe girmiştir.

4.2. AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI VE KADINA ŞİDDETİ ÖNLEMEDE ROLÜ

4.2.1. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM)

Sığınakların, şiddete uğrayan kadınların şiddetten uzaklaşmak amacıyla gelerek bir süre kaldıkları, bazı desteklere eriştikleri, yaşamlarını organize etmek için seçeneklerini değerlendirdikleri mekânlar olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle

sığınak yerlerinin gizli olması gerekmektedir (Arabacı & Uygun, 2022, s. 41). Kadınlar sığınağa ihtiyaç duyduklarında ilk etapta dayanışma merkezlerine başvururlar ve bu merkezlerde, kadınların ihtiyaçları analiz edilerek, yönlendirme ve koordinasyonun sağlanmaktadır. Dayanışma merkezlerinin merkezi yönetimdeki karşılığı ise Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) olarak ifade edilmektedir.

4.2.1.1. ŞÖNİM'lerin Çalışma Esasları

ŞÖNİM'lerin yasal zeminini 6284 sayılı Kanundan aldığı ifade edilmektedir. ŞÖNİM'ler şiddete uğrayan aile fertlerinin istedikleri her an başvurabileceği, şiddet gören kişilerin psikolojik destek alması, barınma gereksiniminin karşılanması, ayni ve nakdi yardımlara ve hukuki desteğe erişim, iş bulma, meslek edinme gibi pek çok konuda yönlendirme sağlayacağı şiarıyla kurulmuştur. ŞÖNİM'ler aynı zamanda kadına yönelik erkek şiddetine yönelik verileri toplamak ve bu konuda "bilgi bankası" oluşturma niteliğine de sahiptir. ŞÖNİM'lerin kadına yönelik erkek şiddetini önleme konusunda verilen yetki ve sorumluluklarla önemli bir pozisyona konumlandırılmıştır. Bu kapsamda yönetmelik 17 Mart 2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'ne gerçekleştirdiği bilgi alma başvurusu neticesinde, Aralık 2017 itibariyle Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri'nin Türkiye genelindeki sayısının 68 olduğu tespit edilmiştir (Sakallı & Doğan, 2018, s. 8). Aile ve Dini Rehberlik Bürolarının sayısı ise Türkiye genelindeki bütün illerde 385'e ulaşmıştır (Diyanet, 2019). Hacettepe Üniversitesi tarafından Türkiye genelinde gerçekleştirilen araştırma sonucunda ŞÖNİM'lerin duyulma oranı %12,4 olduğu saptanmıştır. Söz konusu kurumlara başvuru yapan kadınların oranı ise %0,1 olarak kaydedilmiştir. Şiddete uğrayan kadınların ülke genelinde destek alabileceği en geniş ağdan habersiz olmaları ise söz konusu merkezlerin yeteri düzeyde tanıtılmadığını gözler önüne sermektedir. Kadınların şiddet gördükleri ortamları terk edebilmesi için destek alabileceği sistemler hakkında bilgi sahibi olmaları son derece önemlidir. Bunun yanı sıra kadınların şiddet başvurusu gerçekleştireceği kurumlara yönelik güven duyması da önem arz etmektedir. ŞÖNİM'lere yapılan başvurular incelendiğinde, başvuruların %0,1 gibi düşük bir oranda olduğunun görülmesi, kurumlara dair duyulan güven

üzerine çalışmalar gerçekleştirilmesi gerektiğini göstermektedir (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2014, s. 165-166).

ŞÖNİM'lerin merkezi olmasının yanı sıra kolay ulaşılabilir ve yerlerinin bilinir olması gerekmektedir. Fakat sığınakların yerinin ise söz konusu merkezlerin aksine gizli olması gerekmektedir ("Yeni şiddet önleme ve izleme merkezleri açılıyor mu?", 2020). Geniş çaplı koordinasyonun sağlaması, farklı destek ve yönlendirme sistemlerinin işletilmesi, bu kapsamda birçok meslek elemanını bünyesinde barınması gereken ŞÖNİM'lerin Bakanlığa bağlı bir binada birkaç odayla geçiştirildiği görülmektedir. Bu durum kadına yönelik şiddetin yeteri kadar ciddiye alınmadığını göstermektedir. Ancak ŞÖNİM'ler şiddete karşı tek kapı şiarıyla ortaya çıktığı, bunların danışma ve koordinasyon merkezi olması hedeflenmiştir. Bu kapsamda, şiddete uğrayan kadının konukevlerine yönlendirilmesi noktasında ŞÖNİM son derece önemlidir. Kadınlar şiddete uğradıklarında, konukevine yerleşme sürecinde kolluk güçlerine ya da ŞÖNİM'e, ŞÖNİM'in bulunmadığı durumlarda ise Bakanlığa bağlı İl Müdürlüğü'ne başvuru yapabilmektedir (Uçan & Gürkan, 2016, s. 30).

4.2.1.2. ŞÖNİM'lerde Kadınlara Verilen Hizmetler

6284 sayılı Kanunun uygulama yönetmeliğinde, ŞÖNİM'lerin korunan bireye meslek edinme kurslarına katılım ve iş bulma konularında destek ve yönlendirme sunması gerektiği belirtilmiştir. Fakat bu alanda yapılan çalışmalarda bu konuya yönelik aktif bir çaba olduğuna dair veri sunulamadığı görülmektedir. Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023) içerisinde kadının istihdama katılımını teşvik etmek adına yeni bir model oluşturulması önerilmektedir (KSGM, 2018, s. 206-207). Bunların aynı sıra konukevi sonrası kadınların hayatının organize edilmesi ve şiddet görülen ortama geri dönülmemesi bakımından bu önerinin önem arz ettiği belirtilmektedir. Fakat bunun için ayrıca bir modelden daha çok, gerçekleştirilecek protokollere ihtiyaç duyulmaktadır. Yeni bir model önerisinin soyut ve çözümü ertelediği düşünülmektedir. Bu noktada Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (2008-2013) 2009 Yılı Birleşik Raporu kapsamında İŞKUR tarafından yürütülen bir projeden söz edilmektedir. MEB'in ilgili Genel Müdürlüğüne bağlı okullarında, sonrasında %50 istihdam oranıyla, kadınları merkeze alan kursların açıldığı ve bu kursları başarıyla bitiren kişilerin, gerçekleştirilen protokoller

vasıtasıyla istihdam edilme oranlarının arttırılması hedeflenmiştir (KSGM, 2010). Bunun yanı sıra konukevlerinde kalan kadınlara yönelik MEB ve İŞKUR ile gerçekleştirilebilecek protokoller aracılığıyla eğitim ve meslek edinme desteklerine daha hızlı erişimleri sağlanabilmektedir. Bu merkezlere başvuran şiddet mağduru kadınların kendine düzen kurmak amacıyla ayni ve nakdi yardıma ihtiyaç duyabildikleri görülmektedir. Bu nedenle söz konusu kanun kapsamında, bu konuda yetkili kişi ve kurumların bir belge veya kanıt aranmaksızın korunan bireyler için geçici maddi yardım kararı verebileceği ifade edilmektedir.

ŞÖNİM'lerde görevlendirilen sosyal çalışmacılar tarafından, kadınların gereksinimleri doğrultusunda geçici maddi yardım gibi destekler alabilmeleri için rehberlik, bilgilendirme, yönlendirme ve takip sorumlulukların yerine getirilmesi gerekmektedir. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın Aralık 2017 tarihli, ASPB'yegerçekleştirdiği bilgi edinme başvurusunun yanıtı incelendiğinde, ŞÖNİM'lerde 2016 yılında 37.680 kadın ve 10.711 çocuğa destek verildiği öğrenilmektedir (Sakallı & Doğan, 2018, s. 15). Şiddete uğrayan kadınların büyük bir kısmı kendisi ve çocuklarının yaşamını idame ettiremedikleri için şiddet gördükleri yere dönmekten başka çaresi olmadığını düşünmektedirler. Dolayısıyla kadının kendisi ve çocuğuyla birlikte yeni bir hayat kurmak amacıyla çaba gösterirken, verilen ayni ve maddi desteklere erişebilmesi son derece önemlidir. Bu çerçevede şiddete uğrayan kadınların verilen desteklere erişebilmeleri için hangi kurumlara başvuru yapabilecekleri konusunda sosyal çalışmacılar tarafından bilgilendirilmesi gerekmektedir. İstanbul Sözleşmesi Türkiye İzleme Platformu tarafından GREVIO' ya sunulan gölge rapor kapsamında, konukevine başvuru yapan kadınların %49'luk kısmının bu başvuruyu ekonomik nedenlerle yaptıkları ifade edilmektedir (İstanbul Sözleşmesi Türkiye İzleme Platformu, 2017, s. 38).

GREVIO (2018, s. 51)'nun söz konusu duruma yönelik yorumu şöyledir: (…) Elde edilen bulgular, mağdurların 6284 sayılı kanun kapsamındaki mali yardım, ekonomik destek, psikolojik danışmanlık, çocukları için ücretsiz bakım hizmetleri ve iş arama desteği gibi haklarına erişme hususunda uygulamada güçlük yaşamalarıyla bağdaştırılabilmektedir. Dolayısıyla GREVIO, şiddet mağdurlarına, şiddet gördükleri evlilik/ilişkilerini sürdürmeye alternatif sunmak ve özgür bir hayat sürmek üzere ekonomik araçlara sahip olmaları destek olmak için büyük ölçüde çaba gösterilmesi

gerektiğini vurgulamaktadır. Bir diğer ihtiyaç ise, kadın ve çocuklar için psikolojik destektir. Çünkü psikolojik destek, şiddet mağduru kadın ve çocukların, yaşadıkları travmalarla baş etme ve yeni bir yaşam kurma yolundaki öncelikli ihtiyaçlarından biri olarak görülmektedir (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2014, s. 284). Bu kapsamda yönetmelikte korunan bireye ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile iş birliği yaparak rehberlik ve psikolojik destek verileceği bildirilmektedir.

Fakat elimizde ŞÖNİM'lere başvuru yapan kadınlardan kaç tanesinin bu yönde destek aldığına yönelik bir veri bulunmamaktadır. Türkiye'nin GREVIO' ya sunduğu rapor incelendiğinde, mesleki, psikolojik, sosyal ve hukuki açıdan rehberlik verilmesi yönünde çıkan tedbir kararlarının yıllara göre dağılımı şöyle sıralanmaktadır: 2014 yılında 188, 2015 yılında 465, 2016 yılında 216 (Sakallı & Doğan, 2018, s. 54). Söz konusu tedbir karalarının kaç tanesinin uygulandığı ve ne kadarının psikolojik destek olduğuyla ilgili bir veriye ulaşılamamıştır. Fakat 2016 yılında çeşitli sebeplerle ŞÖNİM'den destek alan kadınların sayısının 37.680 olduğu tespit edilmiştir. ŞÖNİM'lerin kadınların ihtiyaç duyduğu destek konusunda koordinasyon ve takip yükümlülüğüne sahip olduğu görülmektedir. Ancak ŞÖNİM'lerin söz konusu sorumluluklarını yerine getirme konusunda yetersiz kaldığı görülmektedir. Kadına yönelik şiddetinin engellenmesi konusunda önem arz eden bu desteklerin sunulmasındaki yetersizlik ise, şiddetin sürekliliğine yol açmaktadır (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2014, s. 283).

4.2.2. Kadın Konukevleri

Kadın sığınakları şiddet gören kadınların ve çocukların, şiddet ortamından uzaklaşmaları için geldikleri, psikolojik, sosyal ve hukuki vb. pek çok alanda destek aldıkları kurumlar olarak nitelendirilmektedir. Ancak söz konusu kurumlar devlet tarafından konukevleri (guesthouse) olarak adlandırılmaktadır. Sığınak sözcüğü TDK sözlüğünde "(…) çeşitli tehlikelerden korunmak için sığınılacak yer" şeklinde tanımlanmaktadır. Bunun yanı sıra TDK sözlüğünde konukevi kelimesi ise "resmî veya özel kuruluşların kendi görevlilerinin yararlanması için yaptırdığı konut, misafirhane" şeklinde tanımlanmaktadır (Uçan & Gürkan, 2016, s. 94). Söz konusu iki yapılanmanın merkeze aldıkları anlayışa paralel adlandırmalar tercih ettikleri görülmektedir. Yerel yönetimlere bağlı olan bu yapılanmalarda bulundukları bölgelere ve yönetim kadrolarına göre farklı anlayışların hâkim olduğu

görülmektedir. Dayanışma merkezleri ve sığınaklar, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri'ne hukuki zemin sağlayan 6284 sayılı Kanundan önce üç farklı şekilde kurulup yönetilebilmekteydi. Ancak şiddete karşı tek kapı amacıyla ortaya çıkan ŞÖNİM'ler kurulduktan sonra işleyiş de değişime uğramıştır.

Dayanışma merkezi olarak nitelendirilen ŞÖNİM'lere başvurulduğu zaman merkezi yönetime bağlı konukevine yönlendirme sağlanabilmektedir. Fakat yerel yönetimlere bağlı bir dayanışma merkezine başvuru yapıldığı zaman, yerel yönetimlere bağlı bir sığınağa yönlendirilememektedir. Çünkü şiddet mağdurlarına bir sığınağa yerleşmeden önce ŞÖNİM'e başvurma zorunluluğu getirilmiştir. Söz konusu durum 20. Kadın Sığınakları ve Dayanışma Merkezleri Kurultayı Sonuç Bildirgesi'nde yoğun eleştirilere maruz kalmıştır.

Bunun yanı sıra bürokratik işlemlerin büyük bir kısmı, ŞÖNİM'in izniyle gerçekleşmek zorunda bırakılmıştır. Böylece, bölgesel olarak sığınak çalışması yürüten kurumların konukevi biçimine bürünmesi amaçlanmaktadır. ŞÖNİM'ler tarafından yapılan bu değişim bağımsız kadın sığınaklarını da büyük ölçüde etkilemiştir. Türkiye'de Kasım 2018-Kasım 2019 tarihlerini kapsayan dönemde faaliyet gösteren konukevi sayısını, kapasitelerini ve illere göre dağılımının 13 kez soru önergesiyle gündeme getirildiği belirtilmektedir. Fakat söz konusu önergelerinden sadece 2 tanesi yanıtlanmıştır. Bu nedenle konukevlerine dair düzenli verinin toplanmaması, bu verilerin işlenerek şiddeti önlemeye yönelik mücadele teknikleri geliştirme konusuna yeterince önem verilmediğini göstermektedir. Bu çerçevede Bakanlığın internet sayfası incelendiğinde Türkiye'de toplamda konukevi sayısının 143 olduğu ve bu konukevlerinin 3.444 kapasiteyle faaliyet gösterdiği görülmektedir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2019). Söz konusu konuk evlerinin 40 tanesinin yerel yönetimlere bağlı ve 1 tanesinin ise bağımsız kadın örgütüne bağlı sığınak olduğu belirtilmektedir. Aralık 2017 tarihinde, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde ASPB'ye yönelttiği; ne kadar süreyle kaç kadının, konukevinde kaldığı, şiddete maruz kalan ve şiddet uygulayan bireylerin yaş aralıklarına göre dağılımları, şiddetin türü, konukevinden ayrılan mağdurların tekrar şiddet gördükleri ortama geri dönüp dönmedikleri şeklindeki soruların yanıtlarının yetersiz olduğu yetersiz görülmüştür. Çünkü yalnızca konukevlerinin kapasitesi, sayısı ve 2016 yılında konukevlerinde

aklan kadın sayısına yönelik bilgiler paylaşılmıştır. Bu çerçevede: 2016 yılında merkezi yönetime bağlı konukevlerinde 29.612 kadın ve 17.956 çocuk kalmıştır. Bunun yanı sıra aynı yıl 2088 kadın ve 1433 çocuk yerel yönetimlere bağlı sığınaklarda kalırken, 23 çocuk ve 66 kadın ise bağımsız kadın örgütüne bağlı sığınaklarda kalmıştır (Sakallı & Doğan, 2018, s. 62-63).

4.3. ŞİDDETLE MÜCADELE KAPSAMINDA ULUSAL EYLEM PLANLARI

Ülkemizde kadına yönelik şiddetle mücadele çerçevesinde hazırlanan "Strateji Belgesi" ile şiddetin önlenmesine yönelik kurumlararası iş birliğinin etkinleşmesini sağlayan "Koordinasyon Planı"nın da hayata geçirildiği ifade edilmektedir.

"Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı" başlığını taşıyan "Ulusal Eylem Planı"nda yer alan 6 temel alan (KSGM, 2007):

1. Yasal düzenlemelerin yapılması,
2. Kadınların sosyoekonomik konumunun güçlendirilmesinin sağlanması,
3. Toplumsal farkındalığın ve zihinsel dönüşümün sağlanması,
4. Koruyucu hizmetlerin sağlanması,
5. Sektörler arasında iş birliği yapılması,
6. Tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin sunulması.

Diğer "Ulusal Eylem Planı" ise 2008-2013 tarihleri arasını kapsamaktadır. Bu plan kadının kendi yaşamı hakkında söz söylemesini hedeflemekte ve "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı" başlığını taşımaktadır. Planda toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında kadına karşı ayrımcılığın önlenmesinin yanı sıra kadınların sosyal ekonomik konumlarının iyileştirilmesi hedeflenmektedir. Politika öncelikleri olarak ise "Kadın ve Eğitim, Kadın ve Ekonomi, Kadın ve Yoksulluk, Yetki ve Karar Alma Sürecinde Kadın, Kadın ve Sağlık, Kadın ve Medya, Kadın ve Çevre" biçiminde toplam yedi konu başlığı belirlenmiştir. Bu kapsamda belirlenen problemlere yönelik 24 hedef belirlenmiştir (KSGM, 2008). Söz konusu planın temel hedefleri; toplumsal yaşamda kadınların daha aktif rol almaları ve kendilerini geliştirmelerini sağlayacak nitelikte bir kurumsal yapının oluşturulması sonucunda erkek farkındalığının arttırılması olarak belirtilmektedir.

Türkiye'de kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasını hedefleyen ve 2012-2015 tarihleri kapsamında "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı" başlıklı yeni plan çerçevesinde 4 temel hedefe yer verilmiştir. Bu hedefler şöyle sıralanmaktadır:

1. Kadına yönelik şiddetle mücadele ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında yasal düzenlemeler yapılarak uygulamadaki aksaklıkları giderilmesi,

2. Şiddete uğrayan kadına ve çocuklarına ve şiddet uygulayan kişilere; sağlık hizmetlerinin sunulması,

3. Kadına yönelik şiddete ve şiddetin pekiştirilmesine neden olan olumsuz tutum ve davranışların yok edilmesi için kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında toplumsal farkındalığın yaratılması ve zihinsel dönüşümün sağlanması,

4. Şiddete maruz kalan kadına ve çocuğa yönelik hizmet sunulacak olan kuruluşlar ve sektörler arasında güçlü bir iş birliği yapılması (KGSM, 2012).

2016-2020 tarihleri arasında dört yıllık dönemi kapsayan ve "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı" başlığıyla uygulamaya konulan diğer plan, devlet tarafından kadına yönelik şiddetin önlenmesi için belirlenen somut eylemleri tartışma olanağı sunması açısından önem arz etmektedir. Bu planın hazırlık evresinde, başta İstanbul Sözleşmesi olmak üzere taraf olunan uluslararası sözleşmeler dikkatli bir şekilde elden geçirilmiştir. Daha sonra önceki eylem planlarının yanı sıra izleme ve değerlendirme raporları analiz edilmiştir. Böylece son yıllarda meydana gelen toplumsal ihtiyaçlar ile gelişmeler de dikkate alınarak, söz konusu planının hedef ve faaliyetleri tespit edilmiştir (KSGM, 2016).

2020-2021 yıllarını kapsayan dönemde "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı" hazırlanmıştır. Bu çerçevede ilk hedef olarak "Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı görev alanı kapsamında gerekli tedbirlerin alınması" olarak belirlenmiştir. Bunun yanı sıra ikinci hedef, "Adalet Bakanlığı görev alanı kapsamında gerekli tedbirlerin alınması" olarak belirlenmiştir. Üçüncü hedef ise "İçişleri Bakanlığı görev alanı kapsamında gerekli tedbirlerin alınması" olarak belirlenmiştir. Dördüncü hedef, "Millî Eğitim Bakanlığı görev alanı kapsamında gerekli tedbirlerin alınması" olarak belirlenmiştir. Son olarak beşinci hedef ise

"Sağlık Bakanlığı görev alanı kapsamında gerekli tedbirlerin alınması" olarak belirlenmiştir. Söz konusu planının etkin bir şekilde değerlendirilebilmesi için Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda kurulan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Teknik Kurulu tarafından üçer aylık dönemlerde rapor yayınlanacak ve yılda bir kez toplanan Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesi'ne sunulacaktır. Bu kapsamda şiddetle etkin mücadele ve şiddeti önleme konularına yönelik olarak önem arz eden iki adım atılmıştır. Böylece 2018-2023 dönemini hedefleyen "Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Kadının Güçlenmesi Eylem Planı"nın hayata geçirilmesi sağlanmıştır. Anayasanın 42. maddesinde; "Kimse, eğitim-öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz; ilköğretim, kız-erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır" hükümleri yer almaktadır. Buna göre eğitim hakkı, her birey için ayrım yapılmaksızın güvence altına alınmıştır. Ayrıca 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 4. Maddesi gereğince, eğitim kurumlarının ırk, cinsiyet, dil ve din ayrımı gözetmeksizin her bireye eşit bir şekilde açık olduğu belirtilmiştir. Buna ek olarak 8. Madde kapsamında ise eğitim alanında kadın ve erkek bütün bireylere fırsat eşitliğinin sağlanacağı ifade edilmektedir (1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973).

Kadınların iş ekonomik açıdan güçlenmeleri ve aile içindeki konumlarının iyileştirilmesi için iş hayatında yer edinmeleri gerekmektedir. Kadınlar güçlü ve eğitimli oldukları zaman, çocuklarına da daha iyi bir gelecek hazırlama olanağı elde ederek ülkemizin yarınlarına yön verebilmektedirler (Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi, 2018-2023). 4857 sayılı İş Kanunu çerçevesinde işverenin eşit davranma yükümlülüğünün varlığını korumasının yanı sıra bazı ayrımcılık yasaklarının özel olarak düzenlendiği belirtilmektedir. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 5. maddesi 1. fıkrasında; ırk, dil, din, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, engellilik gibi nedenlere dayalı ayrımcılık yasağının hükme bağlandığı bildirilmektedir (4857 Sayılı İş Kanunu, 2003).

4.4. KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELEDE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ROLÜ

Kadına yönelik şiddetle ilgili çatışmaları çözebilecek ya da en azından güç talep edecek gücü ve baskıyı yaratabilecek oluşumlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyacı karşılayabilecek başlıca oluşumlardan biri ise sivil toplum örgütleridir. Bu çerçevede

yaşamın her alanında olduğu gibi, demokratik geleneğin bir tezahürü olan kadın örgütlerinin önemli işlevleri arasında kadına yönelik aile içi şiddetin ortadan kaldırılması ve azaltılmasında, farkındalık yaratma, söz söyleme hakkının yaygınlaştırılması, yurttaş olma bilincinin geliştirilmesi, korunması ve geliştirilmesi yer almaktadır. Toplumsal konulara yönelik duyarlılığın artırılması, ortaya çıkan sorunlara çözüm önerileri sunulmasının yanı sıra uygulamalarda da bulunan üniversite, baro, çeşitli dernek, vakıf ve siyasi partilerin kadın komisyonlarının öneminin her geçen gün arttığı görülmektedir (Yıldırım A. , 2002, s. 176-178).

"Feminist" örgütler kapsamında KADER, Mor Çatı, VAKAD ve Amargi gibi örgütler de yer almaktadır. Bu örgütlerin özel alanın sorgulanmasında ataerkil toplumsal yapı ve değerler temelinde kadına yönelik şiddete ve aile içi şiddetle mücadele konularına odaklandıkları ifade edilmektedir. Kadın örgütlerinin mücadelesi, kadının aile içindeki insan haklarının ihlali, kamusal şeffaflık ve toplumsal yaşama katılımları konularına odaklanarak devam etmektedir İlk şiddet karşıtı kampanya, 1987'de başlayan ve 1989'a kadar süren büyük "Dayağa Karşı Kadın Dayanışması" kampanyasıdır. Söz konusu kampanyanın sonucunda ve Ankara'da Kadın Dayanışma Vakfı kurulurken, İstanbul'da da Mor Çatı kurulmuştur. Sivil toplumda örgütlenen ikinci grup kadın örgütleri ise, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği, Türk Kadınlar Birliği ve Anne ve Çocuk Eğitim Vakfı gibi ulusal ve laik bir gündeme sahip olan Kemalist kadın örgütleridir. Bu örgütlerin amacı ise toplumsal hayatta kadınların Kemalist/laik niteliğini temel alarak toplumdaki statülerini yükseltmektir (Sallan-Gül & Coşkun, 1998, s. 491).

Esim ve Cindoğlu'nun(1999) ifadelerine göre 1980'li ve 1990'lı yılların en büyük grubunu laik/Kemalist grubun oluşturduğu ifade edilmektedir. Çaha(2010) ise feminist örgütlerin bu gruptan ayrılmak için kendilerini bağımsız örgüt olarak tanımladıklarını ifade etmektedir. 1990'lı yıllar boyunca ilk iki grubun toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve şiddetle mücadele kanunlarının gelişimi konusunda birbirlerini desteklediklerini bilinmektedir. Bunların yanı sıra üçüncü grup ise, siyasal İslam'ın yükselişi ile ortaya çıkan ve maruz kaldıkları ayrımcılıklar sebebiyle modernleşmeyi eleştirmeye çalışan muhafazakâr kadınlardan meydana gelen örgütler olarak ifade edilmektedir. Söz konusu örgütlerin başında ise Hazar Eğitim ve Kültür

Dayanışma Derneği, Hanımlar Eğitim ve Kültür Vakfı-HEKVA, Gökkuşağı, Türk Kadınları Kültür Derneği TÜRKKAD ve AK-DER VE KASAD-D yer almaktadır (Çayır, 2000, s. 75; Çaha, 2010, s. 27).

Öte yandan 2000'li yıllara gelindiğinde söz konusu gruba Başkent Kadın Platformu ve Kadın ve Demokrasi Derneği-KADEM gibi çok sayıda muhafazakâr kadın örgütlerinin de eklendiği görülmektedir. Bahsi geçen örgütlerin İslamcı kültürde kendi kadınlık konumlarının yanı sıra ataerkilliği ve modernleşmeyi de sorgulamaya başladıkları bilinmektedir. Bu örgütlerin amacı İslam'ın kadın haklarını savunan bir din olduğunu göstermeye ve geleneksel kadınlık rollerinde meydana gelen çözülmeye yönelik eril muhafazakâr kaygıların ortadan kaldırılması olarak ifade edilmektedir. Bu nedenle söz konusu örgütlerin toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini sorgulamak için sivil toplum alanında var olmaya başladıkları söylenebilmektedir (Çayır, 2000, s. 75; Sallan-Gül, Özen, & Kahya, 2017).

5. SONUÇ

Bireyin cinsiyeti, fizyolojik, biyolojik ve genetik özelliklerinin tümüne atıfta bulunur ve erkeklik veya kadınlık olarak tanımlanır. Toplumsal cinsiyet ise, erkek ve kadınların sosyal olarak belirlenen özellikleri, görevleri ve sorumluluklarıyla ilgilidir ve cinsiyetten ayrı bir kavramdır. Bu nedenle, toplumsal cinsiyet kavramını tanımlarken biyolojik farklılıklarımız değil, toplumun bizi nasıl değerlendirdiği, algıladığı ve davranmamız gereken beklentileri, yargıları ve rolleri gibi faktörler oldukça etkilidir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle mücadele, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadeleyle birlikte yürütülmektedir. Kadına yönelik şiddetin temel nedenleri arasında toplumsal cinsiyet eşitsizliği yer almaktadır ve bu durum feminizm düşüncesiyle ele alınmaktadır. Feminizm, kadın ve erkeğin toplumun her alanında eşitliğini savunan bir görüşü ifade etmektedir ve kadının erkeğin sahip olduğu haklara sahip olması gerektiğini vurgular. Kadının dezavantajlı konumda olmasını eleştirir ve toplumsal fırsat eşitliğinin sağlanması gerektiğini, böylece toplumda daha eşit ve özgür bir ortam yaratılacağını savunmaktadır.

Kadına yönelik şiddetle mücadele çalışmaları, temelinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle mücadele etmektedir. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olaylarının önlenmesi için, toplumda kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olduğu bir ortamın sağlanması ve cinsiyet eşitliğine dayalı kültürel ve sosyal yapıların değiştirilmesi gerekmektedir.

Günümüzde, küresel ölçekte karşılaşılan en büyük sorunlardan biri aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddettir. Uluslararası arenada bu konuda birçok çalışma yapılmış olmasına rağmen, şiddet sorunu henüz tam olarak çözüme kavuşturulamamıştır. Bununla beraber şiddet olaylarının artarak devam ettiği gözlenmeye devam etmektedir. Aile içi şiddet çeşitli zorlayıcı, kontrol edici ve güç ilişkilerini ortaya çıkarabilmektedir. Genellikle aile içi şiddet duygusal, fiziksel, ekonomik ve cinsel taciz biçimlerini de beraberinde getirmektedir. Ülkemizde şiddetin görünürlüğü her geçen gün artmaktadır. Hatta çoğu zaman kadınların yaşam hakkına da kastedildiği görülmektedir. Bu konuda gereken tedbirlerin alınıp alınmadığı da sorgulanmaktadır. Türkiye'de yapılan araştırmalarda, aile içi şiddete en çok maruz kalanların kadınlar

olduğu ifade edilmektedir. Buradaki şiddetin failleri ise erkeklerdir. İstismara uğrayan kadınlar fiziksel hasar, çaresizlik duyguları, yalnızlık ve duygusal olarak onlara zarar veren şiddetten dolayı ruhsal olarak da olumsuz yönde etkilenmektedirler. Ayrıca kadın toplumda ve ailede zayıf hale gelmiştir. Şiddet ortamında büyüyen çocuklar şiddet döngüsünün içine çekilmektedirler. Bu nedenle şiddetle mücadele ertelenemez ve mücadele noktasında kadınlara eşlik eden çocukların da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Aile içi şiddete tanık olmak, insanların hayatlarının geri kalanında şiddet korkusuyla yaşamalarına yol açmaktadır. Fail ile ilişki koptuktan sonra bile bu korkunun büyüyerek devam ettiği görülmektedir. Çünkü en kötü şiddetin boşanma ve ayrılık dönemlerinde yaşandığı bilinmektedir. Hemen hemen tüm cinayetler bu dönemde meydana gelmektedir. İstismara uğrayan kadınlar da bu durumu bildikleri için daha çok korkmaktadırlar. Bu anlamda şiddetle mücadeleyi ortadan kaldırmaya ve korumaya yönelik tedbirler almak yeterli değildir. Şiddet mağdurlarının güçlü bir desteğe ve yardıma ihtiyaç duydukları ifade edilmektedir.

Kadına yönelik şiddete katkıda bulunan temel faktörler, toplumsal cinsiyet rolleri ve erkeklerin kadınları tahakküm altına alma arzusudur. Bu nedenle kadına yönelik şiddetin temel nedeninin bireysel bir tutumdan çok toplumsal bir sorun olarak görülmesi gerekmektedir. Günümüzde toplumsal roller bağlamında şiddetin nedenlerini keşfetmek için sosyokültürel pratiklerin ve normların incelenmesi önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı kadına yönelik şiddeti önleme ve kadına yönelik şiddetle mücadele etme nedenlerini araştırmaktır. Kadına yönelik erkek şiddeti, sınıf, cinsiyet ve hiyerarşilere uygun bir dizi davranış olarak görülebilmektedir. Güçlü ve baskın bir erkeklik ile ilişkisinin bir sonucu olarak, kadına yönelik şiddetin fiilen uygulanmasının önünü açacağına inanılan, toplumsal düzeyde toplumsal cinsiyet rolleri ile tanımlanmaktadır.

Kadına yönelik erkek şiddeti, kadın ve erkeğe biçilen roller çerçevesinde toplumsal değerler ve normlar tarafından meşrulaştırılmaktadır. Meşrulaştırılan şiddet olgusu, bireysel ve toplumsal manzarayı besleyerek nesilden nesle aktarılmaktadır. Kadına yönelik şiddet, diğer kültürel normların yanı sıra, kişilerarası çatışma çözümünü, şiddetin bir araç olarak kabul edilmesini ve kadınların kendilerine "sahip olma" hakkının kabul edilmesini de kapsamaktadır. Kadına yönelik şiddetin tanımını

toplumun ve bireyin kültürel değerleri belirlemektedir. Bu nedenle, şiddet kullanımı toplumsal olarak meşru ve kabul edilebilir bir araç olarak görüldüğünde, şiddet uygulandığında bu davranışın şiddet olarak tanımlanması son derece zorlaşmaktadır.

Aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddetin önemi göz önüne alınarak, bu konuda uluslararası alanda çeşitli çalışmalar yapılmış ve ortak hukuki metinler hazırlanmıştır. Bu metinler, şiddetin insan hakları ihlali olarak kabul edilmesine yardımcı olmuş ve Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi gibi en önemlileri arasında yer almaktadır. Ülkemizin de taraf olduğu bu sözleşmeler, devletlere belirli yükümlülükler yüklemiş, bu kapsamda iç hukukumuzda düzenlemeler yapılmış ve şiddetle mücadele noktasında iş birliği esasına dayalı çeşitli kurum ve kuruluşlar oluşturulmuştur.

1990'lı yıllarla birlikte, Türkiye'de kadına yönelik erkek şiddetine karşı mücadelede dayanışma merkezleri ve sığınaklar gibi kurumsal yapıların önemi artmıştır. Bu dönemde, yasal mücadeleler de hız kazanmıştır. 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, Türkiye'deki heteroseksüel ilişkilerde kadına yönelik erkek şiddetine karşı mücadelede, nispeten yakın bir tarihte olan 1998 yılında çıkarılmıştır. Bu Kanun, kadının maruz kaldığı şiddete karşı başvuruda bulunabilmesi için, şiddet uygulayan kişiyle evlilik bağının bulunmasını öncelemektedir ve bu yönüyle birçok açıdan yetersizdir. Ancak, 2007 yılında Kanunda yapılan değişikliklerle, başvurabilecek kişilerin tanımı genişletilmiştir. Yine de"boşanmış" veya "fiilen ayrı yaşayan" gibi adlandırmalar, evliliğin bir dönem gerçekleşmiş olmasını gerektirmektedir. 2012 yılında ise feminist hareketin, siyasiler, kurumlar ve kişilerle gerçekleştirdiği yoğun görüşmelerin de etkisiyle, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kabul edilmiştir. Şiddet mağdurlarını ve şiddet uygulayanları korumak için koruyucu tedbirler alınmaktadır. Bu noktada mağdurun bir menfaat sağlaması beklense de tedbir kararı şüpheli şahsı da yasal olarak korumaktadır. Kadına yönelik şiddetle mücadelede bir diğer önemli nokta ise kamusal çalışmalardır. 6284 sayılı kanun kapsamında şiddet mağdurlarına yönelik tedavi, koruma ve rehabilitasyon hizmetleri sunulmaktadır. Örnek verilecek

olursa 6284 sayılı Kanun kapsamında kurulan Şiddet Önleme ve İzleme merkezleri (ŞÖNİM)'ler gösterilmektedir.

Türkiye'de kadına yönelik şiddeti önlemek amacıyla ASPB'ye bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından proje, politika ve hizmetler geliştirmektedir. Aynı zamanda 6284 sayılı Kanun kapsamında şiddete maruz kalan kadın ve çocukların, şiddet uygulayıcısından uzak tutulabilmesi için "koruma tedbir kararı" sunulmaktadır. Bununla birlikte ŞÖNİM ve KKE'nin güvenlik ve önleyici hizmetlerinin genişlemesini sağlamıştır. Bu kapsamda ŞÖNİM tacize uğrayan kadınlar için psikolojik ve hukuki destek sunulmasının yanı sıra zarar görmesini önlemek amacıyla rehberlik ve yönlendirme hizmetleri de sunulmaktadır. ŞÖNİM, söz konusu hizmetlere ek olarak, güvenlik ve barınma sorunları olan kadın mağdurların Kadın konukevlerine yönlendirilmesiyle ilgilenen bir kuruluştur. ŞÖNİM'lerin KKE'nin gizliliğinin korunmasında ve en uygun kadınların KKE'ye dahil edilmesinde aktif rol oynadıkları belirtilmektedir. Bu nedenle ŞÖNİM'lerin 81 ilde açılması ve ihtiyaca göre sayılarının artırılması gerekmektedir.

Özetlemek gerekirse Türkiye'de kadına yönelik şiddet, toplumun ciddi bir sorunudur ve bu soruna çözüm bulmak için kamu politikalarının etkin bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi, mağdurların korunması ve şiddetin azaltılması, toplumun her kesiminin ortak çabalarıyla gerçekleştirilebilir. Türkiye'de, kadına yönelik şiddeti önlemek ve şiddet mağdurlarına destek sağlamak için önemli adımlar atmıştır. Yasal düzenlemeler, kadına yönelik şiddetin suç sayılması ve cezalandırılması konusunda önemli bir adımdır. "6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun", şiddetin önlenmesi, mağdurlara yardım edilmesi ve faillerin cezalandırılması için etkin bir hukuki çerçeve sunmaktadır. Bununla birlikte, kamu politikalarının etkinliği için kurumsal yapıların oluşturulması önemlidir. Türkiye'de, kadına yönelik şiddetle mücadelede kadın sığınma evleri, danışma merkezleri ve hattı gibi kurumlar oluşturulmuştur. Bu kurumlar, şiddet mağdurlarına güvenli bir sığınak sağlamak, psikolojik ve hukuki destek sunmak ve bilinçlendirme çalışmaları yapmak gibi önemli roller üstlenmektedir. Kamu politikalarının etkinliği ayrıca eğitim ve farkındalık çalışmalarıyla da artırılabilir. Eğitim kurumlarında, gençlerin kadına yönelik şiddetin zararlarını ve kabul edilemez olduğunu anlamalarını sağlayacak programlar

geliştirilmelidir. Aynı zamanda, medya ve toplum liderleri gibi etkili iletişim araçları kullanılarak kadına yönelik şiddetle ilgili farkındalık oluşturulmalı ve toplumsal cinsiyet eşitliği değerleri teşvik edilmelidir.

Sonuç olarak, Türkiye'de kadına yönelik şiddeti önlemek ve şiddetin azaltılmasını sağlamak için kamu politikalarının etkin bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Yasal düzenlemeler, kurumsal yapılar, eğitim ve farkındalık çalışmaları gibi politika alanlarına odaklanarak, kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli ilerlemeler kaydedilebilir. Ancak kadına yönelik şiddeti önleme konusunda daha fazla çaba sarf edilmeli ve politikalar sürekli olarak gözden geçirilmelidir. Şiddetin kök nedenlerini ele almak ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda daha derin ve sürdürülebilir değişiklikler yapmak önemlidir. Ayrıca, kadına yönelik şiddetle mücadelede sivil toplum kuruluşları, kadın hakları aktivistleri ve akademisyenler gibi paydaşların da aktif bir rol oynaması gerekmektedir. Kamu politikalarının geliştirilmesi ve uygulanmasında bu paydaşların katılımı, daha kapsayıcı ve etkili stratejilerin oluşturulmasına yardımcı olabilir.

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve şiddet mağdurlarına destek sağlanması, sadece hükümetin sorumluluğunda değildir. Toplumun her kesimi, cinsiyet eşitliği ve şiddete karşı mücadelede ortak bir sorumluluk taşımaktadır. Kadınların güçlendirilmesi, cinsiyet rollerinin yeniden tanımlanması ve şiddete toleransın azaltılması için toplumsal bir değişim gerekmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadelede kamu politikalarının rolü büyük önem taşımaktadır. Yasal düzenlemeler, kurumsal yapılar, eğitim ve farkındalık çalışmaları gibi politika araçları kullanılarak kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve mağdurlara destek sağlanması hedeflenmelidir. Ancak bu politikaların etkinliği için sürekli bir çaba sarf edilmeli, toplumsal cinsiyet eşitliği ve şiddete karşı mücadelede tüm paydaşların katılımı teşvik edilmelidir.

KAYNAKÇA

Afşar, S. T. (2015). Türkiye'de Şiddetin "Kadın Yüzü". *Sosyoloji Konferansları*, 715-753.

Ak, H. Ş. (2021). *Toplumsal Cinsiyet Kıskacında Siyaset: Türkiye'de Kadınların Siyasal Katılımı*. Ankara: Orion Kitabevi.

Ak, H. Ş. (2016). Osmanlı ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Kadın Hareketleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 7(18), 46-63.

Akçıl, O. (2016). İlk Türk Devletlerinde Kadın Algısı ve Kadın Hakları. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2*(3), 63-72.

Akkaş, İ., & Uyanık, Z. (2016). Kadına Yönelik Şiddet. *Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6*(1), 32-42.

Altınay, A. G., & Arat, Y. (2007). *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet*. 05 18, 2022 tarihinde http://kasaum.ankara.edu.tr/files/2013/11/Ay%C5%9Fe-G%C3%BCl-Alt%C4%B1nay-Ye%C5%9Fim-Arat-turkiyede_kadina_yonelik_siddet_2007.pdf adresinden alındı

Altınay, A., & Arat, Y. (2007). *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet.* Punto: İstanbul.

Altun, H. (2008). Denizden Gelen Kadın. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Altun, M. (2006). Denizli ili kırsalında bir sağlık ocağı bölgesinde 15-49 yaş evli kadınların fiziksel şiddet görme durumları ve kadınların şiddete ilişkin tutumları. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Altunok, H., Aydın, H., & Gedikkaya, F. G. (2015). Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Politikasında Çıktılar Üzerine Bir Değerlendirme. *Yasama Dergisi*(30), 1-17.

Arabacı, L. B., & Uygun, T. (2022). Şiddet Uygulayan ve Şiddet Uygulanan Bireylerin Özellikleri. *Hemşirelik Bilimi Dergisi, 5*(1), 38-46.

Arendt, H. (1994). *İnsanlık Durumu.* (B. S. Şener, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.

Aronson, E., Wilson, T., & Akert, R. (2012). *Sosyal Psikoloji*. (O. Gündüz, Çev.) İstanbul: Kaknüs Psikoloji.

Arslan, G. (2004). Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına Dair Sözleşme (Öngörülen Haklar ve Öngörülen Usuller). *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 62*(1-2), 3-43.

Avcı, S. (2020). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetine Genel Bakış.* İstanbul: Hiperyayın.

Aytaç, S., Eteman, F. S., Aydın, G. Ç., Reçber, B., & Sezen, H. K. (2016). Kadına Yönelik Şiddetin Dünü, Bugünü, Yarını: Kestirim Tabanlı Bir Araştırma. *Sosyoloji Konferansları, 54*(2), 275-297.

Aytaç, S., Eteman, F., Aydın, G., Reçber, B., & Sezen, H. (2016). Kadına Yönelik Şiddetin Dünü, Bugünü, Yarını: Kestirim Tabanlı Bir Araştırma. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 226-297.

Bakırcı, K. (2015). İstanbul Sözleşmesi. *Ankara Barosu Dergisi*(4), 133-204.

Baldan, G. A., & Akış, N. (2017). Flört Şiddet. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 43*(1), 41-44.

Betz, J. (1977). Violence: Garver's Definition and a Deweyan Correction. *The University of Chicago, 87*(4), 339-351.

Bolevin, S. (2016). Kadına Yönelik Şiddette Devletin Hukuki Sorumluluğu. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bozkurt-Şener, E. (2011). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Önlemede 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun Ve Değerlendirilmesi.* Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.

Bölükbaşı, Ö. (2014). 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Kadının ve Aile Bireylerinin Korunması. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Erzincan: Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Börü, Ş. P. (2017). Kadının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmeler ve Türkiye'nin Konumu. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 43-64.

Bugay, A., & Delevi, R. (2012). Türkiye'de Kadın Rol Ve Haklarına Yönelik Tutum Ve Fiziksel Şiddet. *Uluslararası Katılımlı Kadına Ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*, 12-23.

Bulunmaz, B. (2012). Kadına Karşı Şiddete Medyanın Yaklaşımı ve Habertürk Gazetesinin Yaptığı Haber Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Katılımlı Kadına Ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*, 217-233.

Bybee, D., & Sullivan, M. (2005). Predicting Re-Victimization Of Battered Women 3 Years After Exiting A Shelter Program. *American Journal Of Community Psychology, 36*, 85-96.

Canikoğlu, S. K. (2015). Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Ulusal ve Uluslararası Mevzuat(İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun. *Ankara Barosu Degisi*(3), 357-378.

Canlı, S., & Özyurda, F. (2018). Ankara İli Gölbaşı İlçesinde Doğurgan Çağdaki Kadınlarda Kadına Yönelik Şiddet Ve Depresyon İlişkisi. *Nobel Medicus, 14*(2), 31-39.

Cerit, Ç., & Porsuk, A. Ö. (2021). Kadına Yönelik Eş Şiddeti Konusunda Birinci Basamak Sağlık Hizmetleri Personelinin Tutumları. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 24*(4), 563-570.

Çaha, Ö. (2010). *Sivil Kadın Türkiye'de Kadın ve Sivil Toplum.* Ankara: Savaş Yayınevi.

Çakıroğlu, N. (2017). Avrupa Birliği'ne Üyelik Sürecinde Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet. *Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çalışkan, H., & Çevik, E. İ. (2018). Kadına Yönelik Şiddetin Belirleyicileri: Türkiye Örneği. *BJSS Balkan Journal of Social Sciences, 7*(14), 218-233.

Çayır, K. (2000). *İslamcı Bir Sivil Toplum Örgütü: Gökkuşağı İstanbul Kadın Platformu.* İstanbul: Metis Yayınları.

Çetiner, G. (2006). Aile İçi Şiddet Yaşayan Kadınlarda Cinsel Sorunlar ve İntihar Olasılığı. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Disiplinler Arası Sosyal Psikiyatri Ana Bilim Dalı.

Dartma, B. (2009). Hz. Âdem'in Dışlandığı Cennetin Dünyası Meselesi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 9*(2), 11-22.

Davidoff, L. (2002). *Feminist Tarih Yazımında Sınıf ve Cinsiyet.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Demirbaş, T. (2016). Şiddet suçlarına genel bir bakış. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 65*(4), 3345-3353.

Dewey, J. (1924). The Middle Works of John Dewey. *1899-1924: Democracy and Education*, 320-357.

Dinçkol, B. (2005). Kadın-Erkek Eşitliği İçin Pozitif Ayrımcılık. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(8), 101-117.

Diyanet. (2019). *Aile ve Dinî Rehberlik Büro veya Merkezleri Çalışma Yönergesi Yayınlandı.* 05 26, 2022 tarihinde https://dinhizmetleri.diyanet.gov.tr/Detay/200/aile-ve-din%C3%AE-rehberlik-b%C3%BCro-veya-merkezleri-%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fma-y%C3%B6nergesi-yay%C4%B1nland%C4%B1 adresinden alındı

Donuk, A. (1981). Çeşitli Topluluklarda ve Eski Türklerde Aile. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih*(33), 147-168.

Dursun, Y. (2011). Şiddetin İzini Sürmek: Şiddet Nedir? *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*(12), 1-18.

Ecevit, Y., & Karkıner, N. (2011). *Antalya Kadın Müzesi.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

El-Serag, R., & Thurston, R. C. (2020). Matters of the Heart and Mind: Interpersonal Violence and Cardiovascular Disease in Women. *J Am Heart Assoc, 9*(4), e015479.

Esim, S., & Cindioğlu, D. (1999). Women's Organizations in 1990s Turkey: Predicements and Prospects. *Middle Eastren Studies, 35*(1), 178-188.

Firestone, S. (1970). *Love Notes From The Second Year: Women.* New York: Liberation Major Writings of The Radical Feminists.

Fraim, N. L. (2012). Kadına Karşı Şiddetin Biyopsikososyal Sonuçları. *Uluslararası Katılımlı Kadına Ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu, 11*, 1-4.

Giddens, A. (2008). *Sosyoloji.* (C. Gürsel, Çev.) İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Gökkaya, V. B. (2009). Türkiye'de Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 10*(2), 171-182.

GREVIO. (2018). *GREVIO (İlk) Değerlendirme Raporu Türkiye*. 05 26, 2022 tarihinde https://ailevecalisma.gov.tr/media/3825/grevio-rapor-turkce-adresinden alındı

Günay, M. (2012). 6284 Sayılı Kanuna Göre Koruyucu Ve Önleyici Tedbirler. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 1*(10), 647-686.

Güriz, A. (2011). *Feminizm, Postmodernizm ve Hukuk.* Ankara: Phoenix Yayınevi.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2014). *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması.* Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.

Halıcı, C. (2007). Gazete Haberlerinde Kadına Yönelik Şiddet: Posta ve Takvim Gazetelerinde Kadına Yönelik Şiddet Haberleri Üzerine Bir Araştırma. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hatiboğlu, B. (2008). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye Anarko-Feminist Bakış: Makrodan Mikroya Sosyal Hizmet. *Toplum Ve Sosyal Hizmet, 19*(2), 97-109.

Hegel, G. (1991). *Elements of the Philosophy of Right.* (A. W. Wood, & H. Nisbet, Çev.) Cambridge: Cambridge University Press.

Heywood, L., & Drake, J. (1997). *Third Wave Agenda: Being Feminist, Doing Feminism.* Minnesota: University of Minnesota Press.

Hooks, B. (2022). *Feminizm Herkes İçindir & Tutkulu Politika.* İstanbul: BGST Yayınları.

İstanbul Sözleşmesi Türkiye İzleme Platformu. (2017). *Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin hükümlerini yürürlüğe koyan yasal ve diğer tedbirler hakkında Türkiye'nin İlk Raporuna İlişkin Sivil Toplum Örgütlerinin Gölge Raporu*. 05 26, 2022 tarihinde https://cinselsiddetlemucadele.org/wp-content/uploads/2018/01/Istanbul_Soz_TR_Izleme_Platformu_Golge_Rapor.pdf adresinden alındı

Jaggar, A. (1988). *Feminist Politics and Human Nature.* New Jersey: Rowman & Littlefield Publishers.

Kadın Platformu Politika Tutum Belgesi. (2019). *Türkiye Pekin+25*. 05 18, 2022 tarihinde https://kadinininsanhaklari.org/wp-content/uploads/2019/11/Pekin25_tr_web.pdf adresinden alındı

Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi. (1986). *Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi Genel Tavsiye Kararları*. 05 18, 2022 tarihinde http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/453_1.pdf adresinden alındı

Karınca, E. (2007). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Ulusal ve Uluslararası Yasal Düzenlemeler* (Cilt 2). Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.

Karslı, N. (2016). Psiko-Sosyal Açıdan Şiddet ve Çözüm Yolları. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 16*(3), 63-89.

KGSM. (2012). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015.* 05 26, 2022 tarihinde https://www.aile.gov.tr/ksgm/ulusal-eylem-planlari/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2018-2023/ adresinden alındı

Kırkpınar, L. (1998). *Türkiye'de Toplumsal Değişme Sürecinde Kadın.* İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Korkut-Owen, F., & Owen, D. W. (2008). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele.* Ankara: KSGM.

Köse, A., & Beşer, A. (2007). Kadının Değiştirilebilir Yazgısı "Şiddet". *Ankara Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 10*(4), 114-120.

Krug, E. G., Dahlberg, L. L., Mercy, J. A., Zwi, A. B., & Lozano, R. (2002). *World Report On Violence And Health.* Geneva: World Health Organization.

KSGM. (2007). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2007-2010.* https://www.aile.gov.tr/uploads/ksgm/uploads/pages/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-plani/kadina-yonelik-aile-ici-siddetle-

mucadele-ulusal-eylem-planini-2007-2010-gormek-icin-tiklayiniz.pdf adresinden alındı

KSGM. (2008). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (2008-2013)*. 26 05, 2022 tarihinde https://www.aile.gov.tr/ksgm/ulusal-eylem-planlari/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2018-2023/ adresinden alındı

KSGM. (2010). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (2008-2013) 2009 Yılı Birleşik Raporu*. 05 26, 2022 tarihinde https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/ksgm/uploads/pages/izleme-ve-degerlendirme-raporlari/toplumsal-cinsiyet-esitligi-ulusal-eylem-plani-2009-yili-birlesik-raporu.pdf adresinden alındı

KSGM. (2014). *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması.* Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.

KSGM. (2016). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2016-2020)*. 05 26, 2022 tarihinde https://www.aile.gov.tr/ksgm/ulusal-eylem-planlari/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-iv-ulusal-eylem-plani/ adresinden alındı

KSGM. (2018). *Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023)*. 05 26, 2022 tarihinde https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/6315/kad%C4%B1n%C4%B1n-gue%C3%A7lenmesi-strajesi-belgesi-ve-eylem-plan%C4%B1-2018-2023.pdf adresinden alındı

KSGM. (2021). *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*. 02 05, 2023 tarihinde https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/1/136/ekutuphane3.5.1.1.2.pdf adresinden alındı

KSSGM. (2003). *Pekin +5 Siyasi Bildirgesi ve Sonuç Belgesi.* Ankara: T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü.

Kumbetoğlu, B. (2010). *Namus Cinayetleri: Töre Değil Ataerki.* İstanbul: Kazancı Yayınları.

Kuyucu, N. (2013). AİHM İçtihadında Ayrımcılık Yasağı Çerçevesinde Kadına Yönelik Şiddet. *Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Marshall, G. (2005). *Sosyoloji Sözlüğü.* (O. Akınhay, & D. Kömürcü, Çev.) İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları.

Michel, A. (1984). *Feminizm.* (Ş. Tekeli, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.

Mitchel, J., & Oakley, A. (1985). *Kadın ve Eşitlik.* (F. Berktay, Çev.) Ankara: Kaynak Yayınları.

Mor Çatı. (2021). *Şiddet Biçimleri*. 05 18, 2022 tarihinde https://morcati.org.tr/siddet-bicimleri/ adresinden alındı

Moroğlu, N. (1999). *Kadınlarımızla Birlikte 10 Yıl.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi ve Kadın Araştırma Derneği.

Moroğlu, N. (2012). 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve İstanbul Sözleşmesinin Değerlendirilmesi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*(99), 357-380.

Mura, E. S. (2018). *Rebecca Solnit'in Açıklayan Adamlarından Mansplaining'e: Bir Kavram Nasıl Doğdu?* 05 18, 2002 tarihinde https://viraverita.org/yazilar/rebecca-solnitin-aciklayan-adamlarindan-mansplaininge-bir-kavram-nasil-dogdu adresinden alındı

Notz, G. (2012). *Feminizm.* (Çetinkaya, Çev.) Ankara: Phoenix Yayınevi.

Odman, T. M. (2012). Kadına Karşı Cinsel Şiddet. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu, 1*, 130-171.

Okumuş, E. (2014). *Doğamızdaki Şiddet.* İstanbul: Siyah Beyaz Yayınları.

Ögel, B. (2001). *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları.* İstanbul: Türk Dünyası Araştırma Vakfı Yayınları.

Özçoban, A. D. (2018). Kadına Yönelik Şiddet Olaylarının Önlenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özdamar, D. (2009). *CEDAW Sözleşmesi.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Özkan, G. (2017). Kadına Yönelik Şiddet-Aile İçi Şiddet ve Konuya İlişkin Uluslararası Metinler Üzerine Bir İnceleme. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 7*(1), 533-564.

Özmen, S. K. (2004). Aile İçinde Öfke ve Saldırganlığın Yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 37*(2), 27-39.

Öztürk, Ö. (2011). Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Page, A. Z., & İnce, M. (2008). Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme. *Türk Psikoloji Yazıları, 11*(22), 81-94.

Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 15-34.

Ramazanoğlu, C. (1998). *Feminizm ve Ezilmenin Çelişkileri.* (M. Bayatlı, Çev.) İstanbul: Pencere Yayınları.

Rosental, N. (1984). Consciousness Raising: From Revolution to Re-Evaluation. *Psychology of Women Quarterly, 8*(4), 309-326.

Ross, L. (2011). Because there won't be a next time. *Journal of Law & Family Studies*(13), 329-343.

Sağkal, T., & Kalkım, A. (2014). Gebelerin Eşi Tarafından Şiddete Maruz Kalma Durumları ve Şiddetle İlişkili Faktörlerin İncelenmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin, 13*(5), 381-390.

Sakallı, A. E., & Doğan, D. (2018). *Mor Çatı Deneyimi Kadına Yönelik Şiddete Dair Neler Anlatıyor?* İstanbul: Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı.

Sallan-Gül, S. (2014). *Özgecan İnfailini Konuşmak!* 02 05, 2023 tarihinde http://kazete.com.tr/makale/ozgecan-infialini-konusmak_1031 adresinden alındı

Sallan-Gül, S., & Coşkun, Z. (1998). *1980'lerin Sivil Toplum Anlayışı ve Gönüllü Kadın Kuruluşları Üzerine Bir Çalışma.* Ankara: TODAİE Yayınları.

Sallan-Gül, S., Özen, B., & Kahya, Ö. (2017). Morçatı ve Şefkat-Der Örneğinde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Sivil Toplumun Rolü. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*(42), 199-226.

Sarıcı, Y. (2013). Kadına Yönelik Şiddet. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Saulnier, C. F. (1996). *Feminist Theories and Social Work.* New York: Hawort Press.

Seçgin, F., & Tural, A. (2011). Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. *Education Sciences, 6*(4), 2446-2458.

Selçuk, F. Ü., & Tuzlukaya, Ş. E. (2013). Çalışma Yaşamı ve Kadın. L. Gültekin, G. Güneş, C. Ertung, & A. Şimşek içinde, *Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları* (s. 4-16). Ankara: Atılım Üniversitesi Yayınları.

Şener, E. B. (2011). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Önlemede 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Değerlendirilmesi.* Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.

Şimşek, A. (2012). Sosyal Medyada Şiddet Üzerine Söylemler: İtiraf.Com. *Uluslararası Katılımlı Kadına Ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*, 258-272.

Tanrısever, B. (2019). Felsefede Ölüm Sorunsalı ve Feminizm. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı.

Taşçı, N. (2013). Ebelerin Aile İçinde Kadına Uygulanan Şiddete ve Şiddette Mesleki Rollerine İlişkin Tutumları. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Tekeli, Ş. (1988). *Kadınlar İçin-Yazılar.* İstanbul: Alan Yayıncılık.

Tellioğlu, İ. (2016). İslam Öncesi Türk Toplumunda Kadının Konumu Üzerine. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]*(55), 209-224.

Temiz, M. (2008). Yataklı Psikiyatri Servisinde Tedavi Görmekte Olan Kadın. *Tıpta Uzmanlık Tezi*. İstanbul: Sağlık Bakanlığı Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi.

Tokmak, F. A. (2016). *İçimizdeki Şiddet: Ruhsaldan Toplumsala Şiddet.* İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Törer, E. G. (2020). Kadına Yönelik Şiddet: Diyarbakır İl Örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tremblay, R., Hartup, W., & Archer, J. (2005). *Developmental Origins of Aggression.* New York: The Guilford Press.

Tuskan, A. A. (2009). İnsan Hakları Bağlamında Kadın Hakları. *İstanbul Barosu Dergisi, 83*(2), 751-757.

Uçan, A., & Gürkan, D. (2016). *Türkiye'de Erkek Şiddetiyle Mücadele Mekanizmaları İzleme Raporu.* İstanbul: Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı.

Uçar, M. A. (2003). *Aile İçi Şiddet Ve Aile Koruma Yasası.* Ankara: Yetkin Yayıncılık.

UN DAW. (2009). *Short History of the Commission on the Status of Women*. 02 05, 2023 tarihinde http://www.un.org/womenwatch/daw/CSW60YRS/CSWbriefhistory.pdf adresinden alındı

Uyar, M., Yıldırım, E. N., & Şahin, T. K. (2019). 2017 yılı içerisinde meydana gelen kadın cinayetlerinin haber kaynakları üzerinden kişi, yer ve zaman özelliklerine göre tanımlanması. *Turkish Bulletin of Hygiene & Experimental Biology, 76*(1), 75-84.

Uygur, G., & Gürgey, İ. Ç. (2014). Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Hakları İhlali ve Bunun Bir Örneği Olarak Kadına Yönelik Şiddet. F. Kaya, & N. Özdemir içinde, *Kadına Yönelik Şiddet ve Ev-İçi Şiddet* (s. 15-27). Ankara: Savaş Yayınevi.

Ündücü, C. A. (2016). Kadına Yönelik Şiddetin Tarihi. *Alternatif Politika, 2*(Özel Sayı), 1-21.

Vahip, I. (2002). Evdeki şiddet ve gelişimsel boyutu: Farklı bir açıdan bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi, 13*(4), 312-319.

WHO. (2013). *Multi-country study on women's health and domestic violence against women*. 02 05, 2023 tarihinde https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/1/93/ekutuphane4.1.6.4.pdf adresinden alındı

Yalçın-Sancar, T. (2013). *Türk Ceza Hukukunda Kadın.* Ankara : Seçkin Yayıncılık.

Yazıcı, S. (2006). Eşitlik İlkesinin Değişen Dinamiği Çerçevesinde Kadın Hakları. A. Barosu içinde, *Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2006: Feminizm ve Hukuk- Hayat, Adalet ve Kadın- Kadın ve Hukuk* (s. 485-531). Ankara: Ankara Barosu Yayınları.

Yengin, H. (1997). Bir İletişimsizlik Biçimi: Şiddet. *İletişim Fakültesi Dergisi*, 147-218.

Yetim, D., & Şahin, E. M. (2009). Aile Hekimliğinde Kadına Yönelik Şiddete Yaklaşım. *Aile Hekimliği Dergisi, 2*(2), 48-53.

Yetim, D., & Şahin, M. (2008). Kadına yönelik şiddete yaklaşım. *Aile Hekimliği Dergisi, 14*(3), 59-66.

Yıldırım, A. (1998). *Sıradan Şiddet: Türkiye'ye Özgü Olmayan Bir Sorun: Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Toplumsal Kaynakları.* İstanbul: Boyut Yayın Grubu.

Yıldırım, A. (2002). *Değişen Türkiye'de İnsan Hakları Açısından Sosyal Hizmetler, Şiddetin Dayanılmaz Saldırganlığı ve Maymun Oyunu.* Ankara: SHU Derneği Yayınları.

Yıldırım-Güneri, F. (1996). *Aile İçinde Kadına Yöneltilen Şiddet, Evdeki Terör.* İstanbul: Mor Çatı Yayınları.

Yodanis, C. L. (2004). Gender Inequality, Violence Against Women, and Fear / A Cross-National Test of the Feminist Theory of Violence Against Women. *Journal of Interpersonal Violence, 19*(6), 655-675.

Zarplı, Ç., &Akdeniz, Y. (2023). *The Reflection of Feminism in Turkey: The Organizational and Political Dimensions, and Women in Working Life.* BILTURK, The Journal of Economics and Related Studies, 5(2), 110-138.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

AdıSoyadı	**AYŞEGÜL BÜYÜKGEDİK**
E-mail	**ANKARA**
DoğumTarihi	**19.07.1995**

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	**ANADOLU ÜNİVERSİTESİ**
Fakülte	**İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ**
Bölüm	**İŞLETME**
Üniversite	**KARABÜK ÜNİVERSİTESİ**
Fakülte	**MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ**
Bölüm	**TIP MÜHENDİSLİĞİ**

YÜKSEK LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	**KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ**
Enstitü	**FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**
AnabilimDalı	**İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ**

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce	YDS (…..)YÖKDİL(….)TOEFL(….)EILTS (….)

İŞ DENEYİMİ

ÇalıştığıKurum	**ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ**
Görevi/Pozisyonu	**MÜHENDİS**
TecrübeSüresi	**3.5 YIL**

İLETİŞİM

Adres	**ETİMESGUT/ANKARA**
E-mail	**aysegulbykgdk@hotmail.com**